

Buller och tystnad i Jämtlandsfjällen

Upplevelser av intresse­motsättningar bland turskidåkare och snöskoteråkare

Rosemarie Ankre och Kai Kronenberg

Storlagen fjällmiljö

Förord

Denna rapport ingår i ett delprojekt i forskningsprojektet "Bortom konflikter" som finansieras av Naturvårdsverkets forskningssatsning "Storslagen fjällmiljö" (www.storslagnafjall.se). Enkätens innehåll har utformats av Tek. Lic. Rosemarie Ankre. Enkäten bygger till viss del på tidigare frågor utformade av Dr. Kreg Lindberg m.fl., som år 2001 genomförde en studie av turskidåkare och snöskoteråkare i Jämtlandsfjällen (Lindberg et al., 2001). Förhoppningen är att ytterligare fördjupningar och bearbetningar av resultaten ska tillkomma för att skapa underlag för myndigheter, organisationer, företag och politiker. Kopplat till forskningen finns även en referensgrupp för dialog, samverkan och erfarenhetsutbyten. I arbetet med denna undersökning vill vi särskilt tacka Naboer AB, Handölsdalens Sameby, Svenska Turistföreningen, Åre kommun, Bergs kommun, Länsstyrelsen i Jämtland och Naturvårdsverket. I arbetet med att komma i kontakt med turskidåkare och snöskoteråkare har flera olika organisationer och företag varit till ovärderlig hjälp; varmt tack till Svenska Turistföreningen, VÄSEK, KSA och flertalet skoterklubbar i området, snöskotermagasinet Snowmobile och Tidningen Skoter. Vi vill även tacka flera projektassistenter som bidragit med arbete och engagemang; Elin Hägglund, Mikael Wassdahl, Samy Guiduom och Fredrik Olausson. Stort tack till Anneli Åman som förmedlat enkätlänkar och bidragit med fotografier till rapporten. Övriga fotografier är tagna av Rosemarie Ankre. Slutligen, ett stort tack till alla som fyllt i självregisteringskort och som besvarat enkäten!

Östersund 2015-12-16

Rosemarie Ankre, ansvarig för studien

Innehåll

Förord.....	3
Sammanfattning och kommentarer	5
Introduktion	9
Bakgrund.....	9
Studiens genomförande.....	12
Självregisteringskort.....	12
Insamlingen av självregisteringskort 2014	15
Insamlingen av självregisteringskort 2015	16
Resultat av självregisteringskorterna i Jämtlandsfjällen 2014 och 2015	17
Webenkät 2015 via intresseorganisationer	19
Svarsfrekvens och bortfall i enkätundersökningen.....	20
Enkätundersökningens respondenter	21
Utövande av turskidåkning och snöskoteråkning	23
Intresse­motsättningar i Jämtlandsfjällen	37
Identifiering av eventuella intresse­motsättningar samt individuella beskrivningar	37
Attityder till specifika exempel på intresse­motsättningar i Jämtlandsfjällen	39
Intresse­motsättningar inom gruppen turskidåkare i Jämtlandsfjällen.....	45
Intresse­motsättningar inom gruppen snöskoteråkare i Jämtlandsfjällen.....	45
Intresse­motsättningar mellan användargrupperna	46
Attityder till hantering av intresse­motsättningar i Jämtlandsfjällen.....	48
Upplevelser av buller	57
Referenser	68
Publikationer	68
Internet	69
Tidningar.....	69
Bilagor	70
Bilaga 1 Följebrev	70
Bilaga 2 - Webenkät till turskidåkare i Jämtlandsfjällen våren 2015.....	71
Bilaga 3 – Webenkät till snöskoteråkare i Jämtlandsfjällen våren 2015.....	88
Bilaga 4 – Övrig statistik	103

Sammanfattning och kommentarer

Turskidåkare och snöskoteråkare i Jämtlandsfjällen ombads att besvara en besökarundersökning 2015 som redovisas i denna rapport. Studien utfördes av Turismforskningsinstitutet Etour, Mittuniversitetet och är en av flera pågående studier om friluftsliv och naturturism i svenska fjällen inom ramen för forskningsprojektet *Storslagen fjällmiljö* finansierat av Naturvårdsverket. Vår förhoppning är att resultaten är användbara för lokala, regionala och nationella beslutsfattare på myndigheter och organisationer, samt för olika fjällaktörer inom privat och offentlig sektor. Utifrån resultaten i denna rapport, så kommer ytterligare analyser och kompletteringar att göras bland annat med intervjuer med olika aktörer i Jämtlandsfjällen som länsstyrelse, kommuner, turistrepresentanter och skoterorganisationer. Det ska också göras en jämförelse med Lindbergs et al. (2001) undersökning av turskidåkare och snöskoteråkare¹.

I denna undersökning ingår svaren från en webenkät med 498 turskidåkare och 862 snöskoteråkare dvs. förare av snöskoter (alla fullföljde dock inte enkäten vilket redovisas i rapporten) som besökte Jämtlandsfjällen vintern 2014 eller 2015. De som deltog i undersökningen hade antingen fyllt i ett självregisteringskort (som fanns på områdets fjällstationer samt hotell, eller blev utdelade av projektassistenter) eller blivit kontaktade av STF som medlem. Dessa fick därmed möjligheten att besvara webenkäten via e-post. Ytterligare deltagare fick tillgång till undersökningen då skoterklubbar och skotertidningar lade ut en weblänk på hemsidor eller via sociala medier. Syftet med webenkäten är bland annat att få en överblick över turskidåkarnas och snöskoteråkarnas demografi, deras utövande av aktiviteterna, deras besök samt vilka platser de har besökt. En viktig del i undersökningen är att få kunskap om turskidåkarnas och snöskoteråkarnas uppfattningar om och upplevelser av eventuella intressebaserade aktiviteter samt olika metoder för att hantera dessa i Jämtlandsfjällen (exempelvis zoneringsplanering). En fråga av särskilt intresse är om man tycker att det finns några intressebaserade aktiviteter mellan turskidåkare och snöskoteråkare, och hur det i så fall yttrar sig. Ytterligare, så har upplevelserna av buller och naturlig tystnad studerats.

I denna undersökning är fördelningen mellan män och kvinnor bland turskidåkarna ungefär likvärdig, medan antalet män är mycket högre (88%) än kvinnor (12%) bland snöskoteråkarna. Genomsnittsåldern bland turskidåkarna är 50 år och bland snöskoteråkarna 40 år. Åldersgruppen 55-80 år har flest respondenter (41%) bland

¹ I Lindbergs et al., undersökning (2001) var det föraren av snöskotern som ombads besvara enkäten, vilket därför också skett i denna undersökning.

turskidåkarna, medan åldersgruppen 35-44 år har flest respondenter (29%) bland snöskoteråkarna. Hälften av de som åkte turskidor kommer från en stor stad eller en medelstor stad. I jämförelse, så är de som åkte snöskoter främst från en by på landsbygden, en mindre stad eller från landsbygden (med ett fåtal hus inom synhåll). Majoriteten av alla respondenter är gifta eller sammanboende. Huvudparten av turskidåkarna (82%) har en universitets- eller högskoleutbildning (varav 52 procent har läst mer än 4 år) samt 4% som har yrkesutbildning. Bland snöskoteråkarna anger 43 procent en gymnasienivå som sin högsta utbildning; 28 procent har en universitets- eller högskoleutbildning (varav 8% har läst mer än 4 år) samt 26% som har yrkesutbildning. Sammanfattningsvis visar studien på skillnader i ålder, kön, hemort och utbildningsnivå mellan de två användargrupperna.

Hur mycket man ägnade sig åt sin aktivitet och dess syfte visade på både likheter och olikheter mellan respondenterna. Bland turskidåkarna uppger ungefär hälften att de åker skidor 1-10 dagar per år. I jämförelse ägnar nära hälften av snöskoteråkarna sig åt sin aktivitet 31 dagar eller mer per år. Skillnaderna mellan turskidåkares och snöskoteråkares syfte med aktiviteten kan relateras till det sociala sammanhanget; snöskoteråkning är en aktivitet som de flesta gör i grupp och är starkare kopplat till umgänge med vänner och familj. Även betydelsen av transport är större för snöskoteråkarna. Samtidigt visar respondenterna stora likheter med sina syften med aktiviteterna som själva nöjet, att uppleva lugn och ro samt komma ut i naturen.

Vad som har betydelse för valet av plats visar en geografisk skillnad, där kommunikationer (flyg, tåg etc.) har större betydelse för turskidåkarna än för de som åker snöskoter. Välpreparerade leder anses som viktigt och rätt så viktigt av hälften av alla i undersökningen oavsett aktivitet. Vacker natur är mycket viktigt enligt nära hälften av turskidåkarna, medan det anses vara mycket viktigt av cirka en fjärdedel av snöskoteråkarna. Möjligheten att kunna komma bort från civilisationen värderas något högre av turskidåkarna än av snöskoteråkarna. Det finns även en skillnad i behovet av att uppleva en avskildhet från samhället och från andra människor; för turskidåkarna är det viktigare att välja ett område där det finns få andra turskidåkare.

Majoriteten av snöskoteråkarna i undersökningen anser inte att slitage är ett problem eller mycket av ett problem i Jämtlandsfjällen. Däremot anser 41 procent av turskidåkarna att slitage är ett problem som existerar något i området. Betydligt fler av turskidåkarna (36%) anser att nedskräpning existerar något eller mycket i Jämtlandsfjällen jämfört med snöskoteråkarna (16%). Att tydligare informera om naturens känslighet är både turskidåkare och snöskoteråkare positiva eller mycket positiva inför. Att införa besöksavgift är mer än hälften av respondenterna inom båda användargrupperna negativa eller mycket negativa mot. Nära hälften av snöskoteråkarna är negativa eller mycket negativa mot att styra antalet

besökare under känsliga tider. Det kan jämföras med turskidåkarna, där istället nära hälften är positiva eller mycket positiva.

Det som snöskoteråkarna upplever som den största intresse motsättningen i Jämtlandsfjällen är *restriktioner i rörelsefrihet* på grund av naturvårdsregler. Betydligt fler snöskoteråkare i undersökningen är negativa inför att styra besökare till markerade leder än turskidåkarna. I undersökningen framkommer även att respondenterna har skilda åsikter om friåkning. Endast en tiondel av de som åker snöskoter anser att möjlighet till friåkning inte alls är viktigt för valet av område. Istället anser majoriteten av snöskoteråkarna att möjlighet till friåkning är viktigt (16%) eller mycket viktigt (58%). Nära hälften av turskidåkarna är negativa eller mycket negativa mot etablering av friåkningsytor på statlig/kommunal mark, medan tre fjärdedelar av snöskoteråkarna är positiva eller mycket positiva. Bland snöskoteråkarna uttrycks att friåkningsytor skulle kunna innebära fler områden att åka på, vilket därmed skulle minska trycket på de områden som finns (både vad det gäller antalet användare men också belastning på naturen), men samtidigt uttrycks en farhåga att själva ytorna inte skulle räcka till.

Ytterligare frågor i undersökningen gällde huruvida man upplevde buller som ett problem i Jämtlandsfjällen, om upplevelsen av buller från snöskoter samt attityder till restriktioner (såsom bullerfria zoner) för snöskotrar i Jämtlandsfjällen. Det kan konstateras att vare sig turskidåkare eller snöskoteråkare anser sig ha upplevt buller i hög utsträckning från militärflyg, vägtrafik, vindkraft, flyg eller högljudda människor i Jämtlandsfjällen. Buller från helikopter är en källa som både turskidåkare och snöskoteråkare har upplevt något buller ifrån (29% respektive 22%). Slutligen finns det en stor skillnad mellan grupperna gällande upplevelsen av buller från snöskoter. Inte överraskande upplever turskidåkarna buller från snöskotrar i högre grad än de som åker snöskoter. Nära en femtedel av turskidåkarna upplever mycket buller från snöskoter. Således är *buller* det som enligt turskidåkarna orsakar den mest upplevda intresse motsättningen. Information och förbud mot bullrande fordon anses av snöskoteråkarna ha den främsta betydelsen för att minska buller från snöskoter i Jämtlandsfjällen, medan turskidåkarna anser att begränsning att nyttja området för vissa motoriserade aktiviteter och bullerfria zoner har den främsta betydelsen.

Fler turskidåkare blir störda av snöskoteråkarna och deras beteende än tvärtom. Därmed kan intresse motsättningen beskrivas som asymmetrisk, det vill säga att bara en av användargrupperna upplever motsättningen. Turskidåkarna anger buller, avgaser och lukten av snöskoter samt att naturupplevelsen påverkas negativt som de främsta orsakerna till störningen. Även att vissa snöskoteråkare kör fort och ansvarslost samt buskör utanför leder beskrivs som störande. Där ingår friåkning och att man upplever att vissa med

snöskoter struntar i reglerna. Däremot betonas av några turskidåkare att olika sorters användning av snöskoter (t ex i samband med renskötsel och transport) har betydelse för om man blir störd eller inte. Det som störde snöskoteråkarna var att de som åker skidor inte flyttar på sig eller använder skoterleden (istället för leden för turskidor), samt nedskräpning. Framförallt är det den negativa och stundtals aggressiva attityden som stör i turskidåkarnas beteende. Flera av snöskoteråkarna beskriver fysiska handlingar som ett sätt för turskidåkare att visa sitt missnöje, som stavar i ansiktet och att turskidåkare skriker åt dem (t ex att de förstör naturen och bullrar) eller blänger när man kör förbi. Det finns en uttryckt önskan hos flera av snöskoteråkarna om att kunna skapa en bättre relation mellan dem och turskidåkarna; att man ska kunna samsas om fjällen och dela på naturresursen.

Något som påpekas bland flera av turskidåkarna är att tystnad är att slippa ett kontinuerligt bakgrundsbrus från maskiner och fordon etc. vilket också beskrivs som storstadsljud. Däremot kan enstaka ljud tillhöra upplevelsen av tystnad. Det uttrycks en acceptans för att det kan finnas ljud från exempelvis snöskotrar, men att det ska vara sällan och med ett syfte som t ex transport av livsmedel. Naturens inslag är av stor betydelse bland många av turskidåkarna; det handlar om vördnad och respekt för naturen vilket ger möjlighet till en starkare upplevelse. Tystnad definieras därmed också ofta som ett sätt att komma från vardagen och frånvaron av civilisationen. Avkoppling, själslig frid och inre lugn förknippas med begreppet tystnad bland turskidåkarna. Enligt snöskoteråkarna, är tystnad en upplevelse där inte ett konstant brus från stad eller trafik finns. Att tystnaden däremot inkluderar avbrott med enskilda ljud av exempelvis snöskotrar inbegrips av flera av dessa användare som en del i tystnadsupplevelsen. Även bland snöskoteråkarna beskrivs tystnad med återkoppling till naturupplevelsen och naturliga ljud som fågelkvitter och "*att kunna sitta på en fjälltopp och lyssna på ingenting.*" Avslappning, lugn och ro förknippas många av snöskoteråkarna med tystnad. Även begreppen frid och frihet används för att beskriva tystnad.

Det som är intressant bland snöskoteråkarna (till skillnad från turskidåkarna) är att tystnad av flera beskrivs med återkoppling till vad de *ser*, som de öppna vyerna och fjällskapet. Det sociala umgänget samt aktiviteter inkluderas också mycket mer tydligt i beskrivningarna av tystnad av snöskoteråkarna, som att fiska, fika på fjället och att vara med sina vänner. Tystnad beskrivs också som att snöskotern är ett transportmedel som tar dig till en plats där sedan tystnad upplevs; det skapar möjligheter.

Introduktion

Bakgrund

I denna rapport redogör vi för resultaten av en webenkätundersökning riktad till turskidåkare respektive snöskoteråkare i Jämtlandsfjällen 2015. Rapporten innehåller främst beskrivande statistik, kompletterat med respondenternas svar på öppna frågor. I denna rapport beskriver vi inledningsvis studiens genomförande. Sedan redogörs för respondenternas demografi, utövande av aktiviteterna, deras besök och vilka platser de har besökt, följt av deras uppfattningar om och upplevelser av eventuella intressebetsättningar samt olika metoder för att hantera dessa i Jämtlandsfjällen (exempelvis zoner). I Jämtlandsfjällen finns olika näringar som nyttjar området som resurs, samtidigt som att aktiviteterna inom friluftsliv och naturturism hela tiden utvecklas och får nya former och behov. Den ökande skoterturismen bidrar till lokal och regional tillväxt enligt en undersökning av Heldt och Heldt Cassel (2007), som även diskuterar hur konkurrensen mellan olika intressen skapar ett behov av en balans i ett hållbart nyttjande av resurserna. Ett exempel på utveckling inom snöskoteråkningen är den allt vanligare friåkningen utanför lederna vilket oroar Lantbrukarnas riksförbund, LRF, som 2014 skickade en skrivelse till Naturvårdsverket om hur den sortens skoteråkning påverkar områden med nyplanterad skog negativt. Teknikutvecklingen anges som ett skäl till ökad oorganiserad friåkning utanför skoterleder och skoterområden, samt besökare från Norge och Finland där regleringen av snöskoteråkning är strängare. LRF önskar därför en totalreglering av skoteråkningen (Länstidningen, 27 februari 2014). Även en undersökning av snöskoteråkare och säkerhet genomförd av Fjällsäkerhetsrådet (2014) visar på att körning utanför lederna ökar. Även om det finns en förståelse för att ta ansvar så är det samtidigt allt fler som bryter mot reglerna, vilket skapar en rädsla bland snöskoteråkare att det kommer att bli fler förbud (Fjällsäkerhetsrådet, 2014). Av särskilt intresse i denna undersökning är om det finns några intressebetsättningar i området enligt respondenterna, om det finns motsättningar inom och mellan grupperna som åker turskidor eller snöskoter, och hur det i så fall yttrar sig.

Ytterligare, så har vi undersökt upplevelserna av buller och tystnad. I en precisering av miljömålet Storslagen fjällmiljö gällande friluftsliv och buller beskrivs följande: *Fjällmiljöers värden för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.*

Naturvårdsverket anser att buller är ett problem i svenska fjällen, vilket också är uttryckt i samband med: *”Värdefulla miljöer och möjligheten till ett rikt friluftsliv riskerar att försämrats av fler vindkraftsanläggningar och ökad prospektering och brytning av värdefulla mineraler. Dessutom används allt fler snöskotrar i fjällänen och de påverkar miljö kvaliteten främst genom önskat buller.”* (Miljömål hemsida, 4 september 2015). Det har tidigare genomförts undersökningar av turskidåkare och snöskoteråkare i svenska fjällen (se t ex Lindberg et al., 2001; Vail & Heldt,

2004; Lindberg & Fredman, 2005; Fredman & Lindberg, 2006), men forskningen av buller i förhållande till friluftsliv och naturbaserad turism är fortfarande tämligen begränsad (Vistad et al., 2007). Svenska och internationella besökare i södra Jämtlandsfjällen 2015 upplevde exempelvis slitage och nedskräpning under sommartid som större problem än buller, enligt en undersökning av Wall-Reinius et al. (2015). En femtedel av de svenska besökarna ansåg att buller i området (jämfört med ungefär en tiondel av de internationella) var ett problem, men en tredjedel av alla respondenterna uppger även att de inte upplevt buller under sitt besök. Det som främst angavs som källa till buller var helikopter. För att minska buller ansågs bullerfria zoner och begränsning av nyttjande av området för vissa motoriserade aktiviteter vara de faktorer som har störst betydelse, medan information för att skapa allmän hänsyn samt fartbegränsningar ansågs ha mindre betydelse (Wall-Reinius et al., 2015). Miljömålets precisering, utvecklingen av turism och friluftsliv i de svenska fjällen samt tidigare forskning gör det relevant att undersöka attityder och upplevelser bland turskidåkare och snöskoteråkare i Jämtlandsfjällen; hur upplevs buller och i så fall, av vad?

Samtidigt poängteras betydelsen av tystnad alltmer inom planering och förvaltning, men även inom marknadsföringen för turism. Enligt Kariel (1990), uppstår intressekonflikter ofta mellan dem som vill ha lugn och ro, och de som vill använda mekaniserad utrustning i samma område. Det är därför viktigt med kunskap om användarnas attityder för att förstå och hantera konflikter av buller och så kallad naturlig tystnad (Harrison et al, 1980; Ewert et al, 1999; Gramann, 1999; Pilcher et al, 2009). Naturlig tystnad har definierats som upplevelsen av tystnad i naturen med inslag av exempelvis fåglar och vatten (Pichler et al., 2011; Wall-Reinius et al., 2015) men frågan är hur turskidåkare och snöskoteråkare definierar tystnad, om det kan finnas skillnader och om det också speglar olika behov av upplevelser?

Den geografiska avgränsningen i vår undersökning är Jämtlandsfjällen, se Figur 1. Fjällen kring Helags, Sylarna, Blåhammaren och Storulvån ingår i vår studie samt fjällen kring Bydalen, Ljungdalen, Vålådalen och Handöl. Även Årefjällen och området kring Åkersjön är inkluderade i undersökningsområdet. I södra fjällområdet återfinns flertalet fjällstationer, fjällstugor och rastskydd.

Figur 1. Jämtland med undersökningsområdet inringat. Kartbild: © Lantmäteriet.

Undersökningen av turskidåkare och snöskoteråkare i Jämtlandsfjällen är en av flera studier inom forskningsprojektet "Bortom konflikter" vid Etour. Hur aktörer med olika intressen i mark och resursanvändning upplever utmaningar och möjligheter att komma bortom konflikter i planering, skötsel och användning av fjällområden har studerats inom detta projekt. Lokala, regionala och nationella beslutsfattare på myndigheter och organisationer samt fjällaktörer inom privat och offentlig sektor ses som mottagare av forskningsresultaten. Forskningen finansieras av Naturvårdsverkets forskningssatsning "Storslagen fjällmiljö" under åren 2013-2015 (www.storslagnafjall.se). Riksdagen har bestämt att miljö kvalitetsmålet för fjällen är "Storslagen fjällmiljö" och menar att:

“Fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.”

(<http://www.miljomal.se/Miljomalen/14-Storslagen-fjallmiljo/>)

Syftet med forskningssatsningen är att skapa ännu större förståelse för fjällvärldens utmaningar och möjligheter samt att med respekt för olika perspektiv främja en hållbar utveckling. Forskningssatsningen ska uppmuntra ett helhetsperspektiv på det levande fjällandskapet och öka möjligheterna att nå miljökvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö (www.storslagnafjall.se).

Studiens genomförande

I detta avsnitt beskriver vi datainsamlingen och diskuterar olika metodologiska överväganden och utmaningar. Vi valde inledningsvis en fallstudie som tillvägagångssätt där Jämtlandsfjällen specifikt har undersökts. Genom att sedan kombinera två datainsamlingsmetoder – självregisteringskort och webenkät – samlade vi in data om turskidåkare och snöskoteråkare i fallstudieområdet. Genom självregisteringskort (vilket beskrivs mer ingående nedan) kunde vi dels samla in data och dels komma i kontakt med potentiella respondenter för en webenkät. För att nå ut ytterligare med undersökningen och få fler respondenter, valde vi att skicka ut en weblänk till enkäten via sociala medier, hemsidor och medlemsregister. Resultaten från webenkäten har sedan förts in i SPSS (*Statistical Package for the Social Sciences*).

Självregisteringskort

Inom friluftslivsforskning kan det vara problematiskt att få tag på de svarande i syfte att fråga dem om deras upplevelser om och attityder till friluftsliv (Manning, 2011). Efter besöket återvänder man hem och som forskare vet du inte vilka besökarna är eller var de bor. Om det är svårt att dela ut frågeformulär direkt till besökare (vilket det kan vara i otillgängliga miljöer som fjällen), kan metoden med självregisteringskort (Figur 2) istället vara lämpligt. Självregisteringskort kan användas både som en primär källa till information om användarna samt för att få adresser, vilket i slutet ger ett relativt stort urval av svarande (Kajala et al, 2007; Manning, 2011). I Sverige har metoden med självregisteringskort främst använts i fjällområden (se Fredman & Emmelin, 1999; Hörnsten, 2002; Hörnsten & Fredman, 2002, Vuorio 2003; Wall-Reinius, 2009; Wall-Reinius et al., 2015) där boxar varit placerade vid entrépunkter eller markerade vandringsleder samt att personalen på fjällstationer delat ut korten till besökarna.

Besökare Södra Jämtlandsfjällen 2014 STF Blåhammaren
 Fyll i ett självregistreringskort per person. Om ni är flera i gruppen ombeds alla över 15 år att fylla i ett kort.

Dagens datum _____

Namn _____ Postnr _____

Epost: _____ (skriv tydligt, tack!)

Födelseår _____ Man Kvinna

1. Hur många dagar tillbringar du i Södra Jämtlandsfjällen vid detta besök? (antal dagar)

2. Vilken är din huvudsakliga aktivitet under besöket? Kryssa ETT av nedan alternativ

Skoter Turskidåkning Annat _____

3. Har du i Södra Jämtlandsfjällen upplevt buller? Ringa in ETT av nedan alternativ

<i>Aldrig</i>	<i>Nästan aldrig</i>	<i>Ibland</i>	<i>Ofta</i>	<i>Mycket ofta</i>
1	2	3	4	5

4. Vilken är din uppfattning om bullerfria zoner genom förbud för snöskoter i svenska fjällen?

Mycket negativ Negativ Varken eller Positiv Mycket positiv Ingen åsikt

Har du tankar eller intryck kring din vistelse i Södra Jämtlandsfjällen som du vill framföra, använd baksidan →→

Stort tack för din hjälp! Rosemarie Ankre, Projektledare vid Mittuniversitetet/ETOUR Östersund

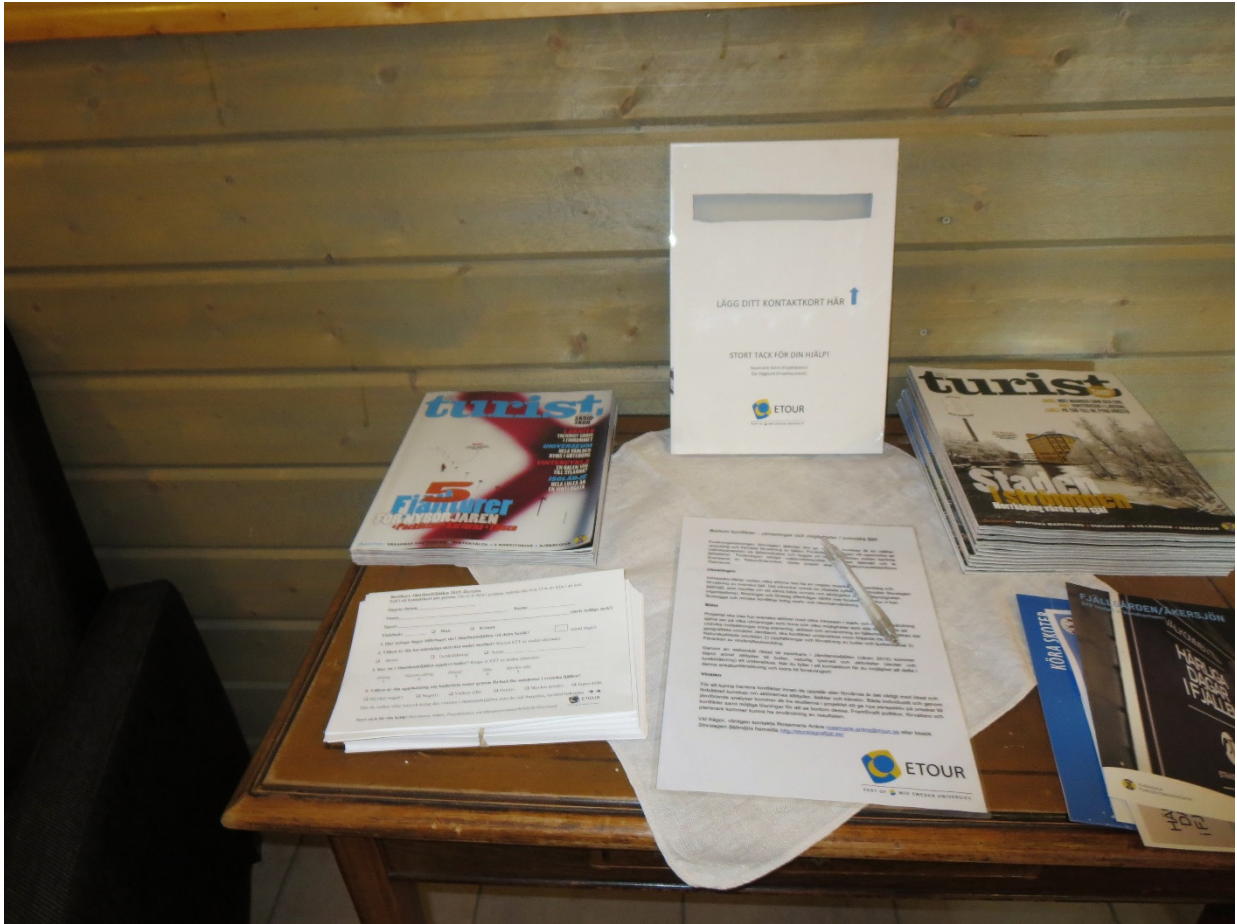
PART OF MID SWEDEN UNIVERSITY

Figur 2. Självregistreringskort till besökare i Jämtlandsfjällen 2014 och 2015.

En fördel med självregistreringskortet är möjligheten att få användaruppgifter om namn, adress, ålder och kön, samt information om själva besöket och attityder i och med att man även kan ställa ett fåtal frågor. De som fyllt i självregistreringskortet är också medvetna om att de kommer att få ett frågeformulär vilket eventuellt kan leda till en högre svarsfrekvens (Kajala et al., 2007). Slutligen kan svaren på kortet jämföras med resultaten av enkäten. Genom att fylla i ett självregistreringskort (se Figur 2) inne på fjällstationer samt Hotell Fjällgården ombads besökare i Jämtlandsfjällen att ange sitt namn, postnummer, ålder och kön, samt e-postadress. Hur många dagar man besökte området samt det huvudsakliga syftet med besöket efterfrågades också. Avslutningsvis inkluderades två frågor om buller samt att man kunde skriva på baksidan av kortet om man hade mer att tillägga. Notera att vi inledningsvis beskrev området som södra Jämtlandsfjällen, men att vi sedan valde att bortse från begränsningen av "södra" eftersom vi inkluderade områdena Åre och Åkersjön, samt för att själva begreppet "södra Jämtlandsfjällen" inte direkt används av själva lokalbefolkningen.

Insamlingen av självregisteringskort i Jämtlandsfjällen 2014 och 2015 utfördes under månaderna mars och april. Under denna period då både sportlov och påsk infaller, vistas många personer i fjällen. Personalcheferna på fjällstationerna kontaktades i god tid och en överenskommelse gjordes om hur man skulle gå vidare med självregisteringskorten. Dessa skickades per post med ett brev med instruktioner samt med skyltar med information på svenska. På fjällstationerna ställdes korten ut på särskilda ställen så att besökare skulle kunna fylla i kort och sedan lägga dem i en låda. Endast svenska besökare ombads att fylla i korten. Samtliga fjällstationer kontaktades per telefon under insamlingsperioderna för att stämna av hur insamlingen av korten fortskred. Det var sedan personalen som ansvarade för att skicka tillbaka korten till projektet. Av stor betydelse är även fjällstationernas och dess personals engagemang och vetskap om undersökningen. Som redovisas nedan, varierade engagemanget och hjälpen i att dela ut korten till besökarna. Självregisteringskort delades även ut direkt till besökare av projektassistenter. Samtliga fjällstationer kontaktades per telefon under insamlingsperioderna för att stämna av hur insamlingen av korten fortskred. Det var sedan personalen som ansvarade för att skicka tillbaka korten till projektet. Självregisteringskort delades även ut direkt till besökare av projektassistenter. Resultaten av de självregisteringskorten var därefter kodade och sammanställda.

Placeringen av självregisteringskorten är viktig för att få in många svar. På exempelvis Hotell Fjällgården i Åkersjön (se Figur 3), hade självregisteringskorten lagts ut på ett bord i receptionen så att de gäster som skrev in sig enkelt kunde fylla i ett kort. Vid ett besök på Storulvåns fjällstation ändrades självregisteringskortens placering av några projektassistenter eftersom korten var på undanskymd hylla i ett hörn. Istället ställdes de mer synliga och lättillgängliga i entrén där besökarna kom in.

Figur 3. Självregistreringskort utplacerade på Hotell Fjällgården i Åkersjön 2015.

Av turskidåkarna som fyllt i självregistreringskort (totalt 246) svarade 133 på vår webenkät, vilket motsvarar en svarsfrekvens om 54 procent. Av snöskoteråkarna som fyllt i självregistreringskort (totalt 54) svarade 28 på webenkäten vilket motsvarar en svarsfrekvens om 52 procent.

Många studier står inför samma problem när det gäller datainsamling och representativitet. Den totala befolkningens storlek och typ identifieras sällan, vilket gör det svårt att uppskatta datainsamlingen och om det är representativt (se t.ex. Vuorio, 2003). Även vid användning av självregistreringskort kan det till viss del vara ett partiskt urval av befolkningen, eftersom de svarande fyllt i korten frivilligt (Fredman et al., 2009). Nedan redogör vi specifikt för hur arbetet med självregistreringskortet fortskred under 2014 respektive 2015.

Insamlingen av självregistreringskort 2014

År 2014 samlades mailadresser till respondenter in via självregistreringskort utplacerade i STFs fjällstationer Storulvån, Sylarna, Helags samt i Vålådalen. Självregistreringskort (100

stycken skickades till respektive fjällstation) och insamlingslådor var utplacerade i fjällstationerna under månaderna mars och april. De ifyllda självregisteringskort skickades sedan tillbaka i början av maj. Även Blåhammarens fjällstation kontaktades, men på grund av organisatoriska skäl så deltog de slutligen inte i vår undersökning. Utöver fjällstationerna, delades självregisteringskort även ut i Bydalen, Ljungdalen, Vålådalen samt Storulvån med hjälp av projektassistenter som fyllde i korten åt de besökare som ville delta. Kort samlades in exempelvis i angränsning till respektive fjällstation, receptionen, samt ute vid startplatserna till de olika turlederna. Insamlingen skedde vid sex tillfällen under månaderna mars och april.

Insamlade självregisteringskort vid fjällstationer:

- Sylarna Fjällstation	79 kort
- Storulvån	37 kort
- Helags Fjällstation	30 kort
- Vålådalen	9 kort

Insamlade självregisteringskort av projektassistent

- Bydalen	67 kort
- Ljungdalen	31 kort
- Storulvån	30 kort
- Vålådalen	27 kort

Totalt samlades 310 självregisteringskort in under mars och april månad 2014, varav 36 av dem var utan mailadress. Detta innebär att 274 respondenter mottog webenkäten 2015 via deras e-mailadresser. Bland dessa var 190 turskidåkare, 32 snöskoteråkare samt 52 besökare som angivit annan aktivitet (som snow-kiting, fiske, åka snowboard, hundslädåkning etc.).

Insamlingen av självregisteringskort 2015

För att förstärka respondentantalet ytterligare, gjordes en insamling av självregisteringskort även under vintern 2015. På grund av tids- och kostnadsskäl delade inte projektassistenter ut kort denna säsong. Utöver de fjällstationer som också deltog med att dela ut självregisteringskort året innan, tillkom även Hotell Fjällgården i Åkersjön. Även om Blåhammarens fjällstation inledningsvis gick med på att delta, lades sedan aldrig korten fram för besökarna enligt den ansvarige på fjällstationen.

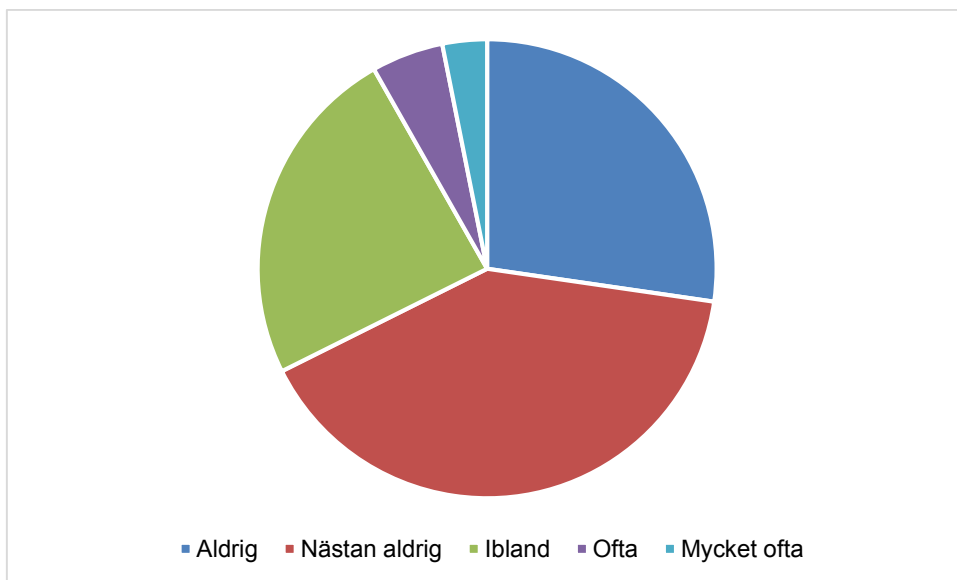
Självregistreringskort vid fjällstationer/hotell:

- Hotell Fjällgården, Åkersjön	42 kort
- Storulvån	31 kort
- Helags	16 kort
- Sylarna	13 kort
- Vålådalen	4 kort
- Blåhammaren	0 kort

Totalt samlades 106 självregistreringskort in under mars och april månad 2015, varav 20 av dem var utan mailadress. Detta innebär att 86 respondenter mottog den internetbaserade enkäten via deras e-mailadresser. Bland dessa var 56 turskidåkare, 22 snöskoteråkare samt 8 besökare som angivit annan aktivitet (som snow-kiting, fiske, åka snowboard, hundslädåkning etc.).

Resultat av självregistreringskortet i Jämtlandsfjällen 2014 och 2015

I denna del redogör vi för resultaten av självregistreringskortet som samlades in 2014 och 2015. Bland de 416 respondenterna, var 53 procent män och 47 procent kvinnor. Det var 68 procent som åkte turskidor och 17 procent som åkte snöskoter. De övriga 15 procent utövade andra aktiviteter (som snow-kiting, fiske, åka snowboard, hundslädåkning etc.). Den yngste av respondenterna var född 2005 (turskidåkare), medan den äldste var född 1934 (snöskoteråkare).

Figur 4. Upplevelse av buller bland samtliga respondenter av självregistreringskortet i Jämtlandsfjällen 2014 och 2015.

En fråga i självregisteringskortet gällde om man upplevt buller i området. Som visas i Figur 4, så anser majoriteten (68%) att de aldrig eller nästan aldrig upplevt buller. En fjärdedel har upplevt buller ibland. Bland de svarande har 8 procent upplevt buller ofta eller mycket ofta. Om vi däremot ser på vad turskidåkarna respektive snöskoteråkarna anser sig ha upplevt gällande buller, så skiljer sig upplevelserna åt mellan användargrupperna. Bland turskidåkarna anser 66 procent att de aldrig eller nästan aldrig upplevt buller, jämfört med 82 procent av snöskoteråkarna. En fjärdedel av turskidåkarna har upplevt buller ibland, jämfört med cirka en sjundedel av snöskoteråkarna.

Uppfattningen om bullerfria zoner genom förbud för snöskoter i svenska fjällen var ytterligare en fråga på självregisteringskortet. Bland samtliga respondenter, är 18 procent negativa eller mycket negativa gällande bullerfria zoner, respektive 46 procent mycket positiva. Gällande vad turskidåkarna anser om bullerfria zoner så är 81 procent positiva eller mycket positiva, i jämförelse med 10 procent av snöskoteråkarna. Bland de som är negativa eller mycket negativa återfinns 74 procent bland snöskoteråkarna, respektive 5 procent bland turskidåkarna.

De som fyllde i självregisteringskortet hade också möjligheten att på baksidan av korten uttrycka sina tankar eller intryck kring vistelsen i Jämtlandsfjällen. Bland dessa respondenter (N=68) kan olika attityder till snöskoterkörning identifieras, exempelvis de spår det innebär i landskapet eller syftet (nöjesäkning respektive varutransport):

"Skoterspår kan vara positiva. Vi turåkare har inget emot att använda dessa. Gemensamma och delade zoner låter som en god idé."

"Vi älskar Jämtlandsfjällen och skulle vilja ha skoterförbud som i Norge för allt annat än nyttotrafik."

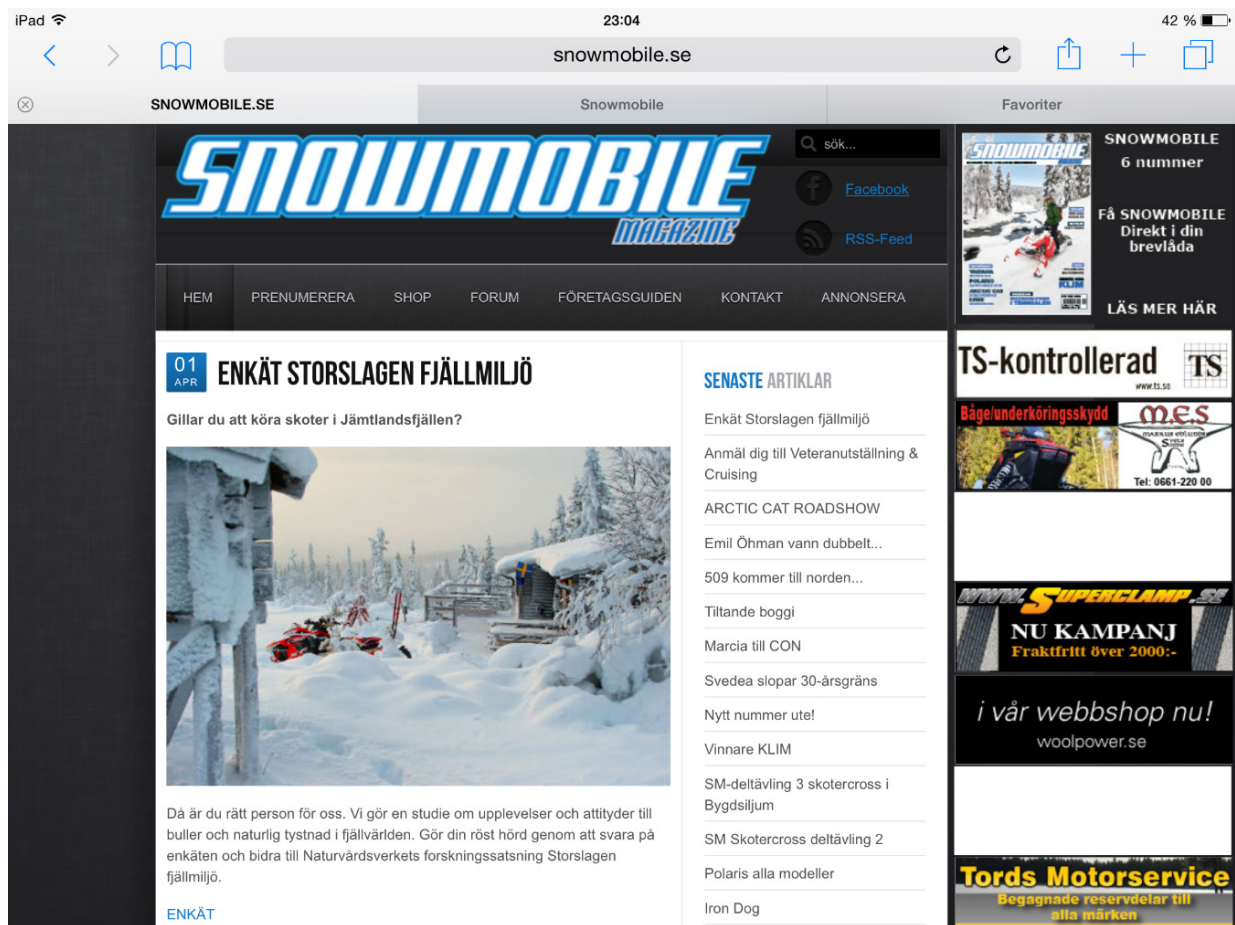
Utökad skyltning och uppfräschning av lederna efterfrågades samt bättre information om hur man ska förhålla sig på fjället (t ex allemansrätten) samt om rennäringsen. Samtidigt återfanns nedan kommentar, vilken ger en bild av vilka olika behov besökarna har i Jämtlandsfjällen:

"Det är för tillrättalagt för ovana turister."

Det vill säga, det finns skilda åsikter om hur mycket information, möjliggörande av tillgänglighet, bekvämlighet och service som ska finnas.

Webenkät 2015 via intresseorganisationer

För att kunna distribuera vår webenkät (se bilagor 1-3) kontaktades STF och olika skoterklubbar i Jämtlands län för att få hjälp med att nå ut till deras medlemmar. Förutom att en weblänk kunde mejlas direkt till dessa medlemmar, så fanns länken tillgänglig via hemsidor och sociala medier som Facebook. Detta eftersom skotermagasinen Snowmobile Magazine och Tidningen Skoter deltog i utskicken av länken, se ett exempel i Figur 5. Webenkäten pågick under april-maj 2015 med två påminnelser till de som hade fyllt i självregistreringskortet. STF skickade inte ut någon påminnelse till sina medlemmar. På de sociala medierna så publicerades länken och sedan fanns den tillgänglig för dess användare.

Figur 5. Hur länken till web-enkäten visades på Snowmobile Magazines hemsida 2015.

Totalt kontaktades KSA (*Krokoms skoterallians*) och 32 skoterklubbar, varav sex tackade ja till att hjälpa till med distribueringen av webenkäten. Även VÅSEK (*Västjämtlands skoterområde*), med sju snöskoterklubbar som medlemmar, distribuerade länken till webenkäten.

Svarsfrekvens och bortfall i enkätundersökningen

Utformningen av enkätundersökningen inleddes i dialog med projektets referensgrupp för att pröva frågorna och få goda råd om hur vi skulle kunna nå respondenter. Frågorna har också utformats i dialog med kollegor i projektet. Enkäten bygger till viss del på tidigare frågor från en studie av turskidåkare och snöskoteråkare i Jämtlandsfjällen (Lindberg et al., 2001). Syftet med enkäten beskrevs för respondenterna i ett följebrev (bilaga 1).

Totalt antal respondenter i undersökningen: 100% (N=1360) som påbörjade enkäten. Antal utskick via Facebook, snöskoterklubbar och snöskotertidningar är okänt.

Totalt antal respondenter turskidåkare: 34% (N=498)

Totalt antal respondenter snöskoteråkare: 59% (N=862)

I det utskick som STF gjorde till sina medlemmar med weblänk och som påbörjade enkäten, svarade 13 procent att de inte åkte turskidor (de besvarade därmed inte enkäten).

Motsvarande svarade 2 procent bland respondenterna som fick weblänken via snöskoterklubbarna att de inte åkte snöskoter. Hemsidor och sociala medier gav oss således möjligheten att nå ut till fler respondenter (som varit i fallstudieområdet och utövade antingen turskidor eller snöskoteråkning dvs. var förare av en snöskoter). Skoterklubbarna hade i de flesta fall inte mejladresser till sina medlemmar, eller var inte villiga att delge dessa.

Gällande de organisationer, tidningar och klubbar som vi kontaktade för att kunna mejla eller publicera länken till webenkäten på hemsidor och i sociala medier, så är det svårt att få siffror på hur många personer de nådde ut till. Därmed blir det totala bortfallet också svårt att bedöma samt att ange en faktisk svarsfrekvens. Syftet med vår studie är emellertid inte att generalisera utan att visa åsikterna, attityderna och upplevelserna här och nu i ett specifikt område enligt två användargrupper, samt att i kommande rapporter kunna diskutera eventuella trender över tid i detta område. Vi har valt att använda metoder som speglar dagens samhälle såsom Internet och sociala medier. Möjligheterna till att samla in data och olika metoder utvecklas hela tiden; det är inte statistiskt (se t ex Dillman et al., 2014). Vi anser att vår studie är representativ, dvs. organisationerna vi har vänt oss till verkar i fallstudieområdet där respondenterna åkt turskidor eller snöskoter.

Ett metodproblem att uppmärksamma är att inte alla respondenter fullföljde webenkäten. Inledningsvis var det många av de som började fylla i undersökningen för att sedan under processen välja att hoppa av. Därmed är det partiella bortfallet högre ju längre webenkäten

fortskrider och svarsfrekvensen på de olika frågorna varierar. Vi har därför utöver procent varit noga med att redovisa antalet respondenter i varje frågeställning. Vi anger medianvärde i vissa av resultaten, vilket identifierar mitten av datamängden; det visar antalet som precis ligger i mitten och används om slutvärdena är okända. Jämfört med medelvärdet (genomsnittligt värde), är medianen mer robust mot extremvärden. Även standardavvikelser anges, vilket mäter spridning från medelvärdet (skalan anges t ex 1-5). En låg standardavvikelse innebär att det är mindre variation bland de svarande. En hög standardavvikelse visar att de tillfrågade svarade mycket olika. Avslutningsvis kan det också konstateras att det är en övervägande majoritet av män som besvarat enkäten bland snöskoteråkarna dvs. de som var förare av snöskotern. Att enkäten skulle besvaras av föraren avgjordes av att resultaten skulle kunna jämföras med en tidigare undersökning (Lindberg et al., 2001). Är då den typiske snöskoteråkaren en man eller beror det på hur metoden genomförts i denna studie? Urvalet av respondenter genom snöskoterklubbers medlemsregister samt via snöskotertidningar kan också diskuteras ur ett genusperspektiv. I intervjuer med olika representanter för snöskoterturism- och uthyrning så bekräftas dock att det (fortfarande) är övervägande män som kör snöskoter, även om aktiviteten ofta sker med familj och vänner (se resultat senare i rapporten).

Enkätundersökningens respondenter

Nedan redogörs för demografin för respondenterna som har ingått i enkätundersökningen av turkidåkare och snöskoteråkare i Jämtlandsfjällen, se Tabell 1. Samtliga har besvarat samma enkät med lika frågor men som i enstaka fall anpassats något utifrån vilken aktivitet man utförde (se bilagor 2 och 3).

Bland turskidåkarna är fördelningen mellan män och kvinnor ungefär likvärdig, däremot bland snöskoteråkarna är andelen män mycket högre (88%) än kvinnor (12%). Genomsnittsåldern bland turskidåkarna är 50 år och bland snöskoteråkarna 40 år, se Tabell 1. Åldersgruppen 55-80 år har flest respondenter (41%) bland turskidåkarna, medan åldersgruppen 35-44 år har flest antal respondenter (29%) bland snöskoteråkarna. Den äldsta respondenten i hela undersökningen är 80 år.

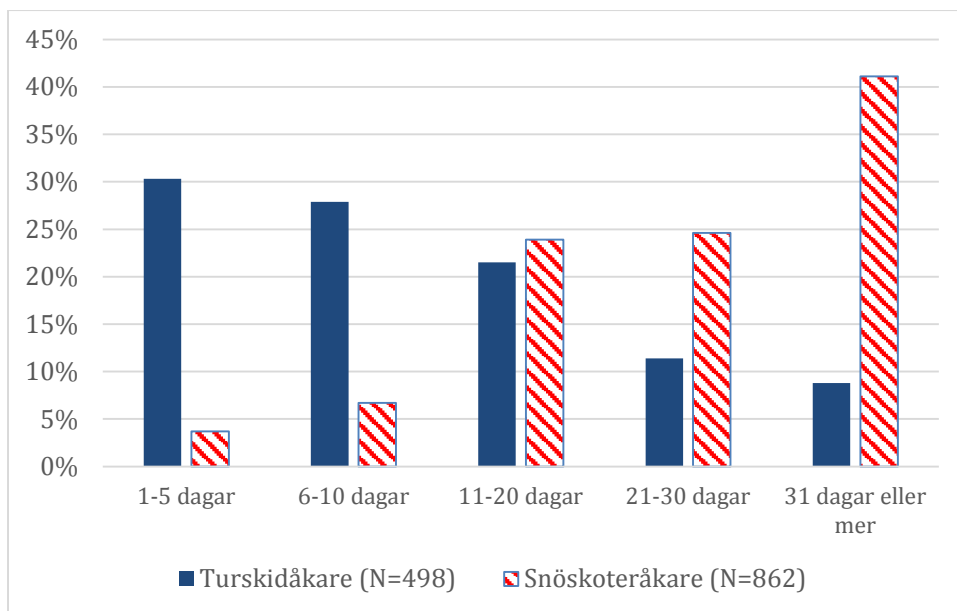
Tabell 1. Demografisk beskrivning av turskidåkare och snöskoteråkare i enkätundersökningen.

	Turskidåkare	Snöskoteråkare	Totalt
Kön	100% (N=217)	100% (N=409)	100% (N=626)
Man	56%	88%	77%
Kvinna	44%	12%	23%
Ålder	50 (N=217)	40 (N=409)	43 (N=626)
<=24	2%	13%	9%
25 – 34	15%	23%	20%
35 – 44	24%	29%	27%
45 - 54	18%	24%	22%
>55 - 80	41%	11%	22%
Bostad	100% (N=217)	100% (N=408)	100% (N=625)
Landsbygd med högst ett fåtal hus inom synhåll	8%	16%	13%
By eller mindre ort på landsbygden	23%	48%	39%
Mindre stad (upp till ca 50 000 invånare)	19%	18%	19%
Medelstor stad (ca 50 000 - 200 000 invånare)	21%	13%	16%
Storstad (mer än ca 200 000 invånare)	29%	5%	13%
Civilstånd	100% (N=217)	100% (N=407)	100% (N=624)
Gift/sammanboende	73%	70%	71%
Ensamstående/singel	18%	22%	20%
Särbo	8%	6%	7%
Annat	1%	2%	2%
Barn & Ungdom Ingår i hushåll	42,1% (N=216)	53,6% (N=407)	49,6% (N=623)
Utbildning	100% (N=216)	100% (N=407)	100% (N=623)
Grundskoleutbildning	2%	3%	3%
Gymnasieutbildning	12%	43%	32%
Yrkesutbildning	4%	26%	18%
Högskola/universitetsutbildning (upp till 4 år)	30%	20%	24%
Universitetsutbildning (mer än 4 år)	52%	8%	23%
Disponibla Inkomst	100% (N=216)	100% (N=406)	100% (N=622)
Lägre än 10 000 kr per månad	2%	3%	3%
10 000 - 20 000 kr per månad	10%	9%	10%
21 000 - 30 000 kr per månad	17%	23%	21%
31 000 - 40 000 kr per månad	15%	26%	22%
41 000 - 50 000 kr per månad	19%	18%	18%
51 000 - 60 000 kr per månad	15%	11%	12%
61 000 - 70 000 kr per månad	10%	6%	7%
71 000 - 80 000 kr per månad	7%	2%	4%
Mer än 80 000 kr per månad	5%	2%	3%

De respondenter som åkte turskidor kommer huvudsakligen från en stor stad (29%), en mindre ort på landsbygden (23%) eller en medelstor stad (21%). I jämförelse, så är respondenterna som åkte snöskoter främst från en by eller mindre ort på landsbygden (48%) mindre stad (18%) eller från landsbygden med ett fåtal hus inom synhåll (16%). Majoriteten av alla respondenterna är gifta eller sammanboende (71%). Av turskidåkarna och snöskoteråkarna har 82 procent respektive 28 procent en universitets- eller högskoleutbildning. Bland snöskoteråkarna anger 43 procent gymnasienivån som sin högsta utbildning. Yrkesutbildning anges som högsta utbildning av 5 procent bland turskidåkarna och 26 procent bland snöskoteråkarna. Slutligen redogörs för hushållens disponibla inkomst per månad i Tabell 1.

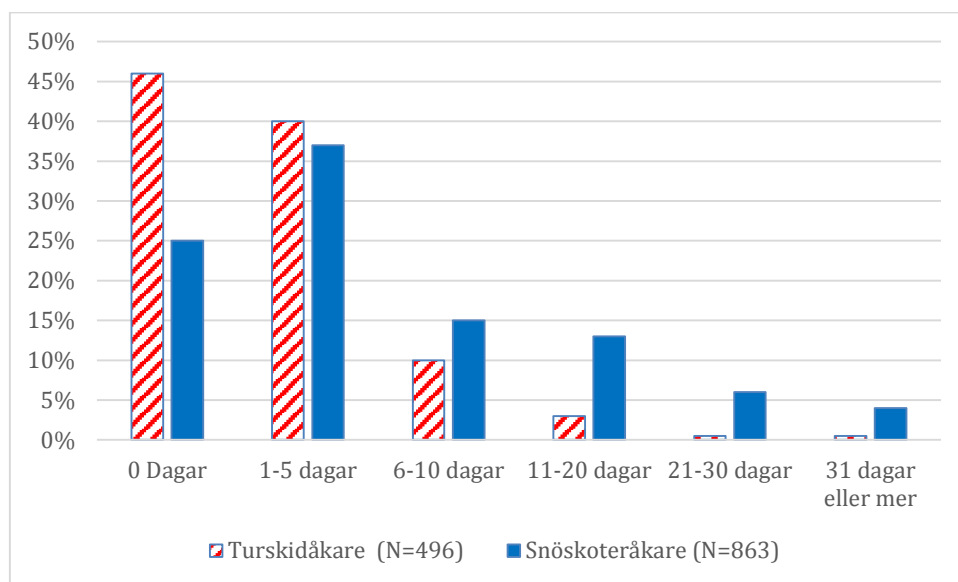
Utövande av turskidåkning och snöskoteråkning

Respondenterna fick frågan om hur många dagar de i genomsnitt per år ägnar sig åt att åka turskidor respektive snöskoter. På frågan om turskidåkarna (N=377) åkte snöskoter, svarade 67 procent att de aldrig utövade den aktiviteten samt 28 procent att det skedde sällan. Bland snöskoteråkarna (N=713) är det en fjärdedel som ofta åker turskidor, medan ungefär en tredjedel aldrig åker turskidor. Det är följaktligen fler snöskoteråkare som även åker turskidor, än det omvända hållet. Ytterligare en fråga gällde antalet dagar med övernattning (flerdagarsturer), vilket redogörs för nedan.

Figur 6. Antal dagar per år i genomsnitt för turskidåkning respektive snöskoteråkning.

Bland turskidåkarna uppger 30 procent att de åker skidor 1-5 dagar per år respektive 28 procent åker skidor 6-10 dagar per år. Att åka 31 dagar eller mer per år anges av 9 procent bland turskidåkarna. De som åker snöskoter har fler dagar per år i genomsnitt för sin aktivitet än turskidåkarna (Figur 6) där exempelvis 41 procent av snöskoteråkarna åker snöskoter 31 dagar eller mer per år. Det är i och med det en stor skillnad mellan dessa två användargrupper vilket eventuellt kan förklaras med att snöskoteråkarna kommer från närområdet eller har stugor/husvagnar uppställda på campingområden (som Åkersjön), som gör det mer möjligt att ägna sig åt skoteråkning oftare. Det är också en aktivitet som är en stor ekonomisk investering (en snöskoter kan kosta allt mellan ca 50 000–160 000 SEK, eller mer, beroende på om den är ny eller begagnad) inklusive kostnader för bensin och andra tillbehör, vilket kan motivera ett intresse.

Figur 7. Antal dagar med övernattnig (flerdagsturer) per år i genomsnitt för turskidåkning respektive snöskoteråkning.

I Figur 7, ser vi att det är mest förekommande med 1-5 dagar (med övernattnig) per år både bland turskidåkare (40%) och snöskoteråkare (37%). Att ha 6-10 dagar (med övernattnig) anges av en tiondel av turskidåkarna och ungefär en sjättedel av snöskoteråkarna. Inga dagar med övernattnig (flerdagsturer) anges av 46 procent av turskidåkarna respektive 25 procent av snöskoteråkarna. Antalet snöskoteråkare som ägnar 11-20, 21-30 och 31 dagar eller mer per år i genomsnitt är procentuellt högre i jämförelse med turskidåkarna.

Gällande vilka syften som ligger bakom att man åker turskidor eller snöskoter, så finns det vissa intressanta skillnader mellan de två användargrupperna. Detta redovisas i Tabell 2 nedan. Inledningsvis, motion som syfte (fråga som ställdes enbart till turskidåkarna)

genomfördes ganska ofta (39%) och mycket ofta (19%) av turskidåkarna. Att åka snöskoter i arbetet (frågan som ställdes enbart till snöskoteråkarna) var däremot inte vanligt; endast 2 procent av snöskoteråkarna svarade att det skedde mycket ofta. Enligt 80 procent av turskidåkarna så använder de aldrig turskidorna för transport, till exempel för att handla eller ta sig till fritidshuset. Enligt snöskoteråkarna (30%), så är transport syftet ganska ofta och mycket ofta i jämförelse med turskidåkarna (3%). Syftet att kunna utöva olika fritidsaktiviteter förekommer oftare bland snöskoteråkarna än bland turskidåkarna. Över hälften av turskidåkarna åker aldrig skidor i syftet för andra fritidsaktiviteter att man exempelvis åker turskidor till en sjö för att sedan pimpla, se Tabell 2.

Tabell 2. Syfte med utövande av turskidåkning och snöskoteråkning.

Av de dagar du åker turskidor resp. snöskoter, hur ofta gör du det i följande syften?	Aldrig (1)		Någon enstaka gång (2)		Ganska ofta (3)		Mycket ofta (4)		Median/SD	Median/SD
	Turskidåkare (N=418)	Snöskoteråkare (N=797)	Turskidåkare (N=418)	Snöskoteråkare (N=797)	Turskidåkare (N=418)	Snöskoteråkare (N=797)	Turskidåkare (N=418)	Snöskoteråkare (N=797)	Turskidåkare (N=418)	Snöskoteråkare (N=797)
För motion (bara turskidåkare)	14%	--	29%	--	39%	--	19%	--	Ø 2,63 SD 0,94	--
I arbetet (bara skoteråkare)	--	68%	--	20%	--	9%	--	2%	--	Ø 1,45 SD 0,75
För att kunna utöva olika fritidsaktiviteter (t.ex. fiska)	57%	9%	33%	47%	7%	29%	3%	15%	Ø 1,56 SD 0,77	Ø 2,50 SD 0,85
För nöjet av själva turskidåkning eller snöskoteråkning	4%	2%	11%	7%	32%	24%	53%	66%	Ø 3,32 SD 0,85	Ø 3,55 SD 0,72
Komma ut i naturen	2%	2%	8%	8%	27%	33%	63%	57%	Ø 3,51 SD 0,73	Ø 3,44 SD 0,73
Uppleva lugn och ro	6%	8%	14%	22%	32%	36%	48%	34%	Ø 3,22 SD 0,90	Ø 2,96 SD 0,94
Umgås med familjen	15%	6%	32%	23%	30%	41%	23%	30%	Ø 2,60 SD 1,00	Ø 2,95 SD 0,87
Uppleva äventyr	22%	5%	33%	13%	23%	30%	22%	52%	Ø 2,45 SD 1,06	Ø 3,29 SD 0,87
Utöva sport	39%	40%	31%	27%	17%	13%	13%	20%	Ø 2,03 SD 1,03	Ø 2,14 SD 1,15
Transport (handla, ta sig till fritidshus etc.)	80%	24%	17%	46%	2%	19%	1%	11%	Ø 1,24 SD 0,52	Ø 2,17 SD 0,92

*SD = Standard Deviation (standardavvikelse)

Av turskidåkarna, är det 22 procent som aldrig åker turskidor för äventyr, till skillnad mot 5 procent av snöskoteråkarna. Att utöva sin aktivitet som sport som syfte när man åker

turskidor respektive snöskoter, sker aldrig eller någon enstaka gång enligt turskidåkarna (70%) respektive snöskoteråkarna (67%). Att själva nöjet med aktiviteten är viktigt framgår hos båda grupperna. Snöskoteråkarna har dock en något högre procent i jämförelse med turskidåkarna (Tabell 2).

Beträffande syftet att komma ut i naturen är det inte någon direkt skillnad mellan användargrupperna. Nio av tio bland både turskidåkare respektive snöskoterförare har naturen som sitt ofta förekommande syfte, se Tabell 2. Att uppleva lugn och ro har en marginell skillnad mellan användargrupperna; det förekommer ganska ofta och mycket ofta bland turskidåkarna (80%) respektive snöskoteråkare (70%). Slutligen, en fråga gällde huruvida umgänge med familjen var ett syfte med aktiviteten. Att umgås med familjen som syfte sker i högre utsträckning bland snöskoteråkarna (71% ganska ofta och mycket ofta) jämfört med turskidåkarna (53% ganska ofta och mycket ofta). Enligt 15 procent av turskidåkarna är umgänge med familjen aldrig syftet.

Figur 8. Turskidåkare på väg från Våldalen 2014.

Det eventuella umgänget med familjen kan relateras till ytterligare en fråga angående vilket sällskap man har när man är i Jämtlandsfjällen; om man är ensam eller tillsammans med

andra människor när man åker turskidor eller snöskoter (se Figur 8). Bland turskidåkarna (N=354) var 14 procent ensamma och snöskoteråkarna (N=705) var 7 procent ensamma under aktiviteterna. Om man som turskidåkare (N=300) däremot hade sällskap så bestod det av främst familj (73%) följt av vänner (53%). Vänner (91%) var däremot det främsta sällskapet bland snöskoteråkarna (N=655) när de var i Jämtlandsfjällen följt av familj (58%).

Det är mindre vanligt bland både turskidåkare och snöskoteråkare att delta i kommersiellt organiserade turer och turer organiserade av föreningar eller dylikt. Om man var i ett sällskap var antalet personer i genomsnitt 3,6 (median 3) bland turskidåkare och i genomsnitt 4,9 (median 4) bland snöskoteråkare. Snöskoteråkning kan tolkas som en aktivitet som flera gör i grupp; att åka snöskoter har ett socialt sammanhang kopplat till umgänge med vänner och familj. Skillnaderna mellan turskidåkares och snöskoteråkares syfte med aktiviteten kan relateras till just det sociala och betydelsen av transport, samtidigt som båda användargrupperna uppvisar stora likheter med sina syften med aktiviteten t ex själva nöjet, uppleva lugn och ro samt komma ut i naturen.

I vår undersökning ingick även frågor om vilka platser samt leder² turskidåkarna respektive snöskoteråkarna besökt eller åkt på (man kunde besvara ett eller flera alternativ) under sin vistelse. Förutom fasta alternativ, kunde respondenterna även ange egna alternativ på platser och leder i Jämtlandsfjällen. De markerade skoterlederna i vårt undersökningsområde beskrivs på Jämtlands länsstyrelses hemsida samt på kartor (Jämtlands länsstyrelse hemsida, 12 aug 2015). I området Sylarna – Helags–Oviksfjällen (som är naturreservat) råder till största delen skoterförbud förutom på lederna. Lederna är tillåtna för trafik endast på snötäckt mark men med vissa undantag till och med den 19 april (2015). Det är dock inte tillåtet att köra inom tätbebyggt område, över tomtmark eller så att mark eller växtlighet skadas.

Som beskrivs i nedan Figur 9, besökte turskidåkarna (N=319) främst platserna med fjällstationer - Storulvån, Sylarna, Blåhammaren och Vålådalen. Även Funäsdalen, Helags, Gåsen samt platserna Vålåstugan och Lunndörrstugorna var välbesökta. Egna exempel på platser som nämns är Åre, Vemdalen och Bydalen.

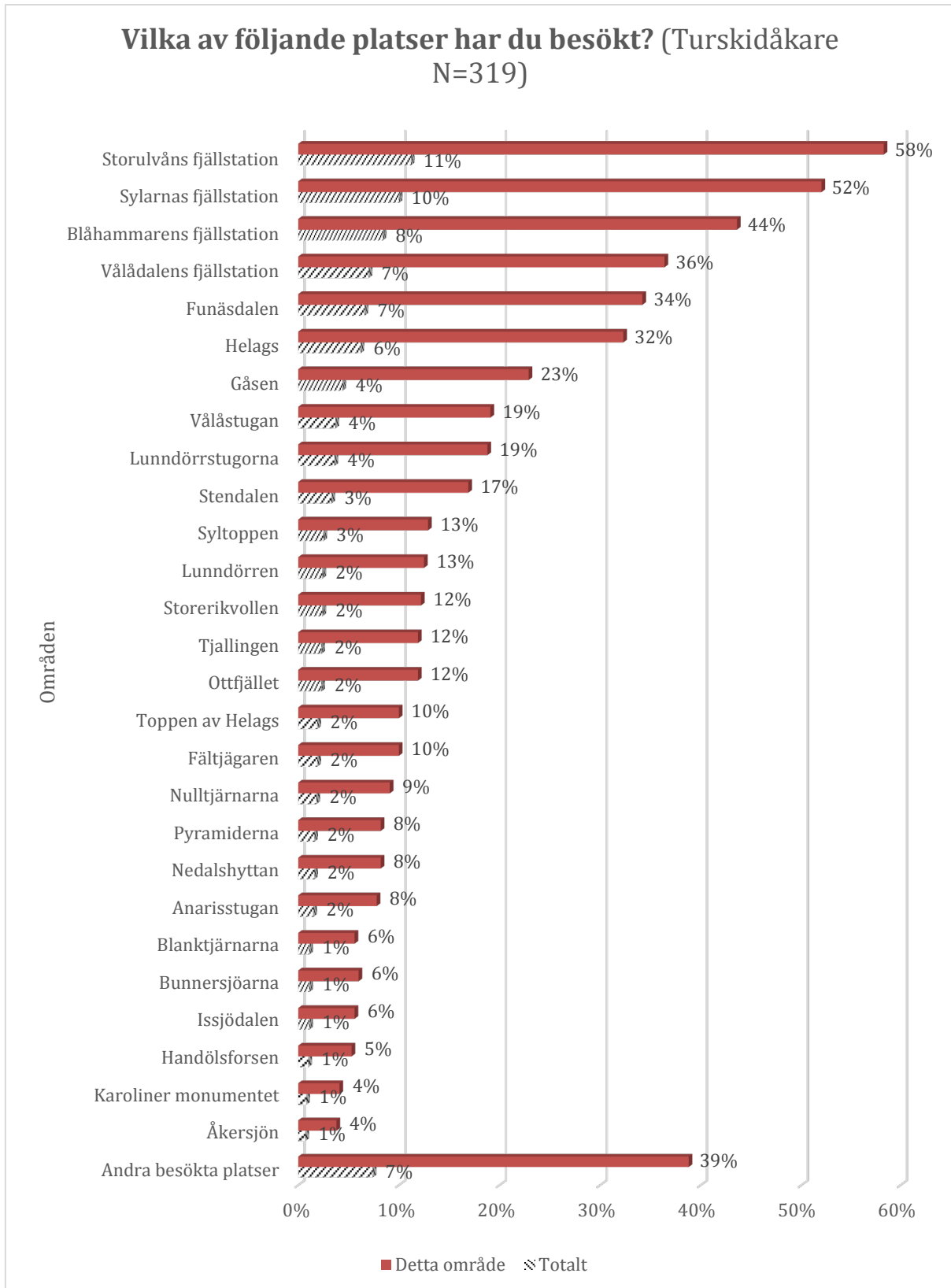
De platser som snöskoteråkarna (N=669) främst besökte var Åkersjön, Blåsjön och Funäsdalen (se Figur 10). Även Ljungdalen, Ansätten samt Vålådalens fjällstation besöktes

² Diagrammen visar två värden för varje område/led; hur många procent av alla svarande som besökte detta område/leder, samt andelen besök av detta område totalt av alla områden/leder (dvs. totalt = 100%).

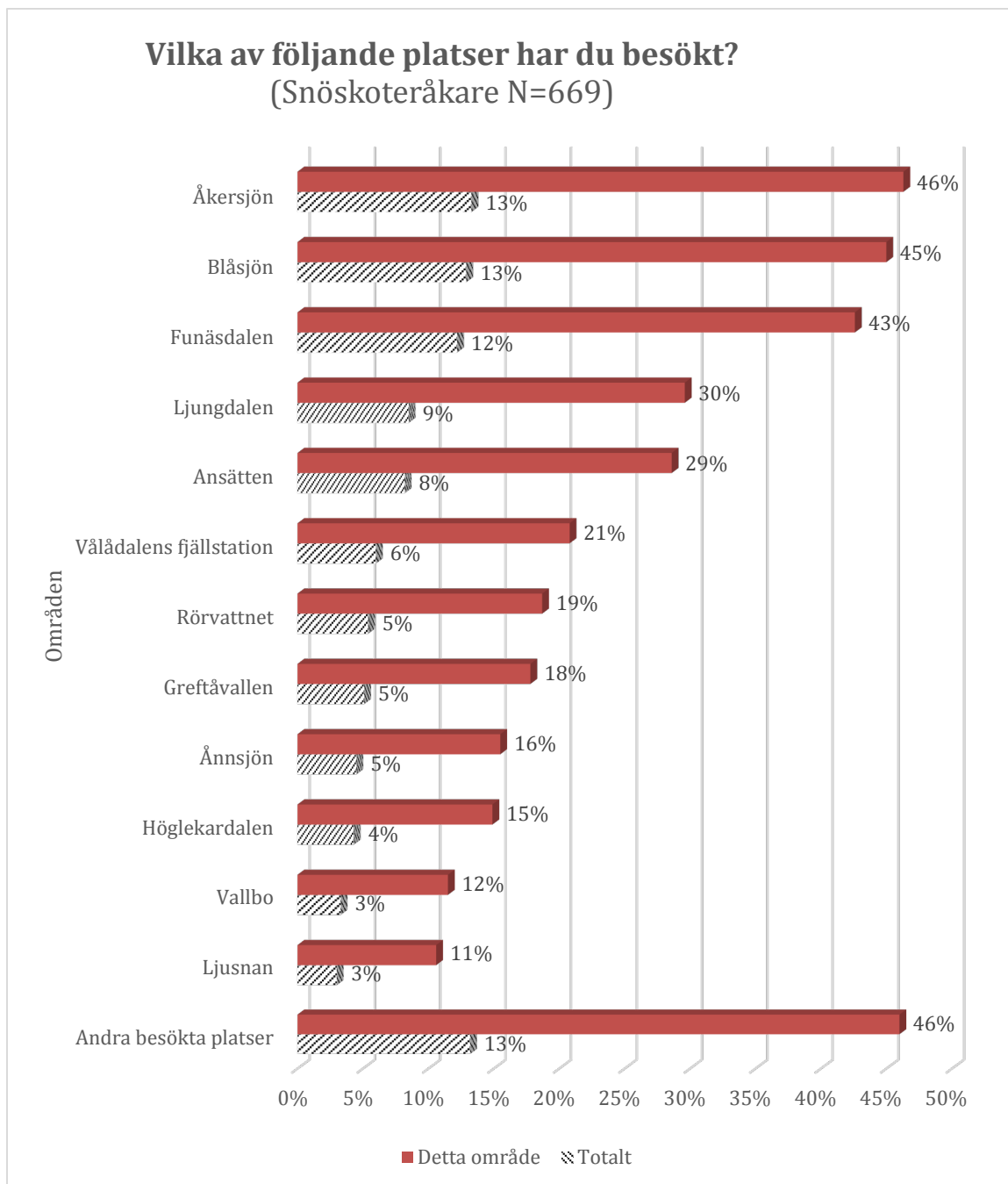
av många av undersökningens snöskoteråkare. Andra platser som respondenterna beskriver är Åre, Klövsjö, Jorm och Gäddede.

Bland de leder som turskidåkarna (N=304) åkte mest på, finner vi lederna Storulvån-Sylarna, Storulvån-Blåhammaren och Vålådalen-Vålåstugan (se Figur 11). Även lederna Storulvån-Gåsen, Helags-Sylarna och Vålådalen-Lunndörrstugorna använde man ofta som turskidåkare. Egna exempel på leder som nämns är Sylarna – Blåhammaren, Storulvån – Blåhammaren, Vålådalen – Stensdalen/Lunndörrstugan och Bruksvallarna – Tännaldalen.

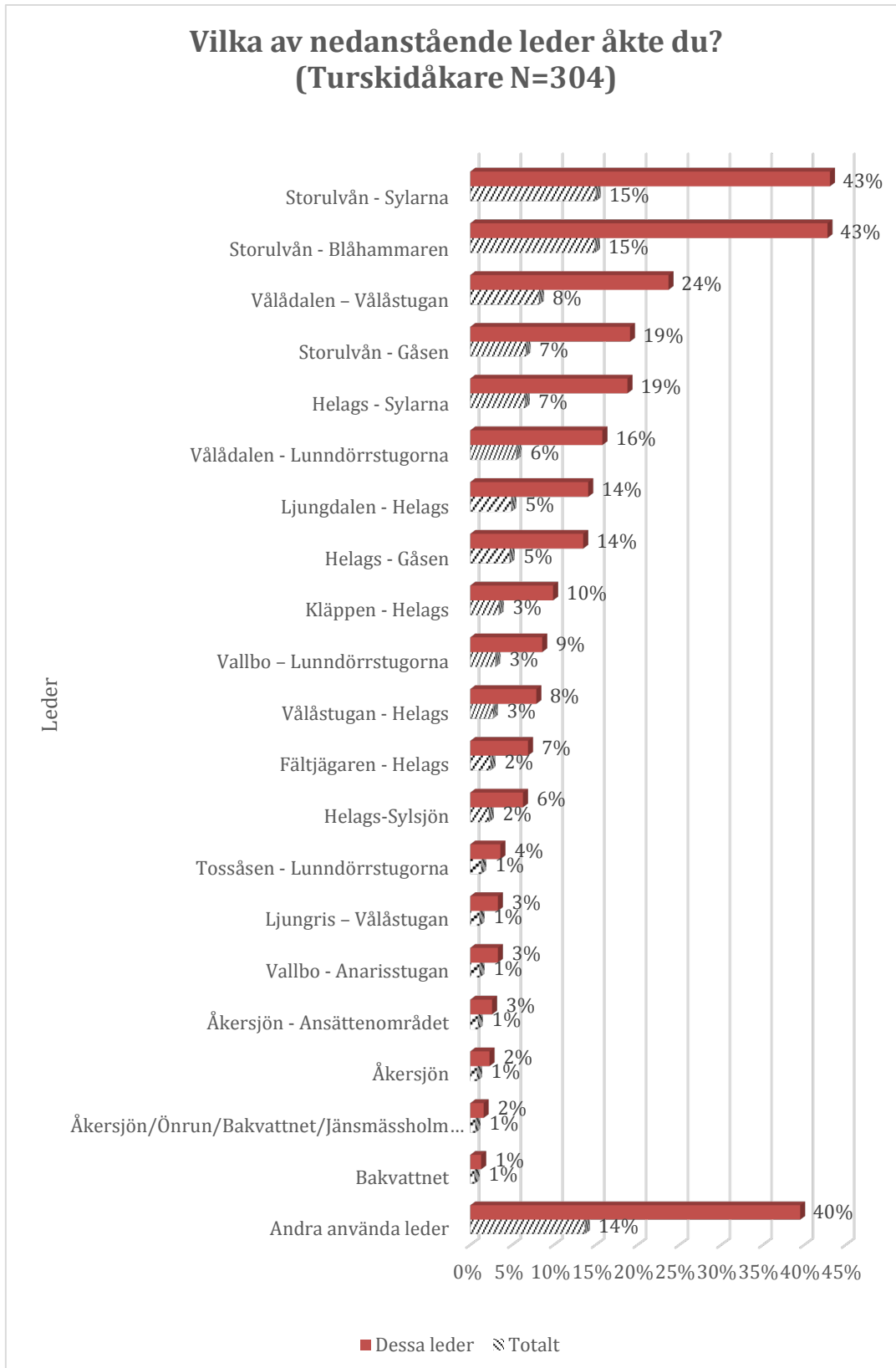
Bland snöskoteråkarna (N=629), anges främst lederna kring Åkersjön, Åkersjön-Önrun-Bakvattnet-Jänsmässholmen mot Ansätten och Bakvattnet. Även Jänsmässholmen-Högruknulen (Åkersjön) samt Ljungdalen-Sylsjön via Kesudalen med anslutning mot parkeringsplats vid Helags fjällstation, anges som leder som man åkt ofta på, se Figur 12. Egna exempel på leder som nämns är Storåbränna - Gäddede/Almedalen, Storlien - Gevsjön/Rensjön, Jorm - Blåsjön, Raukasjön - Blåsjön, Lofsdalen – Funäsdalen.

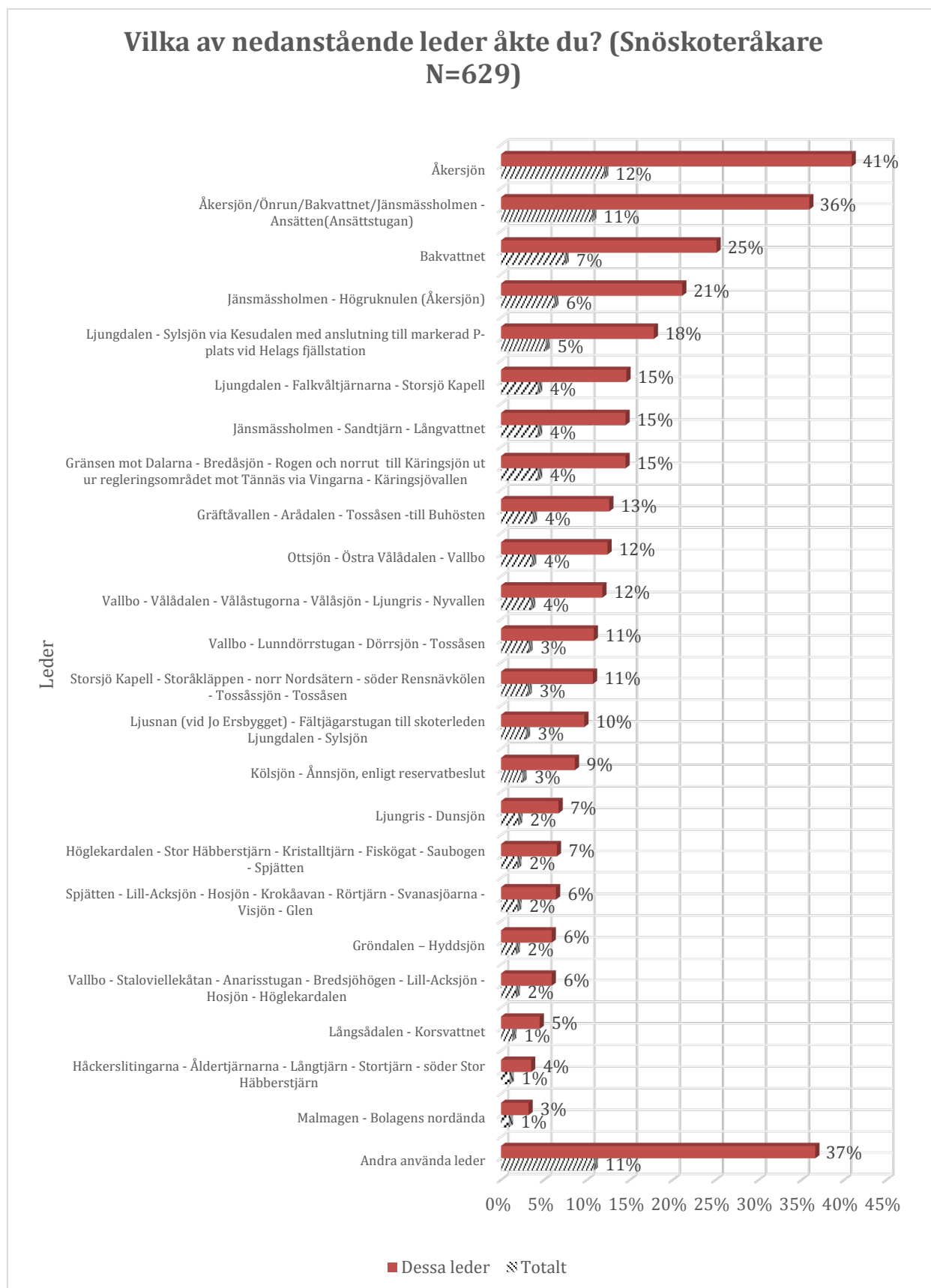
Figur 9. Mest besökta platser i Jämtlandsfjällen - turskidåkare.

Figur 10. Mest besökta platser i Jämtlandsfjällen - snöskoteråkare.

Figur 11. Leder i Jämtlandsfjällen - turskidåkare.

Figur 12. Leder i Jämtlandsfjällen - snöskoteråkare.

I vår undersökning har vi även frågat vad som är viktigt för respondenterna när de väljer ett område för turskidåkning eller snöskoteråkning, se Tabell 3.

Tabell 3. Betydelse för val av område för turskidåkning respektive snöskoteråkning.

Hur viktiga är följande aspekter för dig i ditt val av område för turskidor respektive snöskoter?	1. Inte alls viktigt		2.		3. Viktigt		4.		5. Mycket viktigt	
	Turskidåkare (N=378)	Snöskoteråkare (N=721)	Turskidåkare (N=378)	Snöskoteråkare (N=721)	Turskidåkare (N=378)	Snöskoteråkare (N=721)	Turskidåkare (N=378)	Snöskoteråkare (N=721)	Turskidåkare (N=378)	Snöskoteråkare (N=721)
Att området ligger i närheten av min bostadsort	34%	29%	19%	21%	23%	22%	17%	14%	7%	14%
Att det finns bra kommunikationer till området (tåg, flyg, buss etc.)	20%	73%	14%	15%	23%	7%	22%	3%	20%	2%
Att det är "snösäkert"	2%	2%	5%	2%	18%	9%	40%	25%	35%	62%
Att det finns markerade leder och vindskydd	8%	14%	13%	18%	22%	28%	28%	20%	29%	20%
Att det finns stugor och fjällstationer	10%	20%	13%	26%	23%	30%	28%	14%	26%	10%
Att jag känner till området sedan tidigare	31%	19%	34%	28%	24%	31%	9%	15%	2%	7%
Att det är vacker natur	2%	3%	1%	8%	13%	24%	38%	37%	46%	28%
Att möta många andra turskidåkare	48%		28%		19%		3%		2%	
Att möta många andra snöskoteråkare		31%		27%		24%		12%		6%
Att möta få andra turskidåkare	17%		20%		35%		21%		6%	
Att möta få andra snöskoteråkare		32%		22%		30%		12%		5%
Att komma bort från civilisationen	4%	6%	9%	10%	20%	27%	38%	30%	29%	27%
Att det finns välpreparerade leder	18%	19%	16%	19%	27%	28%	27%	18%	13%	16%
Att det finns möjlighet till friåkning (lös snö, hill-climbing etc.)		9%		7%		10%		16%		58%

Återigen är det en geografisk skillnad mellan användargrupperna som avspeglas i resultaten där kommunikationer (flyg, tåg etc.) har större betydelse för turskidåkarna, än för de som åker snöskoter. Att känna till området bedöms som viktigt av 24 procent bland turskidåkarna respektive 31 procent bland snöskoteråkarna. Det är dock betydligt fler respondenter inom båda användargrupperna som anser att det inte alls har någon betydelse,

i jämförelse med att det är mycket viktigt. Betydelsen av stugor och fjällstationer skiljer sig, där turskidåkarna lägger större vikt vid detta än snöskoteråkarna, se Tabell 3. Men man bör också komma ihåg att respondenturvalet av turskidåkare främst kommer via självregisteringskort på fjällstationerna i Jämtlandsfjällen samt via ett utskick till ett urval av STF:s medlemmar. Ytterligare, välpreparerade leder anses som viktigt och rätt så viktigt av hälften av alla respondenterna oavsett aktivitet. Att området är "snösäkert" har stor betydelse för snöskoteråkarna, varav 62 procent anser att det är mycket viktigt. Bland turskidåkarna är det 35 procent som anser att snösäkerhet är mycket viktigt. Om man dock jämför de två gruppernas medelvärden (se Tabell 4) så ligger bådas värden över 4.

Endast en tiondel av respondenterna som åker snöskoter anser att möjlighet till friåkning inte alls är viktigt för valet av område. Majoriteten anser att möjlighet till friåkning är viktigt (16%) eller mycket viktigt (58%).

Figur 13. Betydelsen av att komma bort från civilisationen. Foto Anneli Åman.

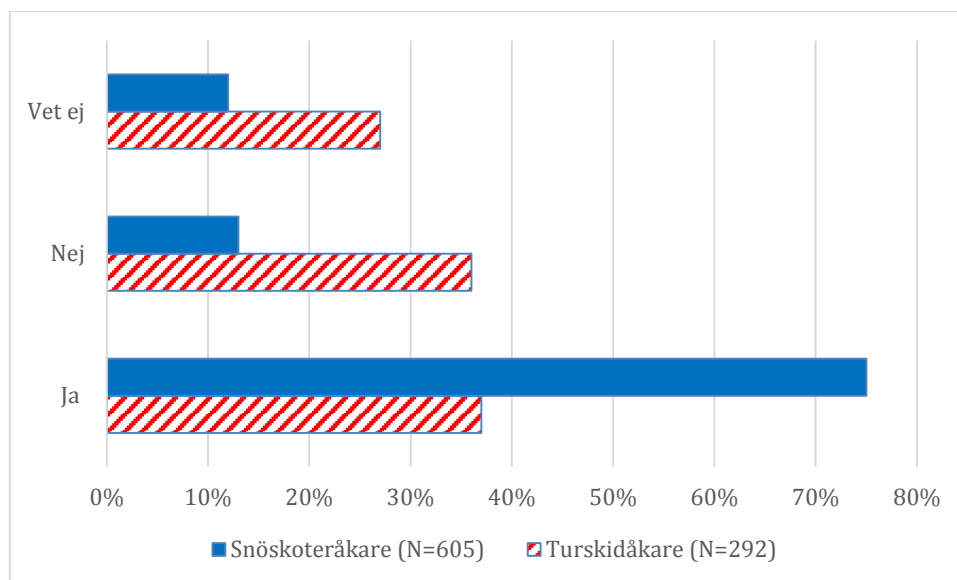
Vidare anses vacker natur vara mycket viktigt av nära hälften av turskidåkarna vid valet av område, medan vacker natur anges vara mycket viktigt av cirka en fjärdedel av snöskoteråkarna (Tabell 3). Även möjligheten att kunna komma bort från civilisationen (se Figur 13) värderas något mer av turskidåkarna än av snöskoteråkarna; 67 procent av

turskidåkarna respektive 57 procent av snöskoteråkarna anger att det är rätt så viktigt och mycket viktigt. En skillnad i behov av att uppleva avskildhet från samhället och andra människor kan också ses i resultaten; betydelsen av att träffa andra utövare i Jämtlandsfjällen skiljer sig mellan användargrupperna. För respondenterna som åker turskidor är det viktigare att välja ett område där det finns få andra turskidåkare. Att träffa många andra som åker turskidor har ingen betydelse alls enligt hälften av turskidåkarna i vår undersökning. I jämförelse anser en tredjedel av snöskoteråkarna att det inte alls är viktigt att välja ett område där man möter få som kör snöskoter.

Tabell 4. Betydelse för val av område för turskidåkning respektive snöskoteråkande. Turskidåkare och snöskoteråkare (medelvärde på en skala 1-5 där 1 är inte alls viktigt och 5 är mycket viktigt).

Hur viktiga är följande aspekter för dig i ditt val av område för snöskoteråkning?	Medelvärde och SD = Standard Deviation (standardavvikelse)	
	Turskidåkare (N=378)	Snöskoteråkare (N=721)
Att området ligger i närheten av min bostadsort	Ø 2,45 SD 1,30	Ø 2,62 SD 1,39
Att det finns bra kommunikationer till området (tåg, flyg, buss etc.)	Ø 3,08 SD 1,41	Ø 1,46 SD 0,91
Att det är "snösäkert"	Ø 4,01 SD 0,96	Ø 4,43 SD 0,88
Att det finns markerade leder och vindskydd	Ø 3,58 SD 1,25	Ø 3,13 SD 1,32
Att det finns stugor och fjällstationer	Ø 3,48 SD 1,27	Ø 2,67 SD 1,23
Att jag känner till området sedan tidigare	Ø 2,18 SD 1,04	Ø 2,63 SD 1,15
Att det är vacker natur	Ø 4,26 SD 0,85	Ø 3,80 SD 1,04
Att möta många andra turskidåkare / snöskoteråkare	Ø 1,83 SD 0,97	Ø 2,34 SD 1,21
Att möta få andra turskidåkare / snöskoteråkare	Ø 2,79 SD 1,14	Ø 2,38 SD 1,20
Att komma bort från civilisationen	Ø 3,79 SD 1,08	Ø 3,63 SD 1,16
Att det finns välpreparerade leder	Ø 3,02 SD 1,29	Ø 2,94 SD 1,33
Att det finns möjlighet till friåkning (lös snö, hill-climbing etc.)	--	Ø 4,06 SD 1,34

Att möta många andra turskidåkare har lägst medelvärde (\bar{X} 1,83; skala 1-5) utifrån turskidåkarnas svar. Utifrån snöskoteråkarnas svar har aspekten att det finns bra kommunikationer till området (tåg, flyg, buss etc.) lägst medelvärde (\bar{X} 1,46; skala 1-5), se Tabell 4. Vacker natur har högst medelvärde (\bar{X} 4,26; skala 1-5) utifrån turskidåkarnas svar. Utifrån snöskoteråkarnas svar har snösäkerhet högst medelvärde (\bar{X} 4,43; skala 1-5).

Figur 14. Villighet att betala avgift för leder för turskidåkning respektive snöskoteråkning.

I vår undersökning är vi även intresserade av attityden till att betala för leder. Det finns en betydande skillnad mellan användargruppernas attityd till att betala, där 37 procent av turskidåkarna är positiva och 36 procent negativa. Resterande respondenter bland turskidåkare är avvaktande och vet inte hur de förhåller sig till frågan. Bland snöskoteråkarna är 75 procent villiga att betala avgift för att åka snöskoter. Den högre procenten bland snöskoteråkarna kan eventuellt bero på att man redan faktiskt betalar avgift ibland och ser fördelarna med det gällande service mm. Ett exempel på en organisation i Jämtland som samordnar avgiftsbelagda skoterleder är VÄSEK som består av sju skoterklubbar i västra delen av Åre kommun. I ett sammanhängande område ingår 60 mil skyltade skoterleder med obligatorisk avgift. Underhållet av lederna utförs av både entreprenörer och frivilliga arbetsinsatser; markupplåtelse, drift och underhåll av skoterlederna samt tillhörande verksamhet finansieras genom försäljningen av skoterledkort (VÄSEK hemsida, 18 augusti 2015).

Intressekonflikter i Jämtlandsfjällen

Identifiering av eventuella intressekonflikter samt individuella beskrivningar

Ibland kan det finnas skillnader i attityder, erfarenheter och upplevelser mellan grupper av friluftslivsutövare och andra markanvändare. Det kan i sin tur leda till intressekonflikter. Planering (samt förvaltning) för mark- och vattenanvändning handlar både om utveckling och bevarande, samt hantering av intressekonflikter. Att vara uppdaterad och kunna fylla i diverse kunskapsluckor är därmed en nödvändighet men också en utmaning inom fysisk planering (Emmelin et al., 2010). Exempelvis har vi skiftande uppfattningar om landskapet; dess användning, utveckling och bevarande. Dessa uppfattningar om landskapet är inte statiska; de förändras över tid till följd av bl. a. yttre påverkan och den tekniska utvecklingen (se Vuorio, 2003). I olika sammanhang kan uppfattningarna (åtminstone i viss mån) om landskapet skilja sig åt för en och samma person, eller inom en användargrupp (se Sandell 2000, 2001, 2005).

Enligt 53 procent av turskidåkarna (N=153) och 49 procent snöskoteråkarna (N=291) finns det intressekonflikter eller andra problem i användningen av Jämtlandsfjällen. Därmed är det intressant att kunna identifiera *vilka* intressekonflikter man upplever som turskidåkare respektive snöskoteråkare. Därför bad vi användargrupperna att beskriva vilken eller vilka intressekonflikter man tänkt på om man ansåg att det fanns dylika problem i Jämtlandsfjällen.

Bland de som menade att det fanns intressekonflikter, så beskriver turskidåkarna (N=146) att det framförallt är upplevelser av buller, slitage och lukt kopplat till snöskoterkörning. Det kan sammanfattas med:

”Skotertrafik som bullrar där skidåkare vill ha lugn och ro.”

”Turskidåkare vill uppleva ett tyst fjäll medan skoteråkare anser sig ha rätt att köra.”

Det finns samtidigt en förståelse för att man har olika behov och önskningar gällande upplevelser i Jämtlandsfjällen:

”Skotertrafikens vara eller icke vara upplever jag som ett problem. Det bullrar, luktar och är allmänt otrevligt. Men jag kan förstå att de som kör skoter gillar det och njuter av att köra omkring i fjällvärlden.”

Rennäringen kopplat till turismens behov nämns som intressekonflikt av turskidåkarna, där bland annat den stängda vägen till Storulvån på grund av kalvning tas upp som

exempel. Det är dock motsägelsefullt, då det å ena sidan framhävs att rennärningen fordrar särskild hänsyn och å andra sidan att samer anser att de har ensamrätt till fjällen.

Rennärningen i samband med jakt nämns också, där följande två citat kan exemplifiera vidden av åsikter bland turskidåkarna i Jämtlandsfjällen och komplexiteten:

"Rennärningen [stör] vid ripjakt som jag utövar mycket i Jämtlandsfjällen."

"Renskötsel och jakt har en olämplig prioritet framför friluftsliv och turism."

Även turismen tas upp som ett problem av turskidåkarna. Det gäller både utvecklingen av turism och dess aktiviteter (t ex heliskiing och skoteråkning), men också hur många människor som vistas inom ett område:

"Det är för mycket folk på fjället som inte kan ett dugg och inte har där att göra."

Slutligen finns det beskrivningar av hur vissa av turskidåkarna ser på kommersialiserad turism, friluftsliv och själva naturen, vilket är intressant:

"Det finns en intresse motsättning mellan de som är friluftsinriktade och vill resa kollektivt, och de som vill leva tjustigt liv med uppklädd trerättersmiddag och vin. ... på fjällstationer där man känner sig udda ifall man går omkring i underställ och vill ha hjälp från personal som kan turåkning snarare än vinsorter."

"Det är bra med service och aktiviteter, men samtidigt eftersträvas vildmark, lugn och ro."

Bland snöskoteråkare (N=245) beskrivs framförallt förbud och förbudsområden som en intresse motsättning, men också att det finns snöskoteråkare som inte följer reglerna. Det nämns även att skoterklubbar, markägare samt kommersiella intressen inte drar jämnt. Friåkningen uppmärksammas av flera som en intresse motsättning, vilket retar upp markägare men även skapar motsättningar inom själva användargruppen:

"... vissa som kör snöskoter respekterar inte skoterklubbarnas ideella arbete och förstör för andra."

"Framförallt beror motsättningar på grund av oss skoteråkare själva! Nu då framförallt friåkning blivit populärt och många inte ens vet vad ett planterat hygge är."

”Om det skulle finnas fler och större friåkningsområden tror jag att fler skoteråkare skulle hålla sig till de områdena istället för att åka friåkning där det är förbjudet.”

Även snöskoteråkning kontra turskidåkning tas upp av snöskoteråkarna som en intressekonflikt i Jämtlandsfjällen. Detta beskrivs ofta som att man som skoteråkare inte anses ha rätt att vara i fjällen och förakt från den andra användargruppen. Det finns en tydlig medvetenhet om att det finns turskidåkare som är negativt inställda till skoter:

”Skidåkare stör sig ofta på oss som åker skoter. Ofta på dåliga grunder.”

”Skidåkare har en väldigt liten förståelse att skoteråkare ofta är ute och åker för att uppleva samma sak som skidåkare.”

”Problemet är att vissa inte tycker att skoteråkning är en hobby; ett sätt att ta sig ut i naturen och umgås med sina vänner och familj. Utan att skotern endast ska användas som ett arbetsfordon.”

Det finns en uttryckt önskan hos flera av skoteråkarna om att kunna skapa en bättre relation mellan dem och turskidåkarna; att man ska kunna samsas om fjällen och dela på naturresursen:

”Vissa vill uppleva äventyr och skoteråkning i fjällen medan andra vill ha det tyst. Största problemet är [bristande] respekten mellan skoteråkare och längdåkare/friluftsmänniskan.”

Enligt några av skoteråkarna blir rennäringsområdet störd av skoteråkningen, medan andra anser att samerna har för stor rätt till stora områden. Det är bland annat kalvningen på västkanten som nämns som intressekonflikt då det innebär att lederna stängs:

”Rennäringsområdet hindrar åtkomst på områden där det inte är befogat, eller där det inte finns någon ren under större delen av vintern.”

”Kan tänka mig att de som jobbar med rennäringsområdet kan uppleva viss skoteråkning som störande. Jag har sett skoteråkare på förbjudna områden.”

Attityder till specifika exempel på intressekonflikter i Jämtlandsfjällen

Vidare i vår undersökning, fanns det även färdiga alternativ att ta ställning till gällande eventuella upplevelser av intressekonflikter kopplat till olika sorters användning av landskapet (fritidshus, infrastruktur, buller, restriktioner) samt lokalbefolkning,

fiske/jordbruks/skogsnäring, renskötsel, vind- och vattenkraft, gruvdrift samt besökarens aktiviteter/närvaro. Det är viktigt att ha i åtanke att det endast är just turskidåkare och snöskoteråkare som deltagit i vår undersökning, naturligtvis kan andra aktörer ha upplevelser av intressebaserade aktiviteter som skiljer sig från nedan redovisade.

Etablering av fritidshus, fiskenäring samt vind- eller vattenkraft har inte skapat några större upplevda intressebaserade aktiviteter enligt en majoritet av respondenterna, vare sig man åker turskidor eller snöskoter. Inte heller andra besökare som utförde samma aktivitet som respondenten eller vetenskapen om andra besökarens närvaro innebar upplevda intressebaserade aktiviteter, se Tabell 5 nedan. Däremot upplevs utvecklingen av infrastruktur till viss del mer av turskidåkarna som en upplevd intressebaserad aktivitet jämfört med snöskoteråkarna, men sammantaget är infrastruktur inte en källa till konflikt enligt respondenterna.

Jordbruks- och skogsnäringen anses enligt turskidåkarna (84%) och snöskoteråkarna (74%) inte alls eller nästan inte alls vara en orsak till intressebaserad aktivitet. Det finns dock en marginell skillnad mellan användargrupperna (Tabell 5). Gruvdrift och mineralprospektering upplevs inte heller i hög grad av de flesta av respondenterna som en källa till några intressebaserade aktiviteter, men det är en viss skillnad mellan de som åker turskidor respektive snöskoter som är värd att notera. Det är 12 procent bland turskidåkarna som upplevde gruvdrift som en intressebaserad aktivitet ganska mycket och mycket, jämfört med 4 procent av snöskoteråkarna.

Tabell 5. Upplevelser av eventuella intresse motsättningar i Jämtlandsfjällen.

Har du upplevt intresse motsättningar i Jämtlandsfjällen på grund av nedanstående?	1. Inte alls		2		3. Något		4		5. Mycket	
	Turskidåkare (N=256)	Snöskoteråkare (N=515)	Turskidåkare (N=256)	Snöskoteråkare (N=515)	Turskidåkare (N=256)	Snöskoteråkare (N=515)	Turskidåkare (N=256)	Snöskoteråkare (N=515)	Turskidåkare (N=256)	Snöskoteråkare (N=515)
Etableringen av fritidshus	60%	79%	22%	11%	11%	6%	5%	2%	2%	1%
Utveckling av infrastruktur (t ex vägar, VA, kraftledning)	55%	79%	21%	12%	17%	5%	5%	2%	1%	1%
Buller	32%	59%	20%	14%	19%	14%	21%	8%	9%	4%
Restriktioner i rörelsefrihet på grund av naturvårdsregler	71%	27%	15%	12%	9%	22%	4%	20%	2%	19%
Lokalbefolkningen	74%	55%	15%	22%	8%	16%	0%	5%	2%	3%
Fiskenäringen	79%	77%	10%	14%	9%	7%	1%	1%	0%	1%
Jordbruks/skogsnäringen	68%	54%	15%	20%	11%	16%	4%	8%	2%	2%
Renskötseln	63%	42%	15%	15%	14%	13%	6%	15%	3%	15%
Vindkraft	62%	71%	16%	13%	12%	10%	7%	2%	4%	5%
Vattenkraft	64%	72%	14%	14%	12%	8%	5%	4%	5%	2%
Gruvdrift och mineralprospektering	70%	83%	10%	8%	8%	5%	5%	2%	7%	2%
Andra besökare som utförde andra aktiviteter än jag själv	42%	58%	20%	18%	22%	12%	11%	6%	5%	6%
Andra besökare som utförde samma aktiviteter som jag själv	73%	75%	18%	14%	6%	8%	2%	2%	0%	2%
Vetskapen om andra besökares närvaro	70%	75%	18%	12%	11%	9%	1%	3%	1%	1%

När vi studerar de två användargrupperna och deras upplevelser av intresse motsättningar, så finns det ytterligare skillnader att uppmärksamma. Exempelvis är det betydligt fler av snöskoteråkarna (30%) som upplevt en intresse motsättning gällande renskötseln ganska mycket och mycket, än vad turskidåkarna (9%) upplevt. Att inte alls uppleva intresse motsättningar kopplat till rennäringen i Jämtlandsfjällen anges av 63 procent av turskidåkarna, respektive 42 procent av snöskoteråkarna.

Andra besökare som utförde andra aktiviteter (än respondenten själv), upplevdes till viss del som en intresse motsättning av en femtedel av turskidåkarna och en tiondel av

snöskoteråkarna. Det är dock inte något som upplevts mycket av respondenterna (5 procent av turskidåkarna respektive 6 procent av snöskoteråkarna). Även lokalbefolkningen som orsak till intresse motsättning studeras i vår undersökning. Det är en intresse motsättning som upplevs till viss del av 16 procent av snöskoteråkarna, i jämförelse med 8 procent av turskidåkarna. Hälften av snöskoteråkarna har inte alls upplevt någon konflikt med lokalbefolkning jämfört med tre fjärdedelar av turskidåkarna, se Tabell 5.

Det som enligt turskidåkarna orsakar den mest upplevda intresse motsättningen är *buller*. Enligt nära en tredjedel av turskidåkarna upplever buller ganska mycket och mycket (jämfört med en tiondel av snöskoteråkarna) som en intresse motsättning. Att inte alls uppleva buller som en intresse motsättning fastslås av 32 procent av turskidåkarna, jämfört med 59 procent av snöskoteråkarna.

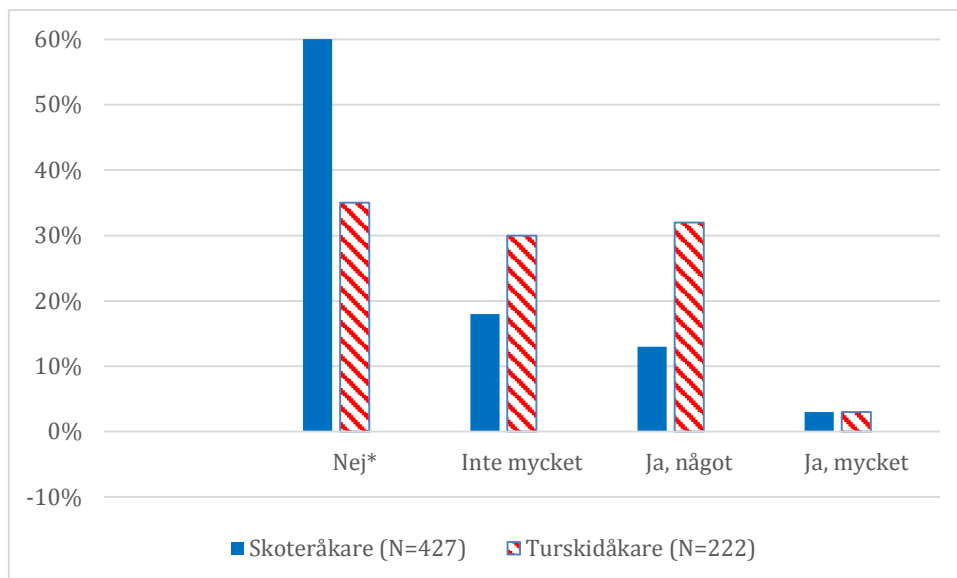
Snöskoteråkarna upplever istället *restriktioner i rörelsefrihet* på grund av naturvårdsregler som den främsta orsaken till intresse motsättning; ganska mycket och mycket enligt 39 procent (jämfört med 2% av turskidåkarna). Bland turskidåkarna anser 71 procent att restriktioner inte alls upplevs som en intresse motsättning, i jämförelse med 27 procent av snöskoteråkarna.

Det skiljer sig mellan turskidåkarna och snöskoteråkarna gällande deras upplevelser av intresse motsättningar och olika sorters användande av landskapet. Restriktioner i rörelsefrihet pga. naturvårdsregler har störst skillnad i medelvärde mellan användargrupperna där snöskoteråkarna har ett högre medelvärde (Ø 2,91; skala 1-5) än turskidåkarna (Ø 1,52; skala 1-5). Buller har ett högre medelvärde (Ø 2,54; skala 1-5) hos turskidåkarna än snöskoteråkarna (Ø 1,83; skala 1-5). Dock ska man vara medveten om att medelvärdet är under 3 på en skala 1-5. Lägst medelvärde har fiskenäringen (Ø 1,33; skala 1-5) som upplevd intresse motsättning hos turskidåkarna, respektive gruvdrift och mineralprospektering (Ø 1,32; skala 1-5) hos snöskoteråkarna (se Tabell 6).

Tabell 6. Upplevelser av eventuella intressemötsättningar i Jämtlandsfjällen. Turskidåkare och snöskoteråkare (medelvärde på en skala 1-5 där 1 är inte alls viktigt och 5 är mycket viktigt).

Har du upplevt intressemötsättningar i Jämtlandsfjällen på grund av nedanstående?	Medianvärde och SD = Standard Deviation (standardavvikelse)	
	Turskidåkare (N=256)	Snöskoteråkare (N=515)
Etableringen av fritidshus	Ø 1,68 SD 1,00	Ø 1,34 SD 0,77
Utveckling av infrastruktur (t.ex. vägar, VA, kraftledningar)	Ø 1,77 SD 1,01	Ø 1,34 SD 0,76
Buller	Ø 2,54 SD 1,35	Ø 1,83 SD 1,18
Restriktioner i rörelsefrihet på grund av naturvårdsregler	Ø 1,52 SD 0,94	Ø 2,91 SD 1,47
Lokalbefolkningen	Ø 1,41 SD 0,82	Ø 1,79 SD 1,05
Fiskenäringen	Ø 1,33 SD 0,72	Ø 1,35 SD 0,75
Jordbruks-/skogsnäringen	Ø 1,55 SD 0,96	Ø 1,85 SD 1,10
Renskötseln	Ø 1,71 SD 1,07	Ø 2,46 SD 1,52
Vindkraft	Ø 1,74 SD 1,13	Ø 1,57 SD 1,06
Vattenkraft	Ø 1,73 SD 1,16	Ø 1,48 SD 0,91
Gruvdrift och mineralprospektering	Ø 1,71 SD 1,25	Ø 1,32 SD 0,84
Andra besökare som utförde andra aktiviteter än jag själv	Ø 2,17 SD 1,23	Ø 1,86 SD 1,22
Andra besökare som utförde samma aktiviteter som jag själv	Ø 1,38 SD 0,73	Ø 1,42 SD 0,86
Vetskapen om andra besökares närvaro	Ø 1,47 SD 0,82	Ø 1,42 SD 0,84

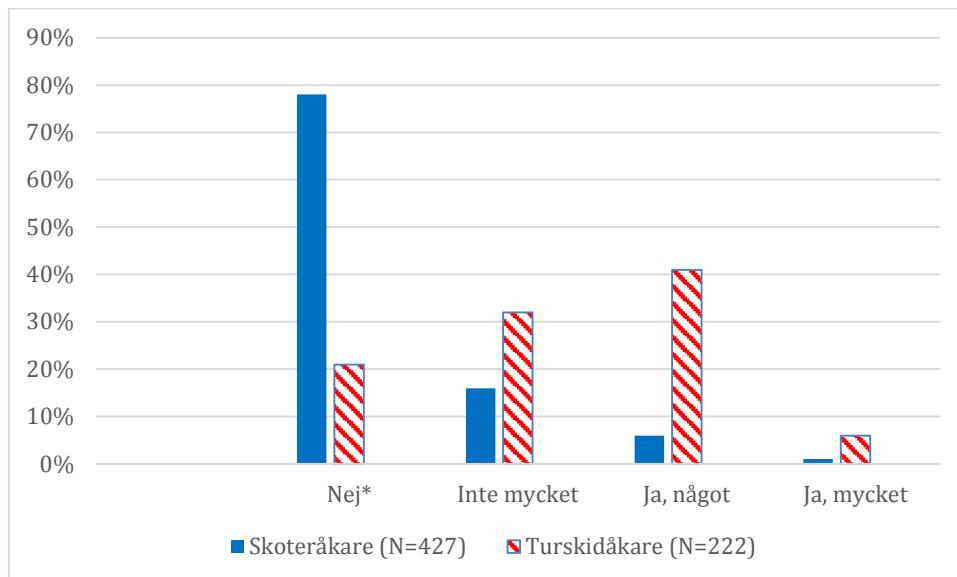
Nedskräpning och slitage är också av intresse i vår undersökning eftersom det kan leda till intressemötsättningar mellan olika användare, samt påverka upplevelsen när man befinner sig i Jämtlandsfjällen. Det är också relevant att se om det finns skillnader mellan turskidåkare och snöskoteråkare eftersom det kan ge information om de uppfattar landskapet och dess utveckling olika. Det har därmed betydelse för planeringen och förvaltningen av området. För ytterligare statistik, se bilaga 4.

*Här har kategorierna "Nej, inte alls" och "Nej" slagits ihop.

Figur 15. Nedskräpning som ett problem i Jämtlandsfjällen enligt turskidåkare och snöskoteråkare.

Betydligt fler av turskidåkarna (36%) anser att nedskräpning existerar något eller mycket i Jämtlandsfjällen än snöskoteråkarna (16%). Som beskrivs i Figur 15, skiljer sig de två användargrupperna åt gällande upplevelsen av nedskräpning som ett problem.

*Här har kategorierna "Nej, inte alls" och "Nej" slagits ihop.

Figur 16. Slitage som ett problem i Jämtlandsfjällen enligt turskidåkare och snöskoteråkare.

Majoriteten av snöskoteråkarna (94%) anser inte att slitage är ett problem eller mycket av ett problem i Jämtlandsfjällen, se Figur 16. Däremot anser 41 procent av turskidåkarna att slitage är ett problem som existerar något i området (samt 6% mycket).

Intressekonflikter inom gruppen turskidåkare i Jämtlandsfjällen

En fråga i vår undersökning gällde om man som turskidåkare respektive snöskoteråkare i Jämtlandsfjällen blivit störd av de som utövade den egna aktiviteten och därmed deras beteende. Gällande om turskidåkare (N=233) blev störda av andra turskidåkare, svarar 88 procent att det inte skedde alls och 11 procent att de blev lite störda. Bland de turskidåkare (N=27) som beskrev varför man blev störd av andra turskidåkare, är det framförallt känslan av att inte vara ensam och att det kan kännas trångt. Även att vissa andra turskidåkare saknar "vett och etikett" gällande hur man beter sig i naturen (t ex nedskräpning) beskrivs som orsak till störning inom användargruppen. Flera påpekar betydelsen av naturupplevelsen och att den kan störas av andra turskidåkare:

"När det blir för stora grupper och de inte visar hänsyn till naturen och dess skönhet. Respekten för naturupplevelsen och tystnaden saknas."

Intressekonflikter inom gruppen snöskoteråkare i Jämtlandsfjällen

Gällande om snöskoteråkare (N=456) blev störda av andra snöskoteråkare, svarar 84 procent att det inte skedde alls och 13 procent att de blev lite störda. Bland de snöskoteråkare (N=81) som beskrev varför man blev störd av andra snöskoteråkare så ansågs det bland annat bero på att förbud ignoreras, bristande kunskap eller brist på visad hänsyn med vårdslös körning:

"Många skiter i allt och kör på nyplanteringar samt privat mark fast det är skyltar med skoterförbud."

"När man ser skoterspår där det är förbudsområde då blir jag heligt förbannad."

Det finns också flera som uttrycker oro för att misskötsel bland andra snöskoteråkare kommer att påverka de som sköter sig negativt, som en snöskoteråkare säger:

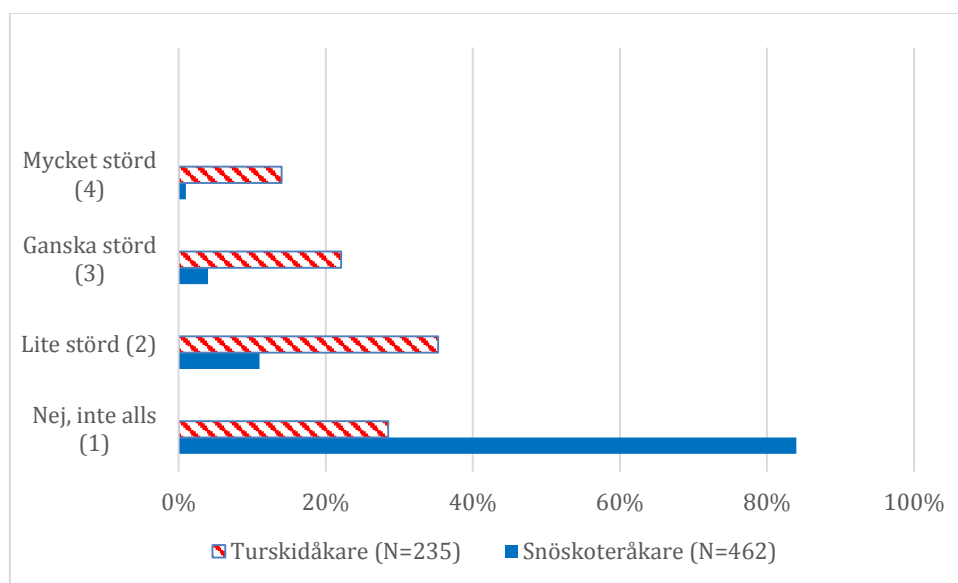
"I de fall där andra skoteråkare missköter sig så att jag blir störd på att de i förlängningen gör så att min egen åkning kommer att begränsas med fler restriktioner och sura miner."

Det finns även flera kommentarer om hög ljudnivå på grund av att andra snöskotrar har trimpipor och slutburkar dvs. att andra åkare har modifierat sina snöskotrar.

Intresse motsättningar mellan användargrupperna

Ytterligare en del av vår undersökning bestod av att studera om och hur turskidåkare och snöskoteråkare blev störda av varandra dvs. om det finns en intresse motsättning mellan dessa två användargrupper. Intresse motsättningen kan vara asymmetrisk, det vill säga att bara en av användargrupperna upplever motsättningen (Manning, 2011).

Enligt turskidåkarna (N=235) såg eller hörde de snöskoteråkare ganska ofta (36%) och mycket ofta (17%). Enligt snöskoteråkarna (N= 462) såg eller hörde de turskidåkare ganska ofta (26%) och mycket ofta (10%). För ytterligare statistik, se bilaga 4.

Figur 17. Blev din upplevelse störd av turskidåkare/snöskoteråkare eller deras beteende?

Enligt 29 procent av turskidåkarna i vår undersökning blev deras upplevelse inte alls störd av snöskoteråkare eller deras beteende, se Figur 17. Samtidigt ansåg 14 procent att de blivit mycket störda och 22 procent ganska störda. I jämförelse blev snöskoteråkarnas upplevelse mycket störd (1%) av turskidåkare eller deras beteende och 4 procent ganska störd. Enligt 84 procent av snöskoteråkarna blev inte upplevelsen alls störd av turskidåkare.

Vi bad turskidåkarna (N=154) att beskriva vad de störde sig på gällande snöskoteråkarnas beteende. Majoriteten förklarar att buller, avgaser och lukten av snöskoter är störande:

"Ljud och lukt irriterar då det ständigt åker förbi grupper av skotrar. Det är naturupplevelser och frisk miljö jag söker då jag går ut på fjället."

Att snöskotrar anses påverka själva naturupplevelsen negativt framhålls också: "... [snöskotrarna] tog bort tystnaden och känslan av att vara nära naturen." eller som en turskidåkare beskriver det:

"Ljudet i sig är mycket störande då man söker sig till fjällvärlden för det motsatta; det totala lugnet. Men framförallt är det helt oförenligt med min syn på naturen att turiståka skoter. Jag tycker det ska förbjudas för annat än yrkestrafik."

Även att vissa snöskoteråkare kör fort och ansvarslöst (så att man som turskidåkare t ex blir rädd att bli påkörd) samt buskör utanför leder beskrivs som störande. Där ingår friåkning och att man upplever att vissa med snöskoter struntar i reglerna. Flera av turskidåkarna beskriver också att snöskotrarna kör i skidlederna och förstör dem. Däremot betonas av några turskidåkare att olika sorters användning av snöskoter har betydelse för om man stör sig på dem eller inte, eller som en person säger:

"Jag är generellt inte alls störd av de som åker skoter för renskötsel eller övrig lokalbefolkning som ska ut på fjället. De kan det här med att anpassa hastigheten och köra på ett bra sätt medan turisterna kör som idioter..."

Snöskoteråkarna (N=67) beskrev vad som stör dem med turskidåkarna, till exempel att de som åker skidor inte flyttar på sig eller använder skoterleden: *"Man måste väja för dessa... som väljer skoterleden före skidleden, fast det finns skilda leder."* samt att *"Skidåkare åker i bredd så att skoteråkare måste ta av leden för att kunna passera."* Även nedskräpningen poängteras. Framförallt är det den negativa och stundtals hotfulla attityden som stör i turskidåkarnas beteende. En snöskoteråkare berättar att:

"Det som gör att man blir störd är att vissa visar sitt missnöje mot skoteråkning väldigt öppet och ibland aggressivt. Har man valt att åka till ett ställe där det är en gemensam led och en separat skidled där det är skoterförbud, och man väljer att åka på den gemensamma leden så ska man inte stå och hålla för öron eller näsa och vifta med stavar"

I undersökningen beskriver flera av snöskoteråkarna fysiska handlingar som ett sätt för turskidåkare att visa sitt missnöje, som stavar i ansiktet och att turskidåkare skriker åt dem (t ex att de förstör naturen och bullrar). Att vara sur som turskidåkare och titta snett på de som åker skoter beskrivs också som störande beteende: *"Deras fördömande kommentarer och blickar"* samt *"Skidåkare som tokblänger när man passerar på leden. Åk inte på leden då om skotrarna är så hemska!"*. Det sista citatet speglar också en viss frustration som framkom bland svaren; att de som åker skidor inte alltid vet syftet med skoteråkandet eller att det faktiskt är tillåtet att åka i området med snöskoter. Samtidigt finns det en intressant attityd hos snöskoteråkarna gällande användningen av landskapet, samt uppdelningen mellan "vi" och "dem" baserat på varifrån man kommer:

”Vissa skidåkare - framförallt från städer - anser att fjällen är deras. Men när vi som är fjällräddare hämtar dem vid skavsår eller för att konditionen inte räcker till, då är skotrarna guld värda.”

Hur ovan eventuella störningar mellan användargrupperna kommer att påverka framtida besök i Jämtlandsfjällen, var ytterligare en fråga i vår undersökning (för statistik, se bilaga 4). Enligt 44 procent av turskidåkarna (N=167) och 62 procent av snöskoteråkarna (N=159), var störningen accepterad och man skulle inte göra något annorlunda. Däremot anser 29 procent av turskidåkarna att de skulle besöka samma område (Jämtlandsfjällen) men välja andra leder, jämfört med 4 procent av snöskoteråkarna. Att oberoende av störningen inte ha några planer på att besöka Jämtlandsfjällen igen, angavs av 4 procent inom båda användargrupperna. Slutligen skulle 14 procent av turskidåkarna välja att besöka ett annat område, jämfört med 5 procent av snöskoteråkarna. Som respondent kunde man själv ange ett annat alternativ på hur man skulle agera vilket 9 procent av turskidåkarna och 25 procent av snöskoteråkarna valde att göra. Svaren visade emellertid framförallt att man inte var störd, eller att man skulle fortsätta som förut.

Attityder till hantering av intresse motsättningar i Jämtlandsfjällen

I vår undersökning fick turskidåkarna och snöskoteråkarna ta ställning till olika påståenden om tänkbara metoder för att hantera intresse motsättningar i Jämtlandsfjällen, vilket redovisas i Tabell 7. De högsta medelvärdena hos båda användargrupperna återfinns gällande attityden till att tydligare informera om naturens känslighet, se Tabell 7. Därmed kan det konstateras att naturen har betydelse vare sig om man åker turskidor eller snöskoter.

Att införa besöksavgift är mer än hälften av respondenterna inom båda användargrupperna negativa eller mycket negativa mot, dock är turskidåkarna i liten grad mer negativa. Att införa förbud mot skidåkare anser majoriteten inom båda grupperna som negativt eller mycket negativt. Lägst medelvärde bland turskidåkare (\bar{x} 1,39; skala 1-5) har påståendet om att hantera intresse motsättningar genom att införa förbud mot skidåkare samt införa besöksavgift (\bar{x} 2,14; skala 1-5).

Bland snöskoteråkare (\bar{x} 1,13; skala 1-5) har påståendet att införa förbud mot snöskotrar lägst medelvärde samt förbud mot turskidåkare (\bar{x} 1,63; skala 1-5). Förbud mot snöskotrar är också där det finns den största skillnaden i användargruppernas medelvärden dvs. turskidåkarna har ett högt medelvärde (de är positiva) gällande deras attityd till att snöskotrar skulle förbjudas, medan snöskoteråkarna har ett mycket lägre medelvärde (de är mer negativa inför detta).

Ytterligare en fråga gällde vad man tyckte om att stänga vissa leder tillfälligt för skidåkare respektive snöskoteråkare av hänsyn till renskötseln. Om man jämför medelvärdena så är snöskoteråkarna ungefärligt lika i attityderna oavsett gällande förbud för snöskoter eller turskidåkning av hänsyn till renskötseln. Däremot turskidåkarna har en stor skillnad i sina medelvärden där de är betydligt mer negativa för att leder skulle stängas för deras egen aktivitet i hänsyn till renskötsel - än snöskoteråkning.

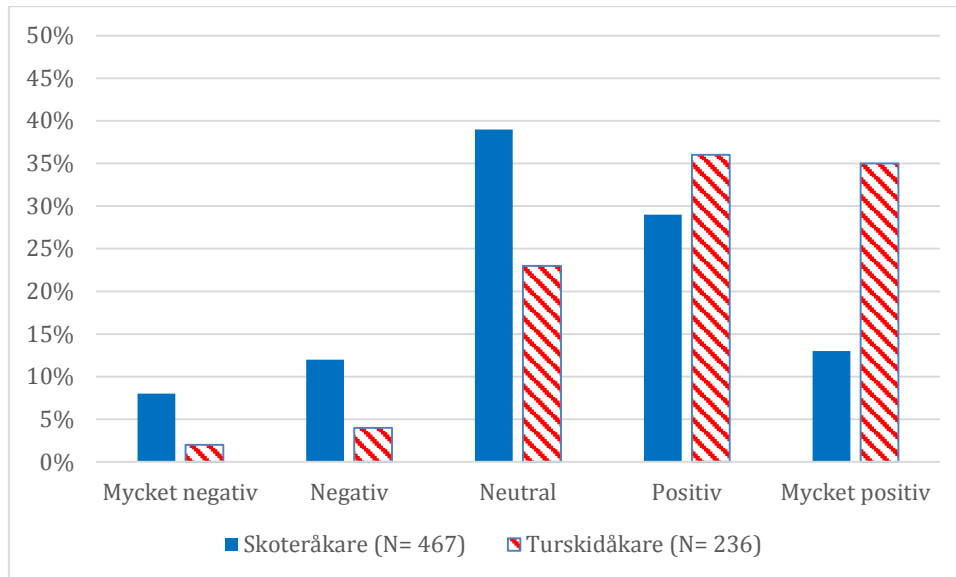

Figur 18. Olika leder för turskidåkning respektive snöskoteråkare.

Tabell 7. Attityder till tänkbara metoder för att hantera intressekonflikter i Jämtlandsfjällen.

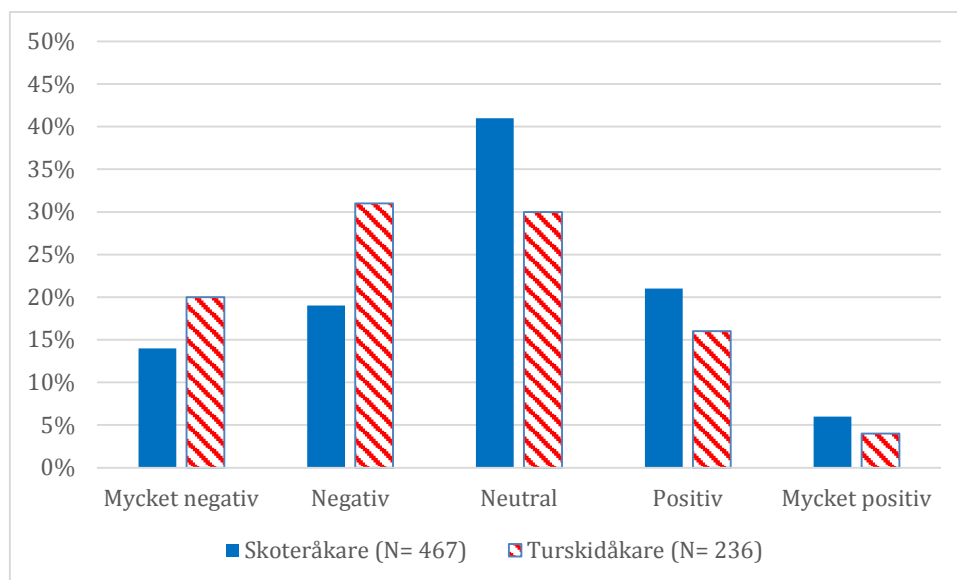
Tänkbara metoder för att hantera olika typer av intressekonflikter i Jämtlandsfjällen	Mycket negativt (1)		Negativt (2)		Neutral (3)		Positivt (4)		Mycket positivt (5)		Medianvärde och SD = Standard Deviation (standardavvikelse)	
	Turskidåkare (N=236)	Snöskoteråkare (N=467)	Turskidåkare (N=236)	Snöskoteråkare (N=467)	Turskidåkare (N=236)	Snöskoteråkare (N=467)	Turskidåkare (N=236)	Snöskoteråkare (N=467)	Turskidåkare (N=236)	Snöskoteråkare (N=467)	Turskidåkare (N=236)	Snöskoteråkare (N=467)
Förbjuda tillträde till särskilt känsliga områden	6%	20%	17%	17%	23%	27%	39%	28%	17%	9%	Ø 3,44 SD 1,12	Ø 2,88 SD 1,26
Endast låta ett visst antal människor besöka ett område åt gången	12%	44%	25%	30%	31%	18%	24%	7%	9%	2%	Ø 2,92 SD 1,15	Ø 1,92 SD 1,02
Styra besökare till markerade leder	13%	30%	21%	18%	24%	24%	33%	22%	10%	8%	Ø 3,06 SD 1,20	Ø 2,60 SD 1,31
Tydligare informera om naturens känslighet	1%	2%	1%	3%	7%	19%	39%	44%	52%	33%	Ø 4,39 SD 0,77	Ø 4,03 SD 0,90
Minska antalet renar	34%	22%	24%	16%	35%	42%	5%	10%	3%	10%	Ø 2,19 SD 1,04	Ø 2,71 SD 1,21
Införa besöksavgift	34%	26%	29%	24%	27%	29%	9%	18%	1%	3%	Ø 2,14 SD 1,03	Ø 2,50 SD 1,15
Införa förbud mot snöskotrar	6%	93%	7%	5%	24%	2%	28%	0%	34%	1%	Ø 3,77 SD 1,18	Ø 1,13 SD 0,54
Införa förbud mot skidåkare	73%	68%	17%	14%	8%	12%	1%	3%	1%	4%	Ø 1,39 SD 0,75	Ø 1,63 SD 1,08
Stänga vissa leder tillfälligt för skidåkare av hänsyn till renskötseln	14%	29%	17%	18%	32%	32%	31%	14%	5%	7%	Ø 2,95 SD 1,13	Ø 2,52 SD 1,24
Stänga vissa leder tillfälligt för skotertrafik av hänsyn till renskötseln	5%	27%	1%	16%	14%	32%	31%	19%	49%	7%	Ø 4,18 SD 1,03	Ø 2,65 SD 1,26
Införa förbud mot större grupper av besökare	11%	43%	31%	31%	39%	21%	16%	3%	3%	2%	Ø 2,70 SD 0,98	Ø 1,90 SD 0,96
Införa betalningsplikt för aktiviteter som försäkras naturmiljön mycket störning	6%	33%	5%	26%	16%	25%	40%	13%	33%	4%	Ø 3,88 SD 1,12	Ø 2,28 SD 1,15
Styra antalet besökare under känsliga tider	8%	22%	12%	26%	35%	33%	34%	16%	11%	4%	Ø 3,30 SD 1,07	Ø 2,54 SD 1,11

Att styra besökare till markerade leder är betydligt fler snöskoteråkare negativa inför än turskidåkarna, se Tabell 7. Leder är ett sätt som använts i skyddade områden i Jämtland för naturvård och separera användare, t ex i Vålådals naturreservat. I undersökningen har vi därför valt att särskilt lyfta ut två tänkbara metoder för att hantera intressekonflikter i Jämtlandsfjällen. Nedan redogörs för turskidåkarnas och snöskoteråkarnas attityder gällande nya skoterleder för att skilja användargrupperna åt (se Figur 18), samt attityderna gällande fler gemensamma leder för turskidåkning och snöskoteråkning för att skydda naturen.

Figur 19. Attityder gällande etablering av nya skoterleder skilda från nuvarande vintermärkta leder för att skilja snöskotertrafik och turskidåkare.

Som framställs i Figur 19, är turskidåkarna mer positiva till nya skoterleder från nuvarande vintermärkta leder för att skilja snöskotertrafik och turskidåkare. Däremot är nära 40 procent av snöskoteråkarna neutrala.

Figur 20. Attityder mot att införa fler gemensamma leder för turskidåkning och snöskoter för att minska störningar på djurliv och natur.

För att minska störningar på djurliv och natur skulle fler gemensamma leder för turskidåkning och snöskoter kunna vara ett sätt att hantera motsättningen (Figur 20). Över hälften av turskidåkarna är negativa eller mycket negativa till detta. Även om en tredjedel av snöskoteråkarna är negativa eller mycket negativa till gemensamma leder, så anser också 27 procent att det vore positivt eller mycket positivt.

Tre fjärdedelar av turskidåkarna är oeniga eller delvis oeniga gällande att restriktioner för snöskoteråkare bör vara detsamma som för turskidåkare – jämfört med cirka en fjärdedel av snöskoteråkarna. Över hälften av snöskoteråkarna (60%) är oeniga eller delvis oeniga mot att tillåten snöskoteråkning i samma område som turskidåkning innebär en säkerhetsrisk gäller bland turskidåkarna där istället 59 procent eniga eller delvis eniga till påståendet.

I vår undersökning, har vi även mätt attityderna gällande påverkan, planering, reglering, nytta och natur kopplat till utövande av turskidåkning respektive snöskoteråkning i Jämtlandsfjällen. Detta redovisas i Tabell 8 nedan.

Att snöskoteråkning är lämpligt i Jämtlandsfjällen, är 88 procent av snöskoteråkarna eniga eller delvis eniga om. Runt hälften av turskidåkarna är istället oeniga eller delvis oeniga gällande lämpligheten med snöskoteråkning i området. Att aktiviteten turskidåkning skulle vara lämpligt i Jämtlandsfjällen är majoriteten av båda användargrupperna eniga eller delvis eniga om. Att hänsyn ska tas till snöskoteråkning vid planeringen av turskidleder är hälften av snöskoteråkarna varken eniga eller oeniga, samt en fjärdedel eniga och delvis eniga (se

Tabell 8 nedan). Emellertid är 86 procent av turskidåkarna oeniga eller delvis oeniga gällande detta.

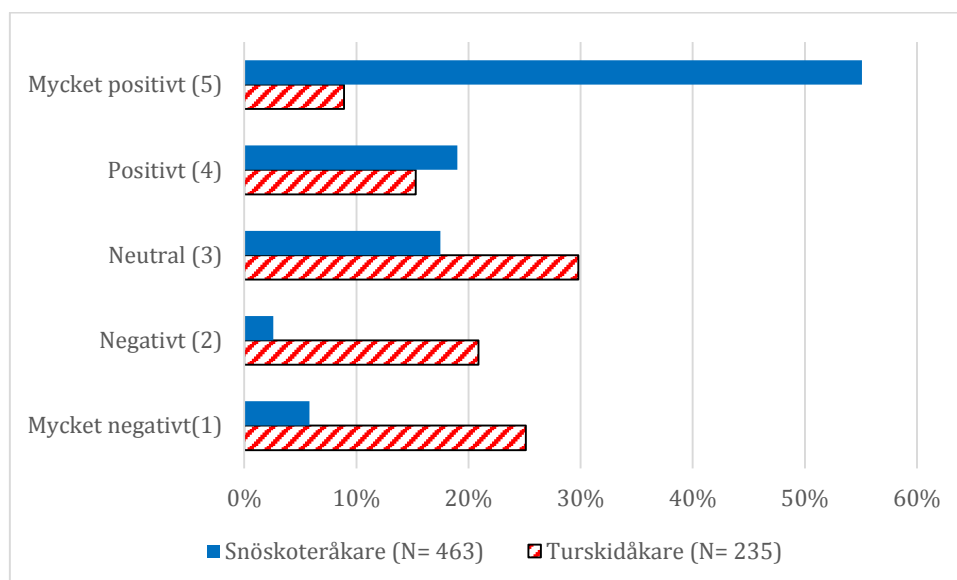
Båda användargrupperna ombads ta ställning till om turskidåkning har en betydande miljöpåverkan t.ex. slitage, nedskräpning eller störning på djurliv. Mer än hälften inom båda grupperna är oeniga eller delvis oeniga gällande detta, med en marginellt högre procent hos turskidåkarna som är oeniga. Jämförelsevis är 3 procent av turskidåkarna respektive 6 procent av snöskoteråkarna helt eniga att turskidåkning har betydande miljöpåverkan. Ytterligare ett påstående huruvida snöskoteråkning har en betydande miljöpåverkan som slitage, nedskräpning eller störning på djurliv. Gällande detta påstående skiljer sig användargruppernas åsikter stort; 56 procent av turskidåkarna och 4 procent av snöskoteråkarna är helt eniga med detta påstående. Jämfört med 51 procent av snöskoteråkarna, är 7 procent av turskidåkarna oeniga eller delvis oeniga att snöskoteråkning har betydande miljöpåverkan.

Att närvaron av snöskoteråkare är till nytta för turskidåkare vid en eventuell olycka, är 21 procent av turskidåkarna helt eniga om, jämfört med 67 procent av snöskoteråkarna. Att snöskoteråkare är till nytta för djurlivet genom att de lämnar packad snö efter sig som djuren lätt kan gå på, är en majoritet av alla respondenterna varken eniga eller oeniga inför (35% av turskidåkarna respektive 40% av snöskoteråkarna), se Tabell 8. Dock finns det en skillnad mellan användargrupperna bland de respondenter som är eniga eller delvis eniga att djurlivet har nytta av snöskoterspår (47% av snöskoteråkarna jämfört med 7% av turskidåkarna).

Tabell 8. Attityder gällande påverkan, planering, reglering, nytta och natur kopplat till utövande av turskidåkning respektive snöskoteråkning Jämtlandsfjällen.

Nedan följer ett antal påståenden om Jämtlandsfjällen. Markera det alternativ som bäst stämmer in på dig.	Helt oenig (1)		Delvis oenig (2)		Varken enig eller oenig (3)		Delvis enig (4)		Helt enig (5)		Medianvärde och SD = Standard Deviation (standardavvikelse)	
	Tur-skid-åkare (N=224)	Snö-skoter-åkare (N=434)	Tur-skid-åkare (N=224)	Snö-skoter-åkare (N=434)	Tur-skid-åkare (N=224)	Snö-skoter-åkare (N=434)	Tur-skid-åkare (N=224)	Snö-skoter-åkare (N=434)	Tur-skid-åkare (N=224)	Snö-skoter-åkare (N=434)	Tur-skid-åkare (N=224)	Snö-skoter-åkare (N=434)
Restriktioner för snöskoteråkare bör vara detsamma som för turskidåkare	59%	15%	16%	12%	12%	29%	5%	18%	8%	26%	Ø 1,86 SD 1,26	Ø 3,29 SD 1,37
Att tillåta snöskoteråkning i samma område som turskidåkning innebär en säkerhetsrisk	7%	42%	17%	17%	18%	19%	39%	17%	20%	4%	Ø 3,47 SD 1,19	Ø 2,23 SD 1,28
Snöskoteråkning är lämpligt i det här området	29%	4%	23%	1%	28%	8%	13%	8%	8%	79%	Ø 2,48 SD 1,25	Ø 4,59 SD 0,94
Turskidåkning är lämpligt i det här området	2%	4%	3%	2%	3%	17%	9%	10%	84%	67%	Ø 4,70 SD 0,81	Ø 4,35 SD 1,06
Vid planerandet av turskidleder borde, i första hand, hänsyn tas till snöskoteråkning	73%	15%	13%	10%	8%	49%	2%	11%	4%	14%	Ø 1,50 SD 0,99	Ø 2,98 SD 1,18
Turskidåkning har en betydande miljöpåverkan (t.ex. slitage, nedskräpning, störning på djurliv)	38%	36%	29%	19%	14%	26%	16%	14%	3%	6%	Ø 2,15 SD 1,17	Ø 2,35 SD 1,25
Snöskoteråkning har en betydande miljöpåverkan (t.ex. slitage, nedskräpning, störning på djurliv)	4%	25%	3%	26%	6%	23%	32%	23%	56%	4%	Ø 4,33 SD 0,98	Ø 2,56 SD 1,20
Närvaron av snöskoteråkare är till nytta för turskidåkare vid en eventuell olycka	8%	2%	12%	1%	27%	8%	32%	22%	21%	67%	Ø 3,46 SD 1,18	Ø 4,50 SD 0,86
Snöskoteråkare är till nytta för djurlivet genom att de lämnar packad snö efter sig som djuren lätt kan gå på	47%	8%	11%	6%	35%	40%	6%	25%	1%	22%	Ø 2,04 SD 1,08	Ø 3,48 SD 1,12

Lägst medelvärde bland turskidåkarna har påståendet att vid planeringen av turskidleder borde, i första hand, hänsyn tas till snöskoteråkning som intressekonflikt (Ø 1,50; skala 1-5), respektive bland snöskoteråkarna att tillåta snöskoteråkning i samma område som turskidåkning innebär en säkerhetsrisk (Ø 2,23; skala 1-5), se Tabell 8.

Figur 21. Vad anser du om etablering av friåkningsytor för skoter på statlig/kommunal mark?

Etablering av särskilda friåkningsytor för snöskoter på statlig/kommunal mark har respondenterna turskidåkare och snöskoteråkare vitt skilda åsikter om. Tre fjärdedelar av snöskoteråkarna är positiva eller mycket positiva (Figur 21) inför friåkningsytor på statlig/kommunal mark, medan nära hälften av turskidåkarna är negativa eller mycket negativa.

Bland snöskoteråkarna uttrycks att friåkningsytor skulle kunna innebära fler områden att åka på, vilket därmed skulle minska trycket på andra områden (både vad det gäller antalet användare men också belastning på naturen). Samtidigt uttrycks en farhåga att själva ytorna inte skulle räcka till:

”Risken är överhängande att friåkningsområdena blir för små, för få och/eller helt enkelt tråkiga enligt mig.”

”Grejen med friåkning är att det helst ska vara okört. Och då funkar det inte med en yta på 200x200 meter som kallas friåkningszon. Det bästa är att sprida ut skotertrafiken på betydligt större ytor än mot idag.”

Figur 22. Friåkning. Foto Anneli Åman.

Bland snöskoteråkarna finns det också några som anser att staten borde släppa ifrån sig mark för snöskoteråkning och inte bara de privata markägarna. Det anses också vara ett sätt att minska konflikter med exempelvis renskötseln och naturbevarande. Samtidigt finns det en oro att det kan bli för koncentrerad snöskoteråkning som skapar besvär för lokalbefolkningen. Att det finns skilda meningar bland snöskoteråkarna i Jämtlandsfjällen gällande nyttan med så kallade friåkningsytor på kommunal/statlig mark uttrycks i nedan två citat:

Jag tror att om det blir fler friåkningsytor så försvinner nog lite av "busåknningen" på förbjudna områden."

Jag tror att problemet blir större om man styrs till vissa områden!

Ett sätt att skydda statlig mark är etableringen av skyddade områden, som nationalparker eller naturreservat. Om Jämtlandsfjällen skulle bli mer eller mindre attraktiva att besöka om området blev en nationalpark var ytterligare en fråga i vår undersökning. Av turskidåkarna (N=218) anser 90 procent att området skulle bli *mer* attraktivt. Bland snöskoteråkarna (N=410), anser istället 93 procent att det skulle bli *mindre* attraktivt att besöka Jämtlandsfjällen.

Upplevelser av buller

I preciseringen av miljömålet Storslagen fjällmiljö (fastställd av regeringen) påpekas att fjällmiljöers värden för friluftsliv – i framtiden - är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad. Naturvårdsverket konstaterar på hemsidan för miljömålet att "*Buller från terrängskotrar upplevs som ett stort problem i fjällen för de personer som söker sig till fjällen för att uppleva tystnaden. Det är därför viktigt att bullernivån från terrängskotrarna begränsas genom att bullerkraven skärps på fordonen.*" (Miljömål terrängskotrar hemsida, 22 sept 2015). I ovan citat finns flera aspekter som är intressanta. Anser de som söker sig till fjällen (oberoende av aktiviteten) buller från snöskotrar vara ett stort problem om de vill uppleva tystnad? Finns det tysta områden? Hur definieras tystnad? Kopplat till ovan är också den övergripande frågan hur begreppet *friluftsliv* definieras och av vem inom planering, förvaltning, turism och friluftsliv, samt om friluftsliv inkluderar motoriserade aktiviteter eller inte. Dessa nyanser gör det intressant att studera turskidåkarnas och snöskoteråkarnas erfarenheter och upplevelser av buller och naturlig tystnad, samt om det finns några relaterade intresse motsättningar till sådana upplevelser i fjällskapet och exempelvis förbud och zonindelning för att förhindra buller.

För att kunna diskutera buller respektive tystnad är innebörden av dessa två begrepp relevant. Buller innehåller oönskade ljud (t.ex. trafik, hög musik och skrika) som är irriterande i olika grad beroende på individuell tolkning, utvärdering och bifogade betydelser (Kariel, 1990). Naturlig tystnad är en term som används inom nordamerikanska forskning och förvaltning för att beskriva ljudupplevelser i en miljö med naturliga ljud, t.ex. fåglar, vatten, löv som rör sig i vinden. Naturen själv bidrar till vad som uppfattas som "tyst" (Newman et al., 2001; Pilcher et al, 2009). Naturupplevelsen kännetecknas ofta av en känsla av ensamhet, frihet, naturlighet, estetiskt utseende och andliga värden som gör

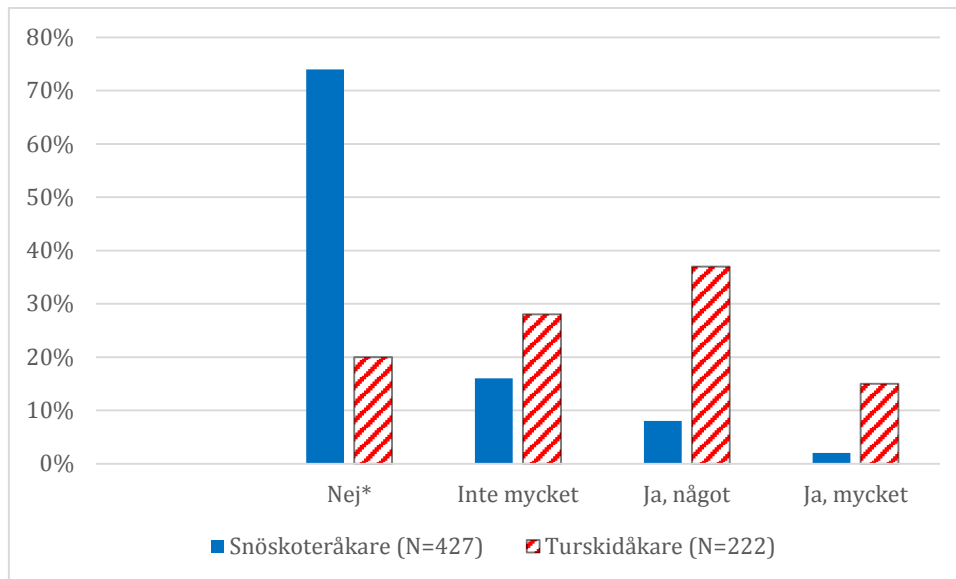
förväntningarna högre på att det inte ska existera buller (Stankey & Schreyer, 1987; Schneider, 2000). Att uppleva tystnad är emellertid inte självklart i dagens samhälle (Mace et al., 1999; Cessford, 2000) och ljudmiljön är viktig för användarnas erfarenheter i friluftsliv och naturturism (Gramann, 1999; Stack et al, 2011). Naturlig tystnad som begrepp kan inte helt fånga de problem som finns i den fysiska planeringen, vad som faktiskt är "tystnad" är problematiskt i och med att begreppet är subjektivt (användarna lägger in sina egna erfarenheter i definitionen). Den verkliga ljudvolymen behöver inte ha någon betydelse; kanske du vill uppleva "högljudda" naturliga ljud från skogen eller ett vattenfall, samtidigt som du störs av det lägre ljudet av människor som talar. Dessutom, bara för att någon är inblandad i en så kallad "bullrig" verksamhet, betyder det inte att man inte vill uppleva en naturlig tystnad lika mycket som andra (Vistad & Skår, 2005).

I samband med indikatorer, som används i uppföljningen av miljö kvalitetsmålet, beskriver RUS³ att nationalparkerna och andra områden (där terräng- och lufttrafik är reglerade) kan betraktas som tysta områden; besökare har goda möjligheter att få uppleva tystnad i dessa områden. Låg bullernivå (bland annat genom tystare terrängfordon) är ett mål där arealen med områden med stora upplevelsevärden, eller höga natur- och kulturvärden, som är fria från buller och andra störningar ska öka (RUS miljömål hemsida, 22 sept 2015). I

Jämtlandsfjällen finns det i nuläget flertalet naturreservat samt områden med landningsförbud. Att det finns tysta områden i Jämtlandsfjällen bekräftas av 73 procent av turskidåkarna (N=218) respektive 78 procent av snöskoteråkarna (N=410).

Ytterligare frågor i undersökningen gällde huruvida man upplevde buller som ett problem i Jämtlandsfjällen, samt om upplevelsen av buller från olika källor såsom snöskoter, helikopter, eller militärplan samt åtgärder till åtgärder för att minska buller från snöskotrar i Jämtlandsfjällen. Resultaten redovisas nedan.

³ RUS svarar för länsstyrelsegemensamma uppgifter och samordning mellan olika berörda parter i miljömålssystemet, inklusive nationella myndigheter och kommuner. Det innebär uppgifter inom hela miljömålsuppdraget, såväl uppföljning som mål och åtgärdsarbete
<http://projektwebbar.lansstyrelsen.se/rus/Sv/Pages/default.aspx>

*Här har kategorierna "Nej, inte alls" och "Nej" slagits ihop.

Figur 23. Buller som ett problem i Jämtlandsfjällen enligt turskidåkare och snöskoteråkare.

Åsikterna gällande buller som ett problem i Jämtlandsfjällen skiljer sig betydligt mellan de två användargrupperna turskidåkare och snöskoteråkare, se Figur 23. Buller anser snöskoteråkarna inte är ett problem eller inte mycket av ett problem enligt 90 procent. Ungefär hälften av turskidåkarna anser däremot att buller existerar något eller mycket.

Tabell 9. Upplevelser av eventuellt buller från olika källor i Jämtlandsfjällen.

I vilken utsträckning upplevde du buller från nedanstående källor i Jämtlandsfjällen?	Inget (1)		Nästan inget (2)		Något (3)		Ganska mycket (4)		Mycket (5)		Medianvärde och SD = Standard Deviation (standardavvikelse)	
	Tur-skid-åkare (N=219)	Snö-skoter-åkare (N=422)	Tur-skid-åkare (N=219)	Snö-skoter-åkare (N=422)	Tur-skid-åkare (N=219)	Snö-skoter-åkare (N=422)	Tur-skid-åkare (N=219)	Snö-skoter-åkare (N=422)	Tur-skid-åkare (N=219)	Snö-skoter-åkare (N=422)	Tur-skid-åkare (N=219)	Snö-skoter-åkare (N=422)
Snöskotertrafik	4%	33%	21%	39%	30%	22%	28%	5%	18%	2%	Ø 3,37 SD 1,11	Ø 2,04 SD 0,95
Militärflyg	66%	68%	25%	23%	8%	7%	1%	2%	1%	1%	Ø 1,45 SD 0,70	Ø 1,44 SD 0,75
Vägtrafik	47%	47%	34%	33%	18%	15%	1%	4%	1%	1%	Ø 1,74 SD 0,80	Ø 1,77 SD 0,90
Vindkraft	75%	64%	15%	24%	8%	8%	1%	2%	1%	2%	Ø 1,37 SD 0,73	Ø 1,55 SD 0,90
Flyg	55%	51%	31%	32%	12%	13%	1%	3%	1%	2%	Ø 1,62 SD 0,82	Ø 1,75 SD 0,94
Helikopter	33%	37%	34%	33%	29%	22%	3%	6%	1%	3%	Ø 2,05 SD 0,93	Ø 2,05 SD 1,04
Högljudda människor	44%	54%	37%	25%	14%	15%	5%	4%	1%	2%	Ø 1,83 SD 0,93	Ø 1,75 SD 0,99

Från vad upplever man buller i Jämtlandsfjällen? I vår undersökning har vi frågat i vilken grad man som turskidåkare (N=219) respektive snöskoteråkare (N=422) upplevt buller från olika källor, se Tabell 9. Vi kan konstatera att vare sig turskidåkare (N=219) eller snöskoteråkare (N=422) anser sig ha upplevt buller i hög utsträckning (ganska mycket eller mycket) av militärflyg, vägtrafik, vindkraft, flyg, helikopter eller högljudda människor i Jämtlandsfjällen. Trots allt bör vi nämna att buller från helikopter är en källa flera turskidåkare och snöskoteråkare har upplevt något buller ifrån (29% respektive 22%) vilket snöskoteråkarna har upplevt marginellt mer än turskidåkarna. Vägtrafik har runt 15 procent inom båda grupperna upplevt något buller av i Jämtlandsfjällen. Procentuellt är det några fler av turskidåkarna (75%) som anser att de inte upplevt något buller från vindkraft jämfört med snöskoteråkarna (64%), se Tabell 9. Däremot är det något fler av snöskoteråkarna (54%) som inte upplevt något buller från högljudda människor jämfört med turskidåkarna (44%).

Överlag så skiljer sig inte heller resultaten nämnvärt mellan användargrupperna, förutom gällande buller från snöskoter samt i fördelningen mellan att upplevt inget eller nästan inget buller från vindkraft respektive högljudda människor (se Tabell 9). Nära hälften av

turskidåkarna (46%) anger att de upplevt buller från snöskoter ganska mycket eller mycket, jämfört med 7 procent av snöskoteråkarna. Skillnaden syns även i medelvärdet för buller från snöskoter gällande turskidåkare (Ø 3,37 skala 1-5) respektive snöskoteråkare (Ø 2,04 skala 1-5). Medelvärdet ligger dock under 3,5.

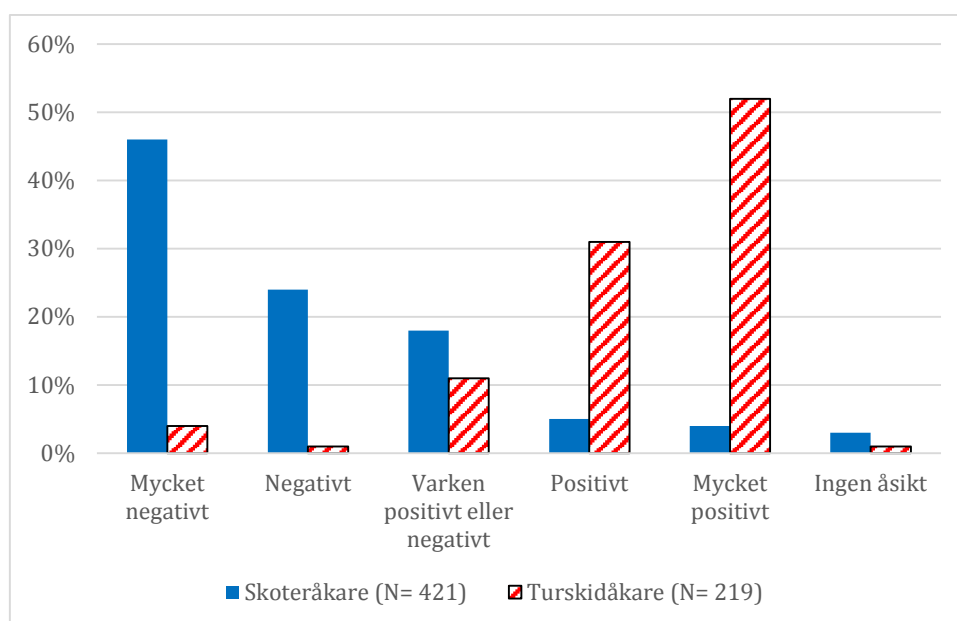
Tabell 10. Vilken betydelse anser du att följande faktorer kan ha som åtgärder för att minska buller från snöskoter i Jämtlandsfjällen?

Vilken betydelse anser du att följande faktorer kan ha som åtgärder för att minska buller från snöskoter i Jämtlandsfjällen?	Ingen betydelse (1)		Viss betydelse (2)		Betydelse (3)		Stor betydelse (4)		Mycket stor betydelse (5)		Medianvärde och SD = Standard Deviation (standardavvikelse)	
	Turskidåkare (N=218)	Snöskoteråkare (N=414)	Turskidåkare (N=218)	Snöskoteråkare (N=414)	Turskidåkare (N=218)	Snöskoteråkare (N=414)	Turskidåkare (N=218)	Snöskoteråkare (N=414)	Turskidåkare (N=218)	Snöskoteråkare (N=414)	Turskidåkare (N=218)	Snöskoteråkare (N=414)
Fartbegränsning	7%	55%	26%	30%	27%	9%	22%	4%	17%	1%	Ø 3,16 SD 1,21	Ø 1,67 SD 0,90
Begränsning i rätten att nyttja området	5%	47%	9%	28%	23%	15%	30%	6%	34%	4%	Ø 3,80 SD 1,14	Ø 1,92 SD 1,10
Begränsning i rätten att nyttja området för vissa motoriserade aktiviteter	3%	45%	5%	29%	17%	15%	35%	7%	41%	5%	Ø 4,07 SD 1,00	Ø 1,98 SD 1,14
Information som skapar allmän hänsyn	8%	8%	26%	13%	29%	22%	15%	23%	22%	33%	Ø 3,17 SD 1,25	Ø 3,59 SD 1,29
Bullerfria zoner	5%	50%	9%	24%	18%	10%	28%	10%	41%	6%	Ø 3,92 SD 1,16	Ø 1,97 SD 1,24
Förbud mot fordon som bullrar för mycket	2%	26%	10%	17%	20%	23%	26%	15%	42%	18%	Ø 3,95 SD 1,11	Ø 2,82 SD 1,44
Begränsa motoriserade fordon under vissa tider om året	5%	45%	8%	26%	23%	14%	33%	9%	32%	7%	Ø 3,78 SD 1,13	Ø 2,05 SD 1,24

Betydelsen av olika åtgärder för att minska buller från snöskoter var en fråga som ställdes i vår enkätundersökning (Tabell 10). De två användargrupperna har skilda åsikter gällande de olika åtgärderna, vilket även syns i medelvärdena. Det finns emellertid en faktor där grupperna är relativt lika i sina medelvärden, vilket gäller information som skapar hänsyn. Däremot så snöskoteråkarna (56%) mer av åsikten att information skulle ha stor betydelse och mycket stor betydelse, jämfört med turskidåkarna (37%). Begränsning i rätten att nyttja

området för vissa motoriserade aktiviteter har både den största skillnaden i medelvärde mellan grupperna, samt det högsta medelvärdet hos turskidåkarna (Ø 4,07).

Av turskidåkarna anser 69 procent att bullerfria zoner har stor betydelse och mycket stor betydelse, medan 74 procent av snöskoteråkarna anser att det har ingen eller viss betydelse (se Tabell 10). Fartbegränsning som en åtgärd att åtgärda buller anses av 5 procent av snöskoteråkarna ha stor eller mycket stor betydelse jämfört med 39 procent av turskidåkarna. Vi kan konstatera att information och förbud mot bullrande fordon anses av snöskoteråkarna ha den främsta betydelsen för att minska buller från snöskoter i Jämtlandsfjällen, medan turskidåkarna anser att begränsning att nyttja området för vissa motoriserade aktiviteter och bullerfria zoner har den främsta betydelsen.

Figur 24. Attityder till restriktioner (såsom bullerfria zoner) för snöskotrar i Jämtlandsfjällen.

Attityderna till restriktioner (såsom bullerfria zoner) för snöskotrar i Jämtlandsfjällen skiljer sig mellan de två användargrupperna, där hälften av turskidåkarna är mycket positiva jämfört med cirka 5 procent av snöskoteråkarna, se Figur 24.

För att förstå hur tystnad upplevs och definieras av de olika användargrupperna, så ombads turskidåkarna och snöskoteråkarna att förklara innebörden av tystnad när de är i Jämtlandsfjällen. Bland turskidåkarna (N=201) och snöskoteråkarna (N=311) så besvaras det som följer.

Figur 25. De vanligast förekommande orden för att beskriva tystnad bland turskidåkare i Jämtlandsfjällen.

Sammanställningen av de vanligast använda orden för att förklara betydelsen av tystnad bland turskidåkarna beskrivs i Figur 25. "Inget ljud" och just "tystnad" är de vanligast förekommande orden tillsammans med orden "höra", "naturen", "få människor" samt "inget buller". Närheten till naturupplevelsen och naturliga ljud som fågelkvitter är tydlig tillsammans med beskrivelser som att "vila öronen" och inget motoriserat ljud. Något som påpekas bland flera av turskidåkarna är att tystnad är att slippa ett kontinuerligt bakgrundsbrus från maskiner och fordon etc. vilket också beskrivs som storstadsljud:

"Kanske beror det på att jag bor i Solna i närheten av Stockholm med E4 och E18 i närheten och precis runt knuten, för jag upplever tystnad i Jämtland."

Det uttrycks en acceptans för att det kan finnas ljud i upplevelsen av tystnad från exempelvis snöskotrar, men att det ska vara en enstaka händelse. Några påpekar det i samband med varutransporter, fjällräddning, samernas arbete eller dylikt.

Tystnad är att kunna uppfatta de annars dolda ljuden som skiftningar av snön under skidorna... Skotrar som drar förbi och människor som hörs ger en kontrast som förtydligar närvaron och påminner om möjligheten att leva samt tänka på att andra aktiviteter och liv pågår parallellt med mitt. Det är behagligt att bara få höra sig själv andas."

Naturens inslag är av stor betydelse bland många av turskidåkarna gällande definitionen av tystnad. Det är naturliga ljud som fåglar, vatten och vind som poängteras samt frånvaron av ljud skapade av människor. Det handlar också om vördnad och respekt för naturen, vilket

ger möjlighet till en starkare upplevelse. Det är dessutom en känsla av att komma i kontakt med sig själv och naturen som beskrivs:

"Jag vill känna att jag är ett med naturen och inte höra bruset från trafik eller buller från snöskoter."

Att även själva aktiviteten turskidåkning förknippas med att man därmed också har respekt för naturen avspeglas i denna kommentar:

"Endast Moder Naturs ljud i form av luft, vind, sol och terrängljud från t.ex. snö och skog – samt människor per fot eller skidor som med respekt för detta rör sig i terrängen."

Avkoppling, själslig frid och inre lugn förknippas med begreppet tystnad bland turskidåkarna.

"Den tystnad som gör att man hör naturens ljud... En meditativ stillhet. En läkande känsla för kropp och själ."

"Tystnad är att allt är så tyst och stilla så att hela naturen blir som en väldig katedral."

Tystnad definieras därmed också ofta som ett sätt att komma från vardagen och frånvaron av civilisationen:

"Att jag kan höra tystnaden, det vill säga att jag märker av avsaknaden av andra ljud som jag hör till vardags."

... något som jag sällan kan uppleva i min vardag."

"Avsaknad av evigt pladdrande i telefoner, att slippa plattor; ingen uppkoppling till internet. Att gå ut på morgonen utan krav på prestation – det är tystnad för mig."

Ytterligare en turskidåkare menar att tystnad är:

"... att inte störas av ljud som inte passar in i fjällvärlden. Ljud från "civilisationen" stör."

Figur 26. De vanligast förekommande orden för att beskriva tystnad bland snöskoteråkare i Jämtlandsfjällen.

Sammanställningen av de vanligast använda orden för att förklara betydelsen av tystnad bland snöskoteråkarna beskrivs i Figur 26. Orden "inget ljud", "tystnad", "höra" samt "naturen" och "frånvaro av människor" förekommer även i denna användargrupp, men med tillägg av "skoter" och "åker skoter".

Även bland snöskoteråkarna beskrivs tystnad med återkoppling till naturupplevelsen och naturliga ljud som fågelkvitter och "att kunna sitta på en fjälltopp och lyssna på ingenting." Avslappning, lugn och ro förknippar många av snöskoteråkarna med tystnad. Även begreppen frid och frihet används för att beskriva tystnad. Precis som turskidåkarna, är tystnad en upplevelse när ett konstant brus från staden, trafik mm. inte existerar. Att tystnaden däremot inkluderar avbrott med enskilda ljud av exempelvis skotrarna inbegrips av flera av dessa användare som en del i tystnadsupplevelsen:

"Att det mestadels är naturliga ljud som man hör men att det då och då kanske avbryts av en skoter."

"Tystnad är när jag kan ta mig till en avlägsen plats och sätta mig på en renhud och höra fåglarnas kvitter... Om det skulle åka förbi en skidåkare eller en skoter har för mig ingen betydelse."

Det finns också förklaringar av tystnad som innebär att snöskotern är ett transportmedel som tar dig till en plats där tystnad upplevs:

"Tystnad är när man sitter i en snödriva i vårvintersolen och endast hör fågelkvitter. Men för att ta sig till denna snödriva vill jag poängtera att man måste åka skoter."

"För mig är skoteråkning inte buller... Det är en del av sättet och samspelet för att ta sig till platser man aldrig kunnat drömma om."

Det sociala umgänget samt aktiviteter inkluderas mycket mer tydligt i beskrivningarna av tystnad av snöskoteråkarna, som fiska, att få fika på fjället och att vara med sina vänner.

"Att oavsett transportmedel kunna finna en plats, där merparten av tiden går att njuta, sola, fiska, fika och då bara tillfälligt höra andra människors aktiviteter."

"Sitta vid en grillplats efter en fin skotertur och grilla korv."

Figur 27. Att vara i och se fjälllandskapet samt upplevelsen av tystnad. Foto Anneli Åman.

Det som är intressant bland snöskoteråkarna, till skillnad från turskidåkarna, är att tystnad av flera beskrivs med återkoppling till vad de ser, som de öppna vyerna och fjällandskapet (Figur 27):

"Det är så vackert att det slår lock för öronen."

"Vyn och upplevelsen är tystnad för mig. Inte att den är fri från buller."

"Att kunna se ut över fjällvidderna och känslan av att vara ensam där. Tystnaden är egentligen friheten och vidderna, mer än enstaka ljudstörrelser."

Några av snöskoteråkarna lägger en värdering i själva frågan om tystnad dvs. de kommenterar att tystnad är inget de kräver eller behöver:

"Jag har inget behov av "absolut tystnad". Men självklart ska man inte föra störande oväsen..."

"Jag är inte så beroende av tystnad. Fjällområdet är så stort så att vi alla ryms och kan samsas."

"Jag söker ingen tystnad i den bemärkelsen!"

Referenser

Publikationer

- Cessford, G. (2000). Noise Impact Issues on the Great Walks of New Zealand in *USDA Forest Service Proceedings RMRS-P-15*. Vol. 4. pp. 69-76.
- Dillman, D., Smyth, S. & Christian, L. (2014). *Internet, phone, mail and mixed-mode surveys*. 4th ed. Hoboken: Wiley.
- Emmelin, L., Fredman, P., Lisberg Jensen, E. & Sandell, K. (2010). *Planera för friluftsliv. Natur, Samhälle, Upplevelser*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Ewert, A., Dieser, R. & Voight, A. (1999). Conflict and the Recreational Experience in *Leisure Studies. Prospects for the Twenty-first Century*. Eds., E. L. Jackson and T. Burton. Pennsylvania: Venture Publ., College State Pennsylvania.
- Fredman, P. & Emmelin, L. (1999). *Values of Mountain Tourism. Economic Benefits Across User Segments in Femundsmarka, Rogen and Långfjället*. Working Paper 1999:26 ETOUR. Östersund: Mittuniversitetet Östersund, Etour.
- Fredman, P. & Lindberg, K. (2006). Swedish mountain tourism patterns and modeling destination attributes in *Ecotourism in Scandinavia: Lessons in Theory and Practice*. Eds. S. Gössling and J. Hultman. pp. 113-123.
- Fredman, P., Romild, U., Emmelin, L. & Yuan, M. (2009). Non-Compliance with On-Site Data Collection in Outdoor Recreation Monitoring in *User Studies*. Vol. 12, No. 2. pp. 164-181.
- Fredman, P., Sandell, K., Stenseke, M. & Emmelin, L. (2014). Inledning; Friluftsliv i svenska upplevelselandskap i *Friluftsliv i förändring. Studier från svenska upplevelselandskap*. Red., P. Fredman, M. Stenseke och K. Sandell. Stockholm: Carlssons.
- Fjällsäkerhetsrådet. (2014). *Snöskoteråkning i Sverige – trender, vanor, attityder och kunskapsnivåer. En studie av snöskoterförare i Sverige 2014*. Fjällsäkerhetsrådet, Naturvårdsverket.
- Gramann, J.H. (1999). The effect of mechanical noise and natural sound on user experience in units of the National Park System in *Social Science Research Review*. Vol. 1, No. 1. pp. 1-15.
- Harrison, R., Clark, R. & Stankey, G. (1980). *Predicting Impact of Noise on Recreationists*. San Dimas: Forest Service, U.S. Department of Agriculture.
- Heldt, T. & Heldt-Cassel, S. (2007). *Skoterturismen och utvecklingen Funäsdalsfjällen. En uppföljning av projektet "Hållbar utveckling i Funäsdalsfjällen"*. Arbetsrapport Högskolan Dalarna 2007:4. Borlänge: Högskolan Dalarna.
- Hörnsten, L. (2002). *Turisters attityder till vindkraftverk i fjällen. Hållbar utbyggnad av vindkraft – metodutveckling för fjällområdena*. Working Paper 2002:1 ETOUR. Östersund: Mittuniversitetet Östersund, Etour.
- Hörnsten, L. & Fredman, P. (2002). *Besök och besökare i Fulufjället 2001 – en studie av turismen före nationalparksbildningen*. Utredningsserien 2002:6 ETOUR. Östersund: Mittuniversitetet Östersund, Etour.
- Kajala, L., Almik, A., Dahl, R., Diksaite, L., Erkkonen, J., Fredman, P., Jensen, F., Karoles, K., Sievänen, T., Skov-Petersen, F., Vistad, O. & Wallsten, P. (2007). *User monitoring in nature areas. A manual based on experiences from the Nordic and Baltic countries*. Stockholm: Naturvårdsverket.
- Kariel, H. (1990). Factors affecting response to noise in outdoor recreational environments in *The Canadian Geographer*. Vol. 34, No. 2. pp. 142-149.
- Lindberg, K., Denstadli, J., Fredman, P., Heldt, T. & Vuorio, T. (2001). *Skiers and snowmobilers in Jämtlandsfjällen: are there recreation conflicts?* Working paper Etour 2001:12. Östersund: Mittuniversitetet Östersund, Etour.
- Lindberg, K. & Fredman, P. (2005). Using choice experiments to evaluate destination attributes: the case of snowmobilers and cross-country skiers in *Tourism*. Vol. 53, No. 2. pp. 127-140.
- Mace, B., Bell, P. & Loomis, R. (2004). Visibility and natural quiet in national parks and wilderness areas. Psychological considerations in *Environment and Behavior*. Vol. 36, No. 1. pp. 5-31.
- Manning, R. (2011). *Studies in Outdoor Recreation. Search and Research for Satisfaction*. 3rd ed. Corvallis: Oregon State University Press.

- Newman, P., Marion, J. & Cahill, K. (2001). Integrating Resource, Social, and Managerial Indicators of Quality into Carrying Capacity Decision-making in *The George Wright FORUM*. Vol. 18, No. 3. pp. 28-40.
- Pilcher, E., Newman, P. & Manning, R. (2009). Understanding and Managing Experiential Aspects of Soundscapes at Muir Woods National Monument in *Environmental Management*. Vol. 43. pp. 425-435.
- Sandell, K. (2000). *Ett reservatsdilemma. Kiruna nationalparksförslag 1986-1989 och makten över fjällen som fritidslandskap*. Rapportserie 2000:5. Östersund: Mittuniversitetet Östersund, Etour.
- Sandell, K. (2001). *Några aspekter på svenska reservatsdilemmas förutsättningar. Arbetsrapport om allemansrätt, naturvård och landskapsperspektiv inför fördjupade studier i forskningsprogrammet Fjällmistra om fjällandskapets tillgänglighet*. Landskapet som arena nr. 4. Umeå: Umeå Universitet.
- Sandell, K. (2005). Access, Tourism and Democracy: A Conceptual Framework and the Non-establishment of a Proposed National Park in Sweden in *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*. Vol. 5, No. 1. pp. 1-13.
- Schneider, I. (2000). Response to Conflict Among Wilderness Users in *USDA Forest Proceedings RMRS-P-15*. Vol. 4. pp. 160-163.
- Stack, D., Newman, P., Manning, R. & Fristrup, K. (2011). Reducing user noise levels at Muir Woods National Monument using experimental management in *Journal of Acoustical Society of America*. Vol. 129, No. 3. pp. 1375-1380.
- Stankey, G.H. & Schreyer, R. (1987). Attitudes toward wilderness and factors affecting user behavior: A state-of-knowledge review in *Proceedings-national wilderness research conference: issue, state-of-knowledge, future directions*. Ed., R. Lucas. General Technical Report, INT-220. U.S. Dept. of Agriculture. Ogden: Forest Service.
- Vail, D. & Heldt, T. (2004). Governing snowmobilers in multiple-use landscapes: Swedish and Maine (USA) cases in *Ecological Economics*. Vol. 48. pp. 469-483.
- Vistad, O. & Skår, M. (2005). *Lystig naturbruk – med og utan motor? Om trivsel i naturen, haldningar til miljøvern og konflikter ved motorisering*. Utmark 1-2005. Lillehammer: NINA.
- Vistad, O., Hagen, D. & Reitan, O. (2007). *Effektar av motorferdsel i utmark på natur, folk og samfun. Ein kunnskapsstatus*. NINA Report 187. Lillehammer: NINA.
- Vuorio, T. (2003). *Information on recreation and tourism in spatial planning in the Swedish mountains – methods and need for knowledge*. Licentiate avhandling 2003:03. Östersund: Blekinge Tekniska Högskola och Mittuniversitetet Östersund, Etour.
- Wall-Reinius, S. (2009). *Protected Attractions. Tourism and Wilderness in the Swedish Mountain Region*. Doktorsavhandling inom kulturgeografi Stockholms universitet. Stockholm: Stockholms universitet.
- Wall-Reinius, S., Olausson, F., Ankre, R., Dahlberg, A., Lexhagen, M., Lundberg, C., Sandell, K. & Bodén, B. (2015). *Undersökning bland besökare i södra Jämtlandsfjällen sommaren 2013*. Etour Rapport 2015:2. Östersund: Mittuniversitetet Östersund, Etour.

Internet

- Jämtlands länsstyrelse hemsida. <http://www.lansstyrelsen.se/jamtland/sv/djur-och-natur/motortrafik-i-naturen/snoskoter/Pages/index.aspx> Hämtad 12 augusti 2015
- VÄSEK hemsida. <http://www.vasek.se/0/29/bra-att-veta/> Hämtad 18 augusti 2015
- Miljömål hemsida. <http://www.miljomal.se/Miljomalen/14-Storslagen-fjallmiljo/> Hämtad 4 september 2015
- Miljömål terrängskotrar hemsida. <http://www.miljomal.se/Miljomalen/Alla-indikatorer/Indikatorsida/?iid=127&pl=1> Hämtad 22 september 2015
- RUS miljömål hemsida. <http://www.miljomal.se/Miljomalen/Alla-indikatorer/Indikatorsida/?iid=36&pl=1> Hämtad 22 september 2015

Tidningar

- "Inför totalreglering av skoter". Pelle Zackrisson. Länstidningen 27 februari 2014. <http://www.ltz.se/jamtland/ostersund/infor-totalreglering-av-skoter>

Bilagor

Bilaga 1 *Följebrev*

Undersökning Jämtlandsfjällen - attityder, erfarenheter och upplevelser av buller och tystnad

Hej!

Du ombeds att medverka i en besökarstudie gällande dina upplevelser och attityder till buller och naturlig tystnad i Jämtlandsfjällen. Några exempel på frågor som vi söker svar på är vilka platser har du besökt? Har du upplevt buller under ditt besök och i så fall från vad? Tycker du att turskidåkning och skoteråkning skapar intressekonflikter? Vad är tystnad för dig?

För att komma till frågeformuläret klicka på följande länk:

<https://www.netigate.se/a/s.aspx?s=172152X0X8215&t=1>

Vi vill veta hur aktörer med olika intressen i mark- och resursanvändning själva ser på vilka utmaningar som finns och vilka möjligheter som står till buds för att undvika konflikter kring planering, skötsel och nyttjande av Sveriges fjällområden. **Dina svar är viktiga och behövs!**

Besökarstudien i Jämtlandsfjällen utgör en del i Naturvårdsverkets satsning på forskning om en hållbar utveckling i fjällen. Forskningsprojektet handlar bl.a. om att få mer kunskap om fjällens besökare, deras aktiviteter och upplevelser. Syftet är också att analysera förändringar över tid och hur man på bästa sätt kan hantera konflikter mellan olika intressen i fjällen. Läs mer om detta delprojekt på <https://www.miun.se/forskning/forskningscentra/etour/etour---forskning/projekt/bortom-konflikter-utmaningar-och-mojligheter-i-svenska-fjall>

Undersökningen genomförs av Mittuniversitetet, Östersund och Etour www.miun.se/etour. Har du frågor om innehållet i frågeformuläret går det bra att kontakta Rosemarie Ankre (rosemarie.ankre@miun.se, tel. 063-19 58 36).

Stort tack för din medverkan och din tid!

Rosemarie Ankre, ansvarig forskare för undersökningen

Återuppta påbörjad enkät: Det finns möjlighet att återuppta påbörjad enkät om du önskar att slutföra den vid annat tillfälle. Dina svar sparas automatiskt och du kan stänga ner enkäten. Gå sedan in på länken igen när du önskar fortsätta, då börjar enkäten på startsidan. Dina svar är sparade och du kan klicka dig vidare till den fråga där du tidigare avslutat.

6 J U U & ! ' K V Y b _ } h h j ` ` h i f g _] X € _ U f Y] ' > } a h U b X g Z } ` ` Y b j € Y b ` & \$ %)

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Undersökning bland turskidåkare i Jämtlandsfjällen - attityder, erfarenheter och upplevelser av buller och tystnad

Du ombeds att medverka i en besökarstudie gällande dina upplevelser och attityder till buller och naturlig tystnad i Jämtlandsfjällen. Några exempel på frågor som vi söker svar på är vilka platser har du besökt? Har du upplevt buller under ditt besök och i så fall från vad? Tycker du att turskidåkning och skoteråkning skapar intressemotsättningar? Vad är tystnad för dig?

Vi vill veta hur aktörer med olika intressen i mark- och resursanvändning själva ser på vilka utmaningar som finns och vilka möjligheter som står till buds för att undvika motsättningar kring planering, skötsel och nyttjande av Sveriges fjällområden. Dina svar är viktiga och behövs!

Besökarstudien i Jämtlandsfjällen utgör en del i Naturvårdsverkets satsning på forskning om en hållbar utveckling i fjällen. Forskningsprojektet handlar bl.a. om att få mer kunskap om fjällens besökare, deras aktiviteter och upplevelser. Syftet är också att analysera förändringar över tid och hur man på bästa sätt kan hantera intressemotsättningar mellan olika intressen i fjällen. Läs mer om detta delprojekt på

[blink]<http://www.miun.se/forskning/forskningscentra/etour/etour---forskning/projekt/bortom-konflikter-utmaningar-och-mojligheter-i-svenska-fjall>[mlink]

<http://www.miun.se/forskning/forskningscentra/etour/etour---forskning/projekt/bortom-konflikter-utmaningar-och-mojligheter-i-svenska-fjall>[elink]

Undersökningen genomförs av Mittuniversitetet, Östersund och Etour

[blink]<http://www.miun.se/etour/>[mlink]<http://www.miun.se/etour/>[elink]

Har du frågor om innehållet i frågeformuläret går det bra att kontakta Rosemarie Ankre (rosemarie.ankre@miun.se, tel. 063-19 58 36).

Klicka på pilen nere till höger för att komma till frågeformuläret.

[b]Tack för att du fyller i enkäten![/b]

Bästa hälsningar

[i]Rosemarie Ankre[/i]

rosemarie.ankre@miun.se

1. Till att börja med vill vi ställa några generella frågor om turskidåkning och snöskoteråkning.

Till turskidåkning räknas all typ av längdskidåkning utom konditionsträning och tävling i preparerade spår.

1. Hur många dagar, i genomsnitt per år, ägnar du åt att åka skidor?[br]Även del av dag räknas som heldag.

- Jag åker inte skidor överhuvudtaget
- 1-5 dagar
- 6-10 dagar
- 11-20 dagar
- 21-30 dagar
- 31 dagar eller mer

2. 2. Hur många dagar, i genomsnitt per år, ägnar du åt turskidåkning med övernattnig (flerdagsturer)?

- 0 dagar
- 1-5 dagar
- 6-10 dagar
- 11-20 dagar
- 21-30 dagar
- 31 dagar eller mer

3. 3. Av de dagar du åker turskidor, hur ofta gör du det i följande syften?

Markera för varje alternativ.

	Aldrig	Någon enstaka gång	Ganska ofta	Mycket ofta
För motion	☐	☐	☐	☐
För att kunna utöva olika fritidsaktiviteter (t.ex. fiska)	☐	☐	☐	☐
För nöjet av själva turskidåkningen	☐	☐	☐	☐
Komma ut i naturen	☐	☐	☐	☐
Uppleva lugn och ro	☐	☐	☐	☐
Umgås med familjen	☐	☐	☐	☐
Uppleva äventyr	☐	☐	☐	☐
Utöva sport	☐	☐	☐	☐
Transport (handla, ta sig till fritidshus etc)	☐	☐	☐	☐

4. 4. Hur viktiga är följande aspekter för dig i ditt val av område för turskidor?

Ange en siffra för varje påstående.

	1-Inte alls viktigt	2	3	4	5-Mycket viktigt
Att området ligger i närheten av min bostadsort	☐	☐	☐	☐	☐
Att det finns bra kommunikationer till området (tåg, flyg, buss etc.)	☐	☐	☐	☐	☐
Att det är "snösäkert"	☐	☐	☐	☐	☐
Att det finns markerade leder och vindskydd	☐	☐	☐	☐	☐
Att det finns stugor och fjällstationer	☐	☐	☐	☐	☐
Att jag känner till området sedan tidigare	☐	☐	☐	☐	☐
Att det är vacker natur	☐	☐	☐	☐	☐
Att möta många andra turskidåkare	☐	☐	☐	☐	☐
Att möta [u]få/[u] andra turskidåkare	☐	☐	☐	☐	☐
Att komma bort från civilisationen	☐	☐	☐	☐	☐
Att det finns välpreparerade leder	☐	☐	☐	☐	☐

5. 5. Åker du snöskoter?

- Ofta
- Sällan
- Aldrig

6. 6. I vilket eller vilka sammanhang åker du snöskoter?

Ange ett eller flera alternativ.

- Jag äger själv en snöskoter
- Jag har hyrt en snöskoter
- Jag har provat att köra någon annans snöskoter
- Jag har fått åka med någon annan som kört snöskoter

7. Nu vill vi veta mer om när du åkte turskidor i [u]Jämtlandsfjällen[/u].

7. När du åkte turskidor i Jämtlandsfjällen var du [u]framförallt[/u] ensam eller tillsammans med andra?

- Jag var ensam
- Vi var flera

Om ni var flera, ange hur många:

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20

Hur många var under 18 år?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20

8. Om du var med i en grupp, vilken slags grupp var det?

Ett eller flera alternativ är möjliga.

- Vänner
- Familj
- Kommersiellt organiserad tur (genom ett företag)
- Tur organiserad av förening eller dylikt (genom ideell förening)
- Annan, nämligen: _____

9. Vilken typ av turskidåkning ägnade du dig huvudsakligen åt?

- Flerdagstur (övernattning i fjällstugor, fjällstationer)
- Dagsturer

10. 10. Hur många dagar åkte du skidor?

- 1-5 dagar
- 6-10 dagar
- 11-20 dagar
- 21-30 dagar
- 31 dagar eller mer

11. 11. Vilka av följande platser har du besökt när du åkt skidor?

Ett eller flera alternativ är möjliga.

- Blåhammarens fjällstation
- Sylarnas fjällstation
- Storulvåns fjällstation
- Vålådalsens fjällstation
- Anarisstugan
- Vålåstugan
- Helags
- Lunndörrestugorna
- Stendalen
- Gåsen
- Fältjägaren
- Storerikvollen
- Nedalshyttan
- Kyrkstenen
- Issjödalen
- Karoliner monumentet
- Syltoppen
- Toppen av Helags
- Bunnarsjöarna
- Ottfjället
- Lunndörren
- Middagsvalen
- Tjallingen
- Pyramiderna
- Nulltjärnarna
- Vålåfallet
- Blanktjärnarna
- Handölsforsen
- Skårsdalen
- Storådörren
- Åkersjön
- Funäsdalen
- Andra platser, nämligen: _____

12. 12. Vilka av nedanstående leder åkte du (helt eller delvis) i Jämtlandsfjällen?

- Vålådalen – Vålåstugan
- Helags-Sylsjön
- Vallbo – Lunndörrstugorna
- Tossåsen - Lunndörrstugorna
- Vålåstugan - Helags
- Ljungdalen - Helags
- Helags - Sylarna
- Storulvån - Blåhammaren
- Vålådalen - Lunndörrstugorna
- Kläppen - Helags
- Vallbo - Anarisstugan
- Fältjägaren - Helags
- Ljungris – Vålåstugan
- Helags - Gåsen
- Storulvån - Sylarna
- Storulvån - Gåsen
- Åkersjön - Ansättenområdet
- Bakvattnet
- Åkersjön
- Åkersjön/Önrun/Bakvattnet/Jänsmässholmen - Ansätten(Ansättstugan)
- Annan: _____

13. 13. Berätta varför du valde att åka just de här sträckorna framför andra:

14. 14. Är du villig att betala avgift för leder för skidåkning?

- Ja
- Nej
- Vet ej

15. Ibland kan det finnas skillnader i attityder, erfarenheter och upplevelser mellan grupper av friluftsvare eller andra markanvändare. Det kan leda till olika sorters problem. Nedan följer frågor om dina upplevelser och åsikter gällande störningar i Jämtlandsfjällen.

15. Enligt dina erfarenheter, finns det några intressekonflikter eller andra problem när det gäller hur Jämtlandsfjällen används?[br]

- Nej
- Ja

16. 15.1 Om ja, vilken eller vilka intressekonflikter/problem tänker du på (ange om möjligt även plats)?

Beskriv kortfattat vad konflikten handlar om och varför du upplever det som ett problem.

17. 16. Har du upplevt intressekonflikter/problem i Jämtlandsfjällen på grund av nedanstående?

Markera för varje påstående i vilken utsträckning du upplevt konflikter.

	1=Inte alls	2	3	4	5=Mycket
Etableringen av fritidshus	☐	☐	☐	☐	☐
Utveckling av infrastruktur (t.ex. vägar, VA, kraftledningar)	☐	☐	☐	☐	☐
Buller	☐	☐	☐	☐	☐
Restriktioner i rörelsefrihet på grund av naturvårdregler	☐	☐	☐	☐	☐
Lokalbefolkningen	☐	☐	☐	☐	☐
Fiskenäringen	☐	☐	☐	☐	☐
Jordbruks-/skogsnäringen	☐	☐	☐	☐	☐
Renskötseln	☐	☐	☐	☐	☐
Vindkraft	☐	☐	☐	☐	☐
Vattenkraft	☐	☐	☐	☐	☐
Gruvdrift och mineralprospektering	☐	☐	☐	☐	☐
Andra besökare som utförde andra aktiviteter än jag själv	☐	☐	☐	☐	☐
Andra besökare som utförde samma aktiviteter som jag själv	☐	☐	☐	☐	☐
Vetskapen om andra besökares närvaro	☐	☐	☐	☐	☐

18. 17. Nedan följer ett antal tänkbara metoder för att hantera olika typer av intressekonflikter/problem i Jämtlandsfjällen. Ange därmed dina attityder till nedan metoder.

Markera för varje påstående.

	Mycket negativt	Negativt	Neutral	Positivt	Mycket positivt
Förbjuda tillträde till särskilt känsliga områden	☐	☐	☐	☐	☐
Endast låta ett visst antal människor besöka ett område åt gången	☐	☐	☐	☐	☐
Styra besökare till markerade leder	☐	☐	☐	☐	☐
Tydligare informera om naturens känslighet	☐	☐	☐	☐	☐
Minska antalet renar	☐	☐	☐	☐	☐
Införa besöksavgift	☐	☐	☐	☐	☐
Införa förbud mot snöskotrar	☐	☐	☐	☐	☐
Införa förbud mot skidåkare	☐	☐	☐	☐	☐
Stänga vissa leder tillfälligt för skidåkare av hänsyn till renskötseln	☐	☐	☐	☐	☐
Stänga vissa leder tillfälligt för skotertrafik av hänsyn till renskötseln	☐	☐	☐	☐	☐
Etablera nya skoterleder skilda från nuvarande vintermärkta leder för att skilja skotertrafik och skidåkare	☐	☐	☐	☐	☐
Införa förbud mot större grupper av besökare	☐	☐	☐	☐	☐
Införa betalningsplikt för aktiviteter som förorsakar naturmiljön mycket störning	☐	☐	☐	☐	☐
Införa fler gemensamma leder för skoter och turskidåkning för att minska störningar på djurliv och natur	☐	☐	☐	☐	☐
Styra antalet besökare under känsliga tider	☐	☐	☐	☐	☐

Andra förslag:

19. 18. Vad anser du om etablering av friåkningsytor för snöskoter på statlig/kommunal mark?

- Mycket dåligt
- Dåligt
- Varken bra eller dåligt
- Bra
- Mycket bra

20. 18. I Jämtlandsfjällen, hur ofta såg eller hörde du snöskoteråkare?

- Aldrig
- Någon enstaka gång
- Ganska ofta
- Mycket ofta

21. 19. Blev din upplevelse störd av snöskoteråkare eller deras beteende?

- Nej, inte alls
- Lite störd
- Ganska störd
- Mycket störd

22. 20. Kan du beskriva vad det var hos andra snöskoteråkare som störde dig?

23. 21. Hur kommer denna störning att påverka dina eventuella framtida besök i Jämtlandsfjällen?

- Oberoende av störningen har jag inga planer på att besöka området (Jämtlandsfjällen) igen.
- Jag skulle acceptera störningen och inte göra något annorlunda.
- Jag skulle välja att besöka samma område (Jämtlandsfjällen) men välja andra leder.
- Jag skulle välja att besöka ett annat område.
- Inget av ovanstående – Jag skulle (förklara) _____

24. 22. Vad anser du att man ska göra för att minska denna störning?

25. 23. I Jämtlandsfjällen, hur ofta såg eller hörde du andra turskidåkare?

- Aldrig
- Någon enstaka gång
- Ganska ofta
- Mycket ofta

26. 24. Blev din upplevelse störd av turskidåkare eller deras beteende?

- Nej, inte alls
- Lite störd
- Ganska störd
- Mycket störd

27. 25. Kan du beskriva vad det var hos andra turskidåkare som störde dig?

28. 26. Hur kommer denna störning att påverka dina eventuella framtida besök i Jämtlandsfjällen?

- Oberoende av störningen har jag inga planer på att besöka området (Jämtlandsfjällen) igen.
- Jag skulle acceptera störningen och inte göra något annorlunda.
- Jag skulle välja att besöka samma område (Jämtlandsfjällen) men välja andra leder.
- Jag skulle välja att besöka ett annat område.
- Inget av ovanstående – Jag skulle (förklara) _____

29. 27. Vad anser du att man ska göra för att minska denna störning?

30. 28. Nedan följer ett antal påståenden om [u]Jämtlandsfjällen.[/u] Markera det alternativ som bäst stämmer in på dig.

Markera en siffra för varje påstående.

	Helt oenig	Delvis oenig	Varken enig eller oenig	Delvis enig	Helt enig
Restriktioner för snöskoteråkare bör vara detsamma som för turskidåkare	☐	☐	☐	☐	☐
Att tillåta snöskoteråkning i samma område som turskidåkning innebär en säkerhetsrisk	☐	☐	☐	☐	☐
Snöskoteråkning är lämpligt i det här området	☐	☐	☐	☐	☐
Turskidåkning är lämpligt i det här området	☐	☐	☐	☐	☐
Vid planerandet av turskidleder borde, i första hand, hänsyn tas till snöskoteråkning	☐	☐	☐	☐	☐
Turskidåkning har en betydande miljöpåverkan (t.ex. slitage, nedskräpning, störning på djurliv)	☐	☐	☐	☐	☐
Snöskoteråkning har en betydande miljöpåverkan (t.ex. slitage, nedskräpning, störning på djurliv)	☐	☐	☐	☐	☐
Närvaron av snöskoteråkare är till nytta för turskidåkare vid en eventuell olycka	☐	☐	☐	☐	☐
Snöskoteråkare är till nytta för djurlivet genom att de lämnar packad snö efter sig som djuren lätt kan gå på	☐	☐	☐	☐	☐

31. 28. Fortsättning på föregående fråga. Nedan följer ett antal påståenden om [u]Jämtlandsfjällen.[/u] Markera det alternativ som bäst stämmer in på dig.

Markera en siffra för varje påstående.

	Helt oenig	Delvis oenig	Varken enig eller oenig	Delvis enig	Helt enig
Turskidåkare är samma typ av människor som snöskoteråkare	☐	☐	☐	☐	☐
Turskidåkare bör alltid lämna företräde för snöskoteråkare i området	☐	☐	☐	☐	☐
Renskötsel är lämpligt i det här området	☐	☐	☐	☐	☐
Vindkraft är lämpligt i det här området	☐	☐	☐	☐	☐
Turskidåkare har nytta av snöskoteråkare eftersom de hjälper till att skapa lättåtkäta spår	☐	☐	☐	☐	☐
Skoteråkare förstör lederna för turskidåkare	☐	☐	☐	☐	☐
Allt för mycket pengar satsas på underlättandet av turskidåkning, och för lite på snöskoteråkning	☐	☐	☐	☐	☐
Turskidåkare bryr sig inte så mycket om naturen som snöskoteråkare gör	☐	☐	☐	☐	☐
Snöskoteråkning för nöjes skull bör regleras mer än "nyttotrafik" med snöskoter	☐	☐	☐	☐	☐

32. Nedan kommer några frågor om dina upplevelser av buller i Jämtlandsfjällen.

29. Anser du att nedskräpning, slitage och buller är ett problem i Jämtlandsfjällen?

[br]

	1=Nej inte alls	2=Nej	3=Inte mycket	4=Ja, något	5=Ja, mycket
Nedskräpning	☐	☐	☐	☐	☐
Slitage	☐	☐	☐	☐	☐
Buller	☐	☐	☐	☐	☐

33. 30. I vilken utsträckning upplevde du buller från nedanstående källor i Jämtlandsfjällen?

Markera för varje påstående.

	1=Inget	2=Nästan inget	3=Något	4=Ganska mycket	5=Mycket
Snöskotertrafik	☐	☐	☐	☐	☐
Militärflyg	☐	☐	☐	☐	☐
Vägtrafik	☐	☐	☐	☐	☐
Vindkraft	☐	☐	☐	☐	☐
Flyg	☐	☐	☐	☐	☐
Helikopter	☐	☐	☐	☐	☐
Högljudda människor	☐	☐	☐	☐	☐
Andra turskidåkare	☐	☐	☐	☐	☐

Annan källa till buller:

**[br]30.1 På vilka platser upplevde du [u]ganska mycket[/u] eller [u]mycket[/u] buller?
[br]**

34. 31. Vid buller, vad är din upplevelse generellt?

- Störde inte
- Störde nästan ingenting
- Störde lite
- Störde ganska mycket
- Störde mycket

35. 32. Vad anser du om restriktioner (såsom bullerfria zoner) för snöskotrar i Jämtlandsfjällen för att minska förekomsten av buller?

- Mycket negativt
- Negativt
- Varken positivt eller negativt
- Positivt
- Mycket positivt
- Ingen åsikt

36. 33. Vilken betydelse anser du att följande faktorer kan ha som åtgärder för att minska buller från snöskoter i Jämtlandsfjällen?

Markera för varje påstående.

	1=Ingen betydelse	2=Viss betydelse	3=Betydelse	4=Stor betydelse	5=Mycket stor betydelse
Fartbegränsning	☐	☐	☐	☐	☐
Begränsning i rätten att nyttja området	☐	☐	☐	☐	☐
Begränsning i rätten att nyttja området för vissa motoriserade aktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐
Information som skapar allmän hänsyn	☐	☐	☐	☐	☐
Bullerfria zoner	☐	☐	☐	☐	☐
Förbud mot fordon som bullrar för mycket	☐	☐	☐	☐	☐
Begränsa motoriserade fordon under vissa tider om året	☐	☐	☐	☐	☐

37. 34. Definiera innebörden och upplevelsen av "tystnad" dvs. vad det egentligen är för dig när du är i södra Jämtlandsfjällen:

38. 35. Anser du att det finns "tysta områden", dvs. i det närmaste fria från buller i Jämtlandsfjällen?

- Nej
 Ja, i sådana fall, var: _____

39. 36. Om Jämtlandsfjällen skulle bli en nationalpark, skulle området bli mer eller mindre attraktivt att besöka för dig?

- Mer attraktivt att besöka
 Mindre attraktivt att besöka

40. 37. På vilket sätt skulle området bli mer eller mindre attraktivt?

41. Slutligen några frågor om dig själv och ditt hushåll. Dina svar är naturligtvis konfidentiella.

[br]38. Ditt kön:

- Kvinna
 Man

42. 39. Vilket år är du född?

Ange fyrsiffrigt födelseår.

43. 40. Ange postnumret till den ort där du är bosatt:

44. 41. Var bor du idag?

Kryssa i det alternativ som bäst beskriver ditt bostadsområde.

- Landsbygd med högst ett fåtal hus inom synhåll
- By eller mindre ort på landsbygden
- Mindre stad (upp till ca 50 000 invånare)
- Medelstor stad (ca 50 000 - 200 000 invånare)
- Storstad (mer än ca 200 000 invånare)

45. 42. Vilket av följande alternativ stämmer bäst in på dig?

- Gift/sammanboende
- Ensamstående/singel
- Särbo
- Annat

46. 43. Ingår barn/ungdomar i ditt hushåll?

- Nej
- Ja

Om ja, hur många är:

[br]0-5 år?

6-12 år?

13-18 år?

19 år eller äldre?

47. 44. Vilken högsta utbildning har du?

- Grundskoleutbildning
- Gymnasieutbildning
- Yrkesutbildning
- Högskola/universitetsutbildning (upp till 4 år)
- Universitetsutbildning (mer än 4 år)

48. 46. Ungefär hur stort är ditt hushålls sammanlagda disponibla inkomst (efter skatt men inklusive ev.bidrag) per månad?

Avrundat till närmaste tusental.

- Lägre än 10 000 kr per månad
- 10 000 - 20 000 kr per månad
- 21 000 - 30 000 kr per månad
- 31 000 - 40 000 kr per månad
- 41 000 - 50 000 kr per månad
- 51 000 - 60 000 kr per månad
- 61 000 - 70 000 kr per månad
- 71 000 - 80 000 kr per månad
- Mer än 80 000 kr per månad

Stort tack för din medverkan!

Bilaga 3 – Webenkät till snöskoteråkare i Jämtlandsfjällen våren 2015

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Undersökning bland snöskoterförare i Jämtlandsfjällen- attityder, erfarenheter och upplevelser av buller och tystnad

Du ombeds att medverka i en besökarstudie gällande dina upplevelser och attityder till buller och naturlig tystnad i Jämtlandsfjällen. Några exempel på frågor som vi söker svar på är vilka platser har du besökt? Har du upplevt buller under ditt besök och i så fall från vad? Tycker du att turskidåkning och skoteråkning skapar intressemotsättningar? Vad är tystnad för dig?

Vi vill veta hur aktörer med olika intressen i mark- och resursanvändning själva ser på vilka utmaningar som finns och vilka möjligheter som står till buds för att undvika motsättningar kring planering, skötsel och nyttjande av Sveriges fjällområden. Dina svar är viktiga och behövs!

Besökarstudien i Jämtlandsfjällen utgör en del i Naturvårdsverkets satsning på forskning om en hållbar utveckling i fjällen. Forskningsprojektet handlar bl.a. om att få mer kunskap om fjällens besökare, deras aktiviteter och upplevelser. Syftet är också att analysera förändringar över tid och hur man på bästa sätt kan hantera intressemotsättningar mellan olika intressen i fjällen. Läs mer om detta delprojekt på

[blink]<http://www.miun.se/forskning/forskningscentra/etour/etour---forskning/projekt/bortom-konflikter-utmaningar-och-mojligheter-i-svenska-fjall>[mlink]

<http://www.miun.se/forskning/forskningscentra/etour/etour---forskning/projekt/bortom-konflikter-utmaningar-och-mojligheter-i-svenska-fjall>[elink]

Undersökningen genomförs av Mittuniversitetet, Östersund och Etour

[blink]<http://www.miun.se/etour/>[mlink]<http://www.miun.se/etour/>[elink] samt i samarbete med skotermagasinet Snowmobile Magazine.

Har du frågor om innehållet i frågeformuläret går det bra att kontakta Rosemarie Ankre (rosemarie.ankre@miun.se, tel. 063-19 58 36).

Klicka på pilen nere till höger för att komma till frågeformuläret.

[b]Tack för att du fyller i enkäten![/b]

Bästa hälsningar

[i]Rosemarie Ankre[/i]

rosemarie.ankre@miun.se

1. Till att börja med vill vi ställa några generella frågor om snöskoteråkning och turskidåkning.

Till turskidåkning räknas all typ av längdskidåkning utom konditionsträning och tävling i preparerade spår.

1. Hur många dagar, i genomsnitt per år, ägnar du åt snöskoteråkning?[br]Även del av dag räknas som heldag.

- Jag kör inte snöskoter överhuvudtaget
- 1-5 dagar
- 6-10 dagar
- 11-20 dagar
- 21-30 dagar
- 31 dagar eller mer

2. 2. Hur många dagar, i genomsnitt per år, ägnar du åt snöskoteråkning med övernattnig (flerdagsturer)?

- 0 dagar
- 1-5 dagar
- 6-10 dagar
- 11-20 dagar
- 21-30 dagar
- 31 dagar eller mer

3. 3. Av de dagar du åker snöskoter, hur ofta gör du det i följande syften?

Markera för varje alternativ.

	Aldrig	Någon enstaka gång	Ganska ofta	Mycket ofta
I arbetet	☐	☐	☐	☐
För att kunna utöva olika fritidsaktiviteter (t.ex. fiska)	☐	☐	☐	☐
För nöjet av själva snöskoteråkandet	☐	☐	☐	☐
Komma ut i naturen	☐	☐	☐	☐
Uppleva lugn och ro	☐	☐	☐	☐
Umgås med familjen	☐	☐	☐	☐
Uppleva äventyr	☐	☐	☐	☐
Utöva sport	☐	☐	☐	☐
Transport (handla, ta sig till fritidshus etc)	☐	☐	☐	☐

4. 4. Hur viktiga är följande aspekter för dig i ditt val av område för snöskoteråkning?

Ange en siffra för varje påstående.

	1-Inte alls viktigt	2	3	4	5-Mycket viktigt
Att området ligger i närheten av min bostadsort	☐	☐	☐	☐	☐
Att det finns bra kommunikationer till området (tåg, flyg, buss etc.)	☐	☐	☐	☐	☐
Att det är "snösäkert"	☐	☐	☐	☐	☐
Att det finns markerade leder och vindskydd	☐	☐	☐	☐	☐
Att det finns stugor och fjällstationer	☐	☐	☐	☐	☐
Att jag känner till området sedan tidigare	☐	☐	☐	☐	☐
Att det är vacker natur	☐	☐	☐	☐	☐
Att möta många andra snöskoteråkare	☐	☐	☐	☐	☐
Att möta [u]få/[u] andra snöskoteråkare	☐	☐	☐	☐	☐
Att komma bort från civilisationen	☐	☐	☐	☐	☐
Att det finns välpreparerade leder	☐	☐	☐	☐	☐
Att det finns möjlighet till friåkning (lös snö, hill-climbing etc.)	☐	☐	☐	☐	☐

5. 5. Åker du skidor (längd/tur)?

- Ofta
- Sällan
- Aldrig

6. 6. I vilket eller vilka sammanhang åker du skidor?

Ange ett eller flera alternativ.

- Jag äger själv ett par skidor
- Jag har hyrt skidor
- Jag har provat någon annans skidor

7. Nu vill vi veta mer om när du åkte snöskoter i [u]Jämtlandsfjällen[/u].

7. När du åkte snöskoter i Jämtlandsfjällen var du [u]framförallt[/u] ensam eller tillsammans med andra?

- Jag var ensam
- Vi var flera

Om ni var flera, ange hur många:

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20

Hur många var under 18 år?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20

8. 8. Vid snöskoteråkning, är du förare eller medpassagerare?

Välj det alternativ som förekommer mest:

- Förare
- Medpassagerare

9. 9. Vad påverkar mest vid nyköp av snöskoter?

	Påverkar inte			Ganska mycket	Påverkar väldigt mycket
	alls	Lite	Varken eller		
Snöskotertidningar	☐	☐	☐	☐	☐
Återförsäljare	☐	☐	☐	☐	☐
Generalagenter	☐	☐	☐	☐	☐
Webbtidningar	☐	☐	☐	☐	☐
Forum	☐	☐	☐	☐	☐

10. 10. Om svaret är snöskotertidningar, vilka påverkar mest?

	Påverkar inte			Ganska mycket	Påverkar väldigt mycket
	alls	Lite	Varken eller		
Snowrider	☐	☐	☐	☐	☐
Snowmobile Magazine	☐	☐	☐	☐	☐
Tidningen Snöskoter	☐	☐	☐	☐	☐
Freerider Magazine	☐	☐	☐	☐	☐

11. 11. Om du var med i en grupp, vilken slags grupp var det?

Ett eller flera alternativ är möjliga.

- Vänner
- Familj
- Kommersiellt organiserad tur (genom ett företag)
- Tur organiserad av förening eller dylikt (genom ideell förening)
- Annan, nämligen: _____

12. 12. Vilken typ av snöskotertur ägnade du dig huvudsakligen åt?

- Flerdagstur (övernattning i fjällstugor, fjällstationer)
- Dagsturer

13. 13. Hur många dagar åkte du snöskoter?

- 1-5 dagar
- 6-10 dagar
- 11-20 dagar
- 21-30 dagar
- 31 dagar eller mer

14. 14. Vilka av följande platser har du besökt med snöskoter?

Ett eller flera alternativ är möjliga.

- Åkersjön
- Funäsdalen
- Ånnsjön
- Vallbo
- Vålådalen
- Höglekardalen
- Greftåvallen
- Ljungdalen
- Ljusnan
- Ansätten
- Rörvattnet
- Blåsjön
- Åkersjön/Ansättenområdet
- Andra platser, nämligen: _____

15. 15. Vilka av nedanstående leder åkte du (helt eller delvis) i Jämtlandsfjällen?

- Led: Gränsen mot Dalarna - Bredåsjön - Rogen och norrut med anslutningar till Käringsjön samt ut ur regleringsområdet mot Tännäs via Vingarna - KäringsjövalLEN
- Led: Malmagen - Bolagens nordända
- Led: Kölsjön - Ännsjön, enligt reservatbeslut
- Led: Ottsjön - Östra Vålådalen - Vallbo
- Led: Vallbo - Vålådalen - Vålåstugorna - Vålåsjön - Ljungris - Nyvallen
- Led: Vallbo - Lunndörrstugan - Dörrsjön - Tossåsen
- Led: Vallbo - Staloviellekåtan - Anarisstugan - Bredsjuhögen - Lill-Acksjön - Hosjön - Höglekardalen
- Led: Spjätten - Lill-Acksjön - Hosjön - Krokåavan - Rörtjärn - Svanasjöarna - Visjön - Glen
- Led: Häckerslitingarna - Äldertjärnarna - Långtjärn - Stortjärn - söder Stor Häbberstjärn
- Led: Höglekardalen - Stor Häbberstjärn - Kristalltjärn - Fiskögat - Saubogen - Spjätten
- Led: Gräftåvallen - Arådalen - Tossåsen - med anslutning till Buhösten
- Led: Ljungdalen - Sylsjön via Kesudalen med anslutning till markerad P-plats vid Helags fjällstation
- Led: Ljusnan (vid Jo Ersbygget) - Fältjägarstugan till skoterleden Ljungdalen - Sylsjön
- Led: Ljungris - Dunsjön
- Led: Ljungdalen - Falkvåltjärnarna - Storsjö Kapell
- Led: Storsjö Kapell - Storåkläppen - norr Nordsättern - söder Rensnäckölen - Tossåssjön - Tossåsen
- Led: Gröndalen – Hyddsjön
- Led: Långsådalen - Korsvattnet
- Led: Jänsmässholmen - Sandtjärn - Långvattnet
- Led: Jänsmässholmen - Högruknulen (Åkersjön)
- Led: Bakvattnet
- Led: Åkersjön
- Led: Åkersjön/Önrun/Bakvattnet/Jänsmässholmen - Ansätten(Ansättstugan)
- Annan: _____

16. 16. Berätta varför du valde att åka just de här sträckorna framför andra:

17. 17. Är du villig att betala avgift för snöskoterleder?

- Ja
- Nej
- Vet ej

18. Ibland kan det finnas skillnader i attityder, erfarenheter och upplevelser mellan grupper av friluftsutövare eller andra markanvändare. Det kan leda till olika sorters problem. Nedan följer frågor om dina upplevelser och åsikter gällande störningar i Jämtlandsfjällen.

18. Enligt dina erfarenheter, finns det några intressekonflikter eller andra problem när det gäller hur Jämtlandsfjällen används?[br]

- Nej
- Ja

19. 18.1 Om ja, vilken eller vilka intressekonflikter/problem tänker du på (ange om möjligt även plats)?

Beskriv kortfattat vad konflikten handlar om och varför du upplever det som ett problem.

20. 19. Har du upplevt intressekonflikter/problem i Jämtlandsfjällen på grund av nedanstående?

Markera för varje påstående i vilken utsträckning du upplevt konflikter.

	1=Inte alls	2	3	4	5=Mycket
Etableringen av fritidshus	☐	☐	☐	☐	☐
Utveckling av infrastruktur (t.ex. vägar, VA, kraftledningar)	☐	☐	☐	☐	☐
Buller	☐	☐	☐	☐	☐
Restriktioner i rörelsefrihet på grund av naturvårdregler	☐	☐	☐	☐	☐
Lokalbefolkningen	☐	☐	☐	☐	☐
Fiskenäringen	☐	☐	☐	☐	☐
Jordbruks-/skogsnäringen	☐	☐	☐	☐	☐
Renskötseln	☐	☐	☐	☐	☐
Vindkraft	☐	☐	☐	☐	☐
Vattenkraft	☐	☐	☐	☐	☐
Gruvdrift och mineralprospektering	☐	☐	☐	☐	☐
Andra besökare som utförde andra aktiviteter än jag själv	☐	☐	☐	☐	☐
Andra besökare som utförde samma aktiviteter som jag själv	☐	☐	☐	☐	☐
Vetskapen om andra besökares närvaro	☐	☐	☐	☐	☐

21. 20. Nedan följer ett antal tänkbara metoder för att hantera olika typer av intressekonflikter och problem i Jämtlandsfjällen. Ange därmed dina attityder till nedan metoder.

Markera för varje påstående.

	Mycket negativt	Negativt	Neutral	Positivt	Mycket positivt
Förbjuda tillträde till särskilt känsliga områden	☐	☐	☐	☐	☐
Endast låta ett visst antal människor besöka ett område åt gången	☐	☐	☐	☐	☐
Styra besökare till markerade leder	☐	☐	☐	☐	☐
Tydligare informera om naturens känslighet	☐	☐	☐	☐	☐
Minska antalet renar	☐	☐	☐	☐	☐
Införa besöksavgift	☐	☐	☐	☐	☐
Införa förbud mot snöskotrar	☐	☐	☐	☐	☐
Införa förbud mot skidåkare	☐	☐	☐	☐	☐
Stänga vissa leder tillfälligt för skidåkare av hänsyn till renskötseln	☐	☐	☐	☐	☐

Stänga vissa leder tillfälligt för skotertrafik av hänsyn till renskötseln	☐	☐	☐	☐	☐
Etablera nya skoterleder skilda från nuvarande vintermärkta leder för att skilja skotertrafik och skidåkare	☐	☐	☐	☐	☐
Införa förbud mot större grupper av besökare	☐	☐	☐	☐	☐
Införa betalningsplikt för aktiviteter som förorsakar naturmiljön mycket störning	☐	☐	☐	☐	☐
Införa fler gemensamma leder för skoter och turskidåkning för att minska störningar på djurliv och natur	☐	☐	☐	☐	☐
Styra antalet besökare under känsliga tider	☐	☐	☐	☐	☐
Införa friåkningszoner	☐	☐	☐	☐	☐

Andra förslag:

22. 21. Vad anser du om etablering av friåkningsytor för snöskoter på statlig/kommunal mark?

- Mycket dåligt
- Dåligt
- Varken bra eller dåligt
- Bra
- Mycket bra

Varför?

23. 22. I Jämtlandsfjällen, hur ofta såg eller hörde du turskidåkare?

- Aldrig
- Någon enstaka gång
- Ganska ofta
- Mycket ofta

24. 23. Blev din upplevelse störd av turskidåkare eller deras beteende?

- Nej, inte alls
- Lite störd
- Ganska störd
- Mycket störd

25. 24. Kan du beskriva vad det var hos turskidåkarna som störde dig?

26. 25. Hur kommer denna störning att påverka dina eventuella framtida besök i Jämtlandsfjällen?

- Oberoende av störningen har jag inga planer på att besöka området (Jämtlandsfjällen) igen.
- Jag skulle acceptera störningen och inte göra något annorlunda.
- Jag skulle välja att besöka samma område (Jämtlandsfjällen) men välja andra leder.
- Jag skulle välja att besöka ett annat område.
- Inget av ovanstående – Jag skulle (förklara) _____

27. 26. Vad anser du att man ska göra för att minska denna störning?

28. 27. I Jämtlandsfjällen, hur ofta såg eller hörde du andra snöskoteråkare?

- Aldrig
- Någon enstaka gång
- Ganska ofta
- Mycket ofta

29. 28. Blev din upplevelse störd av skoteråkare eller deras beteende?

- Nej, inte alls
- Lite störd
- Ganska störd
- Mycket störd

30. 29. Kan du beskriva vad det var hos andra skoteråkare som störde dig?

31. 30. Hur kommer denna störning att påverka dina eventuella framtida besök i Jämtlandsfjällen?

- Oberoende av störningen har jag inga planer på att besöka området (Jämtlandsfjällen) igen.
- Jag skulle acceptera störningen och inte göra något annorlunda.
- Jag skulle välja att besöka samma område (Jämtlandsfjällen) men välja andra leder.
- Jag skulle välja att besöka ett annat område.
- Inget av ovanstående – Jag skulle (förklara) _____

32. 31. Vad anser du att man ska göra för att minska denna störning?

33. 32. Nedan följer ett antal påståenden om [u]Jämtlandsfjällen.[/u] Markera det alternativ som bäst stämmer in på dig.

Markera en siffra för varje påstående.

	Helt oenig	Delvis oenig	Varken enig eller oenig	Delvis enig	Helt enig
Restriktioner för snöskoteråkare bör vara detsamma som för turskidåkare	☐	☐	☐	☐	☐
Att tillåta snöskoteråkning i samma område som turskidåkning innebär en säkerhetsrisk	☐	☐	☐	☐	☐
Snöskoteråkning är lämpligt i det här området	☐	☐	☐	☐	☐
Turskidåkning är lämpligt i det här området	☐	☐	☐	☐	☐
Vid planerandet av turskilleder borde, i första hand, hänsyn tas till snöskoteråkning	☐	☐	☐	☐	☐
Turskidåkning har en betydande miljöpåverkan (t.ex. slitage, nedskräpning, störning på djurliv)	☐	☐	☐	☐	☐
Snöskoteråkning har en betydande miljöpåverkan (t.ex. slitage, nedskräpning, störning på djurliv)	☐	☐	☐	☐	☐
Närvaron av snöskoteråkare är till nytta för turskidåkare vid en eventuell olycka	☐	☐	☐	☐	☐
Snöskoteråkare är till nytta för djurlivet genom att de lämnar packad snö efter sig som djuren lätt kan gå på	☐	☐	☐	☐	☐

34. 33. Fortsättning på föregående fråga. Nedan följer ett antal påståenden om [u]Jämtlandsfjällen.[/u] Markera det alternativ som bäst stämmer in på dig.

Markera en siffra för varje påstående.

	Helt oenig	Delvis oenig	Varken enig eller oenig	Delvis enig	Helt enig
Turskidåkare är samma typ av människor som snöskoteråkare	☐	☐	☐	☐	☐
Turskidåkare bör alltid lämna företräde för snöskoteråkare i området	☐	☐	☐	☐	☐
Renskötsel är lämpligt i det här området	☐	☐	☐	☐	☐
Vindkraft är lämpligt i det här området	☐	☐	☐	☐	☐
Turskidåkare har nytta av snöskoteråkare eftersom de hjälper till att skapa lättåtkäta spår	☐	☐	☐	☐	☐
Skoteråkare förstör lederna för turskidåkare	☐	☐	☐	☐	☐
Allt för mycket pengar satsas på underlättandet av turskidåkning, och för lite på snöskoteråkning	☐	☐	☐	☐	☐
Turskidåkare bryr sig inte så mycket om naturen som snöskoteråkare gör	☐	☐	☐	☐	☐
Snöskoteråkning för nöjes skull bör regleras mer än "nyttotrafik" med snöskoter	☐	☐	☐	☐	☐

35. Nedan kommer några frågor om dina upplevelser av buller i Jämtlandsfjällen.

34. Anser du att nedskräpning, slitage och buller är ett problem i Jämtlandsfjällen?

[br]

	1=Nej inte alls	2=Nej	3=Inte mycket	4=Ja, något	5=Ja, mycket
Nedskräpning	☐	☐	☐	☐	☐
Slitage	☐	☐	☐	☐	☐
Buller	☐	☐	☐	☐	☐

36. 35. I vilken utsträckning upplevde du buller från nedanstående källor i Jämtlandsfjällen?

Markera för varje påstående.

	1=Inget	2=Nästan inget	3=Något	4=Ganska mycket	5=Mycket
Snöskotertrafik	☐	☐	☐	☐	☐
Militärflyg	☐	☐	☐	☐	☐
Vägtrafik	☐	☐	☐	☐	☐
Vindkraft	☐	☐	☐	☐	☐
Flyg	☐	☐	☐	☐	☐
Helikopter	☐	☐	☐	☐	☐
Högljudda människor	☐	☐	☐	☐	☐
Turskidåkare	☐	☐	☐	☐	☐

Annan källa till buller:

**[br]35.1 På vilka platser upplevde du [u]ganska mycket[/u] eller [u]mycket[/u] buller?
[br]**

37. 36. Vid buller, vad är din upplevelse generellt?

- Störde inte
- Störde nästan ingenting
- Störde lite
- Störde ganska mycket
- Störde mycket

38. 37. Vad anser du om restriktioner (såsom bullerfria zoner) för snöskotrar i Jämtlandsfjällen för att minska förekomsten av buller?

- Mycket negativt
- Negativt
- Varken positivt eller negativt
- Positivt
- Mycket positivt
- Ingen åsikt

39. 38. Vilken betydelse anser du att följande faktorer kan ha som åtgärder för att minska buller från snöskoter i Jämtlandsfjällen?

Markera för varje påstående.

	1=Ingen betydelse	2=Viss betydelse	3=Betydelse	4=Stor betydelse	5=Mycket stor betydelse
Fartbegränsning	☐	☐	☐	☐	☐
Begränsning i rätten att nyttja området	☐	☐	☐	☐	☐
Begränsning i rätten att nyttja området för vissa motoriserade aktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐
Information som skapar allmän hänsyn	☐	☐	☐	☐	☐
Bullerfria zoner	☐	☐	☐	☐	☐
Förbud mot fordon som bullrar för mycket	☐	☐	☐	☐	☐
Begränsa motoriserade fordon under vissa tider om året	☐	☐	☐	☐	☐

40. 39. Definiera innebörden och upplevelsen av "tystnad" dvs. vad det egentligen är för dig när du är i Jämtlandsfjällen:

41. 40. Anser du att det finns "tysta områden", dvs. i det närmaste fria från buller i Jämtlandsfjällen?

- Nej
 Ja, i sådana fall, var: _____

42. 41. Om Jämtlandsfjällen skulle bli en nationalpark, skulle området bli mer eller mindre attraktivt att besöka för dig?

- Mer attraktivt att besöka
 Mindre attraktivt att besöka

43. 42. På vilket sätt skulle området bli mer eller mindre attraktivt?

44. Slutligen några frågor om dig själv och ditt hushåll. Dina svar är naturligtvis konfidentiella.

[br]43. Ditt kön:

- Kvinna
 Man

45. 44. Vilket år är du född?

Ange fyrsiffrigt födelseår.

46. 45. Ange postnumret till den ort där du är bosatt:

47. 46. Var bor du idag?

Kryssa i det alternativ som bäst beskriver ditt bostadsområde.

- Landsbygd med högst ett fåtal hus inom synhåll
- By eller mindre ort på landsbygden
- Mindre stad (upp till ca 50 000 invånare)
- Medelstor stad (ca 50 000 - 200 000 invånare)
- Storstad (mer än ca 200 000 invånare)

48. 47. Vilket av följande alternativ stämmer bäst in på dig?

- Gift/sammanboende
- Ensamstående/singel
- Särbo
- Annat

49. 48. Ingår barn/ungdomar i ditt hushåll?

- Nej
- Ja

Om ja, hur många är:

[br]0-5 år?

6-12 år?

13-18 år?

19 år eller äldre?

50. 49. Vilken högsta utbildning har du?

- Grundskoleutbildning
- Gymnasieutbildning
- Yrkesutbildning
- Högskola/universitetsutbildning (upp till 4 år)
- Universitetsutbildning (mer än 4 år)

51. 50. Ungefär hur stort är ditt hushålls sammanlagda disponibla inkomst (efter skatt men inklusive ev.bidrag) per månad?

Avrundat till närmaste tusental.

- Lägre än 10 000 kr per månad
- 10 000 - 20 000 kr per månad
- 21 000 - 30 000 kr per månad
- 31 000 - 40 000 kr per månad
- 41 000 - 50 000 kr per månad
- 51 000 - 60 000 kr per månad
- 61 000 - 70 000 kr per månad
- 71 000 - 80 000 kr per månad
- Mer än 80 000 kr per månad

Stort tack för din medverkan!

Bilaga 4 – Övrig statistik

I Jämtlandsfjällen, hur ofta såg eller hörde du snöskoteråkare/turskidåkare?

	Aldrig (1)	Någon enstaka gång (2)	Ganska ofta (3)	Mycket ofta (4)	Medelvärde och SD = Standard Deviation (standardavvikelse)
Turskidåkare (N=235): Hur ofta såg eller hörde du snöskoteråkare ?	5,5%	42,1%	35,7%	16,6%	Ø 2,63 SD 0,82
Snöskoteråkare (N=462): Hur ofta såg eller hörde du turskidåkare ?	10,8%	53,2%	26,2%	9,7%	Ø 2,35 SD 0,80

Hur kommer denna störning att påverka dina eventuella framtida besök i Jämtlandsfjällen?

Hur kommer denna störning att påverka dina eventuella framtida besök i Jämtlandsfjällen?	Turskidåkare (N=167)	Snöskoteråkare (N=159)
Oberoende av störningen har jag inga planer på att besöka området (Jämtlandsfjällen) igen.	3,6%	3,8%
Jag skulle acceptera störningen och inte göra något annorlunda.	44,3%	61,6%
Jag skulle välja att besöka samma område (Jämtlandsfjällen) men välja andra leder.	28,7%	4,4%
Jag skulle välja att besöka ett annat område.	13,8%	5,0%
Inget av ovanstående – Jag skulle (förklara)	9,6%	25,2%

Hur kommer denna störning att påverka dina eventuella framtida besök i Jämtlandsfjällen?	Turskidåkare (N=167)	Skoter (N=159)
Oberoende av störningen har jag inga planer på att besöka området (Jämtlandsfjällen) igen.	4%	4%
Jag skulle acceptera störningen och inte göra något annorlunda.	44%	62%
Jag skulle välja att besöka samma område (Jämtlandsfjällen) men välja andra leder.	29%	4%
Jag skulle välja att besöka ett annat område.	14%	5%
Inget av ovanstående – Jag skulle (förklara)	10%	25%

Anser du att nedskräpning, slitage och buller är ett problem i Jämtlandsfjällen?	Nej inte alls (1)		Nej (2)		Inte mycket (3)		Ja, något (4)		Ja, mycket (5)		Medelvärde och SD = Standard Deviation (standardavvikelse)	
	Tur-skid-åkare	Snö-skoter	Tur-skid-åkare	Snö-skoter	Tur-skid-åkare	Snö-skoter	Tur-skid-åkare	Snö-skoter	Tur-skid-åkare	Snö-skoter	Tur-skid-åkare (N=222)	Snö-skoter (N=427)
Nedskräpning	11%	44%	24%	22%	30%	18%	32%	13%	3%	3%	Ø 2,92 SD 1,07	Ø 2,09 SD 1,19
Slitage	5%	55%	16%	23%	32%	16%	41%	6%	6%	1%	Ø 3,28 SD 0,96	Ø 1,75 SD 0,98
Buller	5%	49%	15%	25%	28%	16%	37%	8%	15%	2%	Ø 3,40 SD 1,08	Ø 1,89 SD 1,07

Kategorierna "Nej inte alls" och "Nej" har lagts ihop i redovisningen av figurerna.

Mittuniversitetet
ETOUR Rapport 2015:6
ISBN 978-91-88025-50-0
www.miun.se/etour